

Protekcionalistická opatření administrativy prezidenta Donalda Trumpa a jejich dopady na světový obchod

Diplomová práce

Studijní program:

N0311A050009 Hospodářská politika v globálním prostředí

Autor práce:

Bc. Dominika Bartošová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D.

Katedra ekonomie

Zadání diplomové práce

Protekcjonistická opatření administrativy prezidenta Donalda Trumpa a jejich dopady na světový obchod

Jméno a příjmení: **Bc. Dominika Bartošová**
Osobní číslo: E20000197
Studijní program: N0311A050009 Hospodářská politika v globálním prostředí
Zadávací katedra: Katedra ekonomie
Akademický rok: 2021/2022

Zásady pro vypracování:

1. Stanovení cílů a formulace výzkumných otázek.
2. Obchodní politika, její nástroje a směry v kontextu teorií mezinárodního obchodu.
3. Ekonomika USA a jejich mezinárodní postavení.
4. Protekcjonismus v USA a jeho vývoj v historických souvislostech.
5. Vyhodnocení protekcjonistických opatření Trumpovy administrativy.
6. Formulace závěrů a zhodnocení výzkumných otázek.

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

65 normostran
tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- LEMIEUX, Pierre, 2018. *What's Wrong with Protectionism: Answering Common Objections to Free Trade*. Lanham: Rowman & Littlefield. ISBN 978-1-5381-2212-9.
- ŠTĚRBOVÁ, Ludmila, 2013. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4694-4.
- HORNÁT, Jan a Lucie KÝROVÁ, 2020. *America First: Příčiny a kontext volebního vítězství Donalda Trumpa*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4606-0.
- KLVAČOVÁ, Eva, Jiří MALÝ a Karel MRÁČEK, 2014. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-86946-84-9.
- PROQUEST, 2021. *Databáze článků ProQuest* [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [cit. 2021-10-02]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz/>

Konzultant: Mgr. Jana Drbohlavová

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D.
Katedra ekonomie

Datum zadání práce:

1. listopadu 2021

Předpokládaný termín odevzdání: 31. srpna 2023

doc. Ing. Aleš Kocourek, Ph.D.
děkan

L.S.

doc. PhDr. Ing. Pavla Bednářová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. listopadu 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

2. května 2022

Bc. Dominika Bartošová

Anotace

Protekcionalistická opatření administrativy prezidenta Donalda Trumpa a jejich dopady na světový obchod

Diplomová práce se zabývá problematikou protekcionalistické obchodní politiky bývalého amerického prezidenta Donalda Trumpa, v rámci které Spojené státy americké v posledních letech vypověděly řadu mnohostranných obchodních smluv a zvýšily celní sazby na zahraniční importy. Práce poukazuje na dlouhou historii amerického protekcionalismu, vysvětluje Trumpův postoj k obchodní politice a charakterizuje hlavní důvody, které bývalého prezidenta vedly ke zpochybnění teorie volného obchodu. Dále popisuje jednotlivá protekcionalistická opatření, proces jejich zavádění a následnou spirálu odvetných opatření, se kterými se Trumpova protekcionalistická politika setkala. V druhé části práce jsou s ohledem na deklarované cíle Trumpovy strategie analyzovány dopady jednotlivých opatření na vybrané oblasti americké ekonomiky a vzhledem k dominantnímu mezinárodnímu postavení USA také na světové obchodní vztahy.

Klíčová slova

protekcionalismus, obchodní politika, Spojené státy americké, Donald Trump, cla, světový obchod

Annotation

The Effects of Donald Trump Administration's Protectionist Policy on the World Trade

The diploma thesis studies the issue of protectionist trade policy of former US President Donald Trump, in which the United States has withdrawn from a number of multilateral trade agreements and increased tariffs on foreign imports. The thesis points out the long history of American protectionism, explains Trump's attitude to trade policy and characterizes the main reasons that led the former president to question the theory of free trade. It also describes the protectionist measures themselves, the process of their implementation and the consequent spiral of retaliatory measures that was caused by Trump's protectionist policy. In the second part of the thesis, with regard to the declared goals of Trump's strategy, the effects of individual measures on selected areas of the US economy are analyzed, as well as their effects on world trade.

Keywords

protectionism, trade policy, United States of America, Donald Trump, tariffs, world trade

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala doc. PhDr. Ing. Pavle Bednářové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, trpělivost a odborné vedení při zpracování diplomové práce.

Obsah

Seznam obrázků.....	13
Seznam tabulek.....	14
Seznam zkratk.....	15
Úvod.....	17
1 Obchod a obchodní politika	19
1.1 Nástroje obchodní politiky.....	20
1.2 Směry obchodní politiky.....	23
1.2.1 Liberalismus	23
1.2.2 Liberalismus v kontextu teorií mezinárodního obchodu	24
1.2.3 Protekcionismus	27
1.2.4 Protekcionismus v kontextu teorií mezinárodního obchodu	28
1.3 Obchodní politika dnes	32
1.4 Metodologie práce	33
2 Trumpova hospodářská politika a mezinárodní postavení USA.....	35
3 Historie protekcionismu v USA	43
3.1 John Q. Adams a “ohavný tarif”.....	44
3.2 Abraham Lincoln a Morrillův celní sazebník	45
3.3 Warren Harding a Fordney-McCumberův zákon	45
3.4 Herbert Hoover a Smoot-Hawleyho zákon.....	46
3.5 Moderní americká obchodní politika.....	48
3.6 Příchod Donalda Trumpa.....	49
4 Amerika na prvním místě.....	51
4.1 Netarifní protekcionistická opatření	53
4.1.1 Opuštění Transpacifického partnerství.....	54
4.1.2 Zrušení Severoamerické dohody o volném obchodu	57
4.1.3 Evropská unie a Transatlantické obchodní a investiční partnerství	61

4.2	Tarifní protekcionistická opatření	62
4.2.1	Solární panely a pračky	63
4.2.2	Ocel a hliník	66
4.2.3	Čínské výrobky	71
5	Dopady netarifních opatření	78
5.1	Dopady odstoupení od TPP	78
5.2	Dopady přijetí USMCA.....	83
5.3	Potenciální dopady přijetí TTIP	87
6	Dopady tarifních bariér	91
6.1	Pracovní místa	93
6.2	Příjmy do státního rozpočtu.....	95
6.3	Růst domácích cen.....	95
6.4	Odvetná opatření.....	97
7	Trumpova obchodní politika a její vliv na světové obchodní vztahy	100
7.1	Celkový americký import	101
7.2	Obchod s hlavními obchodními partnery	105
7.3	Obchodní bilance	106
7.4	Světový HDP	109
	Závěr.....	111
	Seznam použitých zdrojů	114

Seznam obrázků

Obrázek 1: Účinky cel na ekonomiku	22
Obrázek 2: Vývoj směrů obchodní politiky v kontextu teorií mezinárodního obchodu	31
Obrázek 4: Reálný HDP USA za vlády Donalda J. Trumpa	37
Obrázek 5: Procentní růst HDP USA za vlády Donalda J. Trumpa	38
Obrázek 6: Nezaměstnanost v USA za vlády Donalda J. Trumpa	38
Obrázek 7: Míra inflace v USA za vlády Donalda J. Trumpa	39
Obrázek 8: Procentní podíl salda BÚ PB v USA za vlády Donalda J. Trumpa	40
Obrázek 9: Plnění cílů hospodářské politiky za vlády Donalda J. Trumpa	41
Obrázek 10: Průměrné celní sazby v USA v letech 1821-2016	47
Obrázek 11: Proces uvalování cla na dovoz oceli a hliníku a odvetná opatření	69
Obrázek 12: Deficit obchodu USA s Čínou v letech 2010-2017 (v milionech USD).....	72
Obrázek 13: Vývoj obchodní války mezi USA a Čínou	76
Obrázek 14: Americký export a import v roce 2030 v případě účasti na TPP	81
Obrázek 15: Změna HDP EU a USA v případě přijetí TTIP (v mil. eur), hodnoty pro rok 2027	88
Obrázek 16: Změna HDP EU a USA v případě přijetí TTIP (v %), hodnoty pro rok 2027	89
Obrázek 17: Změny nominálních mezd v případě přijetí TTIP (v %), hodnoty pro rok 2027	90
Obrázek 18: Účinky zavedení cla na solární panely na pracovní místa	93
Obrázek 19: Hodnota vybraných cel v USA a vážený průměr celních sazeb v letech 2001-2019	95
Obrázek 20: Proporcionální změny dovozních cen u jednotlivých tarifních vln	96
Obrázek 21: Průměrná intenzita bilaterálního obchodu mezi USA a hlavními obchodními partnery během Trumpovy vlády (leden 2017 až leden 2020)	100
Obrázek 22: Americké exporty a importy v roce 2018 (v %)	101
Obrázek 23: Růst průměrné celní sazby v roce 2018 (v %)	102
Obrázek 24: Vývoj amerického dovozu a vývozu zboží a služeb s vybranými zeměmi ..	106
Obrázek 25: Procentní změny v hodnotě amerického dovozu z Číny v letech 2018 a 2019	107
Obrázek 26: Deficit obchodu USA s Čínou v letech 2017-2020 (v milionech USD).....	107
Obrázek 27: Bilance zahraničního obchodu USA v letech 2017-2020 (v milionech USD)	108
Obrázek 28: Světový obchod se zbožím a světový HDP v letech 2012-2019 (v %)	109
Obrázek 29: Počet obchodních opatření zavedených celosvětově v letech 2009-2019	110

Seznam tabulek

Tabulka 1: Vývoj makroekonomických ukazatelů za vlády Donalda J. Trumpa	41
Tabulka 2: Celní sazby uvalené na dovoz solárních modulů a článků.....	64
Tabulka 3: Celní sazby uvalené na dovoz praček	65
Tabulka 4: Účinky členství v TPP na reálný HDP členských zemí	80
Tabulka 5: Účinky přijetí USMCA na blahobyt členských zemí (v milionech USD).....	85
Tabulka 6: Účinky přijetí USMCA na reálný HDP členských zemí (v %)......	85
Tabulka 7: Účinky přijetí USMCA na obchodní bilance členských zemí (v milionech USD)	86
Tabulka 8: Účinky přijetí USMCA na nominální mzdy pracovníků (v %)	87
Tabulka 9: Změny exportu a importu v případě přijetí TTIP (v %), hodnoty pro rok 2027	89
Tabulka 10: Přehled odvetných opatření uvalených na americké vývozy	98
Tabulka 11: Přehled všech cel uvalených Donaldem Trumpem v roce 2018 a hodnota dotčených dovozů dle ČNB.....	103
Tabulka 12: Import USA v letech 2017-2020 (v miliardách USD)	104
Tabulka 13: Objem dovozů zasažených Trumpovy cly v letech 2018-2020 (v %)	104

Seznam zkratk

ASEAN	Sdružení národů jihovýchodní Asie
CEPR	Centrum pro výzkum hospodářské politiky
CGE	Vypočitatelná obecná rovnováha
CPTPP	Komplexní a progresivní dohoda pro Transpacifické partnerství
CUSFTA	Dohoda o volném obchodu mezi Kanadou a USA
FDI	Přímé zahraniční investice
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
IMF	Mezinárodní měnový fond
ITC	Komise pro mezinárodní obchod Spojených států
NAFTA	Severoamerická dohoda o volném obchodu
RCEP	Regionální komplexní ekonomické partnerství
TPP	Transpacifické partnerství
TTIP	Transatlantické obchodní a investiční partnerství
UNCTAD	Konference OSN o obchodu a rozvoji
USMCA	Dohoda USA-Mexiko-Kanada
WTO	Světová obchodní organizace

Úvod

Adam Smith ve své knize Pojednání o podstatě a původu bohatství národů v roce 1776 napsal:

“Obecnou zásadou každého rozumného pána rodiny je nikdy se nepokoušet vyrobit doma to, co ho bude stát víc než nákup. (...) Může-li nám cizí země dodat určitou komoditu levněji, než si ji sami dokážeme vyrobit, je lepší ji od ní koupit.”

Tímto prostým principem se řada zemí řídila po celá staletí, a ačkoliv se v průběhu let objevila období, kdy se vlády jednotlivých států z různých důvodů uchýlovaly k ochraně domácího průmyslu prostřednictvím zavádění protekcionistických opatření, obecně platí, že preference volného obchodu převažovala. Zejména od konce druhé světové války se naprostá většina zemí od tvrdého protekcionismu odklonila a svět zažíval obrovské šíření různých dohod o volném obchodu. Ať už se jednalo o celní unie, měnové unie či pouhé neformální obchodní spolupráce, vlády jednotlivých států prosazovaly volný obchod jakožto příležitost k rozvoji pro všechny zúčastněné strany.

Svou roli v udržování tohoto mezinárodního systému sehrály i Spojené státy americké, které byly až donedávna považovány za velmi otevřenou ekonomiku, a to jak z hlediska globálních celních sazeb, které byly v rámci různých regionálních i nadnárodních uskupení sníženy na minimum, tak i z hlediska netarifních překážek. Protekcionismus ve světě mezinárodního obchodu však dosáhl nové úrovně s převzetím úřadu amerického prezidenta republikánem Donaldem Johnem Trumpem, který nejenže měl oproti svým předchůdcům naprosto odlišné představy o obchodních vztazích USA, ale zpochybňoval už jen samotnou podstatu liberální teorie a z ochrany domácí ekonomiky před zahraničními exporty učinil klíčový bod svého volebního programu.

Diplomová práce se zabývá hlavními protekcionistickými opatřeními, která byla administrativou bývalého amerického prezidenta přijata. Hlavním cílem diplomové práce je vyhodnotit dopady tarifních a netarifních protekcionistických opatření Trumpovy administrativy na vybrané oblasti americké ekonomiky a vzhledem k dominantnímu mezinárodnímu postavení USA také na světové obchodní vztahy. Dílčím cílem je vymezit silné a slabé stránky americké ekonomiky a na základě magického čtyřúhelníku zhodnotit, zda se skutečně Trumpově administrativě podařilo vybudovat největší ekonomiku

v amerických dějinách, jak sám bývalý prezident často tvrdí. Výzkumné otázky, na které práce hledá odpověď, jsou, jak vážné ohrožení představuje přechod USA k protekcionismu pro světový obchod a jak úspěšná Trumpova obchodní strategie byla s ohledem na její deklarované cíle.

Práce je rozdělena do sedmi kapitol. Pro správné pochopení významu protekcionismu je první část věnována obecné charakteristice obchodní politiky a jejích hlavních nástrojů, a především pak vývoji jejích dvou hlavních směrů, protekcionismu a liberalismu, v kontextu teorií mezinárodního obchodu.

Druhá kapitola se zabývá plněním cílů hospodářské politiky za vlády Donalda Trumpa a s tím souvisejícím mezinárodním postavením Spojených států v mezinárodním obchodě, které je důležité pro posouzení jednotlivých dopadů Trumpovy politiky na světový obchod. Popisuje důvody, proč USA dlouhodobě dominují globální ekonomice, řeší silné a slabé stránky americké ekonomiky a na základě magického čtyřúhelníku zkoumá její úspěšnost za vlády bývalého prezidenta.

Třetí kapitola je věnována problematice protekcionismu ve Spojených státech a jeho vývoji v historických a ekonomických souvislostech. Stručně popisuje náročná období americké historie, kdy se představitelé jednotlivých vlád uchýlovali k přijímání celních sazebníků a vysvětluje, jak tyto kroky ovlivnily moderní americkou obchodní politiku. Závěr kapitoly rovněž popisuje příchod Donalda Trumpa na politickou scénu.

Předchozí kapitoly propojuje kapitola čtvrtá, která přináší přehled konkrétních tarifních a netarifních opatření, která byla Trumpovou administrativou přijata, a na základě projevů a knihy bývalého prezidenta vysvětluje podstatu Trumpovy obchodní filozofie, jeho cíle a motivaci tato opatření zavést.

Konkrétní opatření jsou pak analyzována v následujících třech kapitolách, které zkoumají jejich dopady na jednotlivé oblasti americké ekonomiky, zúčastněné země a vzhledem k velikosti a dominantnímu postavení Spojených států v globální ekonomice také na světový obchod.

1 Obchod a obchodní politika

Pro správné pochopení významu protekcionismu je vhodné začít s vysvětlením pojmů obchod a obchodní politika, neboť právě na tyto pojmy téma protekcionismu úzce navazuje. Fojtíková (2009, s. 1) obchod obecně definuje jako směnu neboli jako “nákup a prodej komodit mezi jednotlivci nebo skupinami,” který lze provádět dvěma způsoby, a sice přímo, prostřednictvím výměnného obchodu neboli barteru, nebo nepřímo, prostřednictvím peněz. Podle úrovně, na jaké je obchod realizován, rozlišuje Fojtíková tři základní typy obchodu – obchod mezi prodávajícím a kupujícím neboli maloobchod, dále obchod mezi odběratelem a dodavatelem neboli velkoobchod a zahraniční obchod. Zahraniční obchod je pak definován jako “část sféry oběhu zboží, která představuje směnu se zahraničím, tj. překračuje hranice jednotlivého státu či ekonomického celku,” přičemž právě tento typ obchodu představuje nejrozšířenější a zároveň nejstarší formu vnějších hospodářských vztahů. Podstatou zahraničního obchodu je pak realizace importu a exportu zboží a služeb mezi domácí ekonomikou a zahraničím, za které jsou na mikroekonomické úrovni zodpovědné firmy, na makroekonomické úrovni plní roli koordinátora vnějších vztahů stát. Jak připomíná Jurečka (2017), existuje nepřehledné množství důvodů pro vznik zahraničně obchodních vztahů. Z pohledu strany nabídky mohou být uvedeny například rozdílná vybavenost jednotlivých ekonomik výrobními faktory a přírodními zdroji, odlišná geografická poloha a z ní plynoucí klimatické podmínky či například úspory z rozsahu, kdy je výrobce schopen zvýšením výroby snížit průměrné náklady na jednotku produkce a realizovat tak vyšší zisk. Jako hlavní poptávkový faktor ovlivňující zahraniční obchod jsou uváděny odlišné preference spotřebitelů.

Praktickou oblastí, která úzce souvisí se zahraničním obchodem, je pak právě obchodní politika státu. Obchodní politiku lze dle Kalínské (2010, s. 92) definovat jako “souhrn záměrů, strategií, zásad, opatření, nástrojů, smluv a institucí, vytvářených a koncipovaných na úrovni vlády a směřujících k podnikatelským subjektům domácím i zahraničním.“ Jak dodává Mulačová (2013, s. 472), jedná se o státní zásahy do vnějších ekonomických vztahů státu za účelem „ovlivnit podnikatelské prostředí a obchodní vztahy s cílem zajistit optimální vnitřní ekonomický vývoj národního hospodářství, a to v dlouhodobém, střednědobém i krátkodobém horizontu.“ Obchodní politika má tak vliv na mezinárodní obchod každého státu a na jeho postavení na světovém trhu.

1.1 Nástroje obchodní politiky

Obchodní politika využívá několika nástrojů, které lze dělit podle různých hledisek. Z hlediska toho, kým jsou uplatňovány, jsou rozlišovány nástroje autonomní a smluvní. Jedná se o jednostranné rozhodnutí určitého státu, které slouží buďto k ochraně domácího trhu nebo naopak k podpoře vývozu, rozhodnutí však nesmí být v rozporu s již uzavřenými smlouvami či dohodami, které byly přijaty například v rámci integračního seskupení. V případě smluvních nástrojů se pak jedná o klasické mnohostranné či vícestranné dohody, příkladem mohou být obchodní smlouvy, smlouvy o technické pomoci či platební a úvěrové dohody.

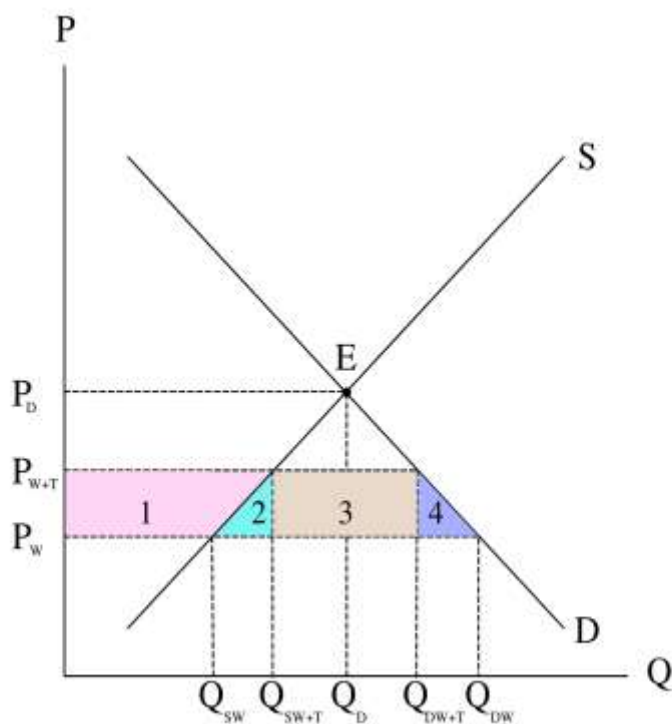
Podle cíle a účelu, kterému nástroje obchodní politiky slouží, jsou rozlišovány nástroje na ochranu vnitřního trhu a nástroje na podporu vývozu. Co se týče nástrojů na ochranu vnitřního trhu, jedná se především o nástroje protekcionistického charakteru, které mají za cíl chránit domácí trh před možnými nepříznivými vlivy ze zahraničí či omezit nekalou konkurenci. Nástroje na podporu vývozu slouží k podpoře domácího exportu a nejčastěji mívají podobu zvýhodněného financování exportu, státem garantovaného pojištění rizik či poskytování informací pro vývozce.

Z hlediska funkce jsou nástroje děleny na tarifní a netarifní. Tarifním opatřením se rozumí cla, která Machková (2015, s. 29) definuje jako “dávky vybírané při přechodu zboží přes hranice daného celního území.” Nejčastější způsob členění cel představuje členění podle směru pohybu zboží, podle účelu a podle způsobu výběru. Podle směru pohybu zboží jsou dále rozlišována cla dovozní, vývozní a tranzitní, která však v řadě zemí již byla nahrazena různými poplatky, například poplatky dálničními. Dle účelu zavedení jsou cla nejčastěji dělena na cla fiskální, která představují především příjem do státního rozpočtu, a na cla ochranná, jejichž cílem je ochrana domácí produkce. Machková (2015) pak dále zmiňuje cla prohibitivní, která zpravidla bývají extrémně vysoká a jsou zaváděna za účelem znemožnit dovoz, cla odvetná, sloužící jakožto opatření vůči druhé zemi, či cla skleníková, která slouží pouze k ochraně určitého odvětví. Dle způsobu výpočtu jsou nejčastěji rozlišována cla valorická, která jsou v praxi nejpoužívanější a jsou stanovena jakožto procentní sazba z celní hodnoty zboží, a cla specifická, která představují pevnou peněžní částku za fyzickou jednotku zboží. Netarifním opatřením se pak rozumí použití jiných obchodních bariér omezujících dovoz či vývoz zboží a služeb, než je použití cel. Může se jednat o různé

dovozní přírážky a poplatky, množstevní omezení, minimální ceny dovážených výrobků či antidumpingová opatření, nejčastěji jsou však zaváděna administrativní opatření v podobě povinných licencí a certifikátů, technické regulace nebo nutnost dodržet specifické výrobní postupy, aby podnik vyhověl požadavkům místních orgánů.

Další definici přináší Radcliffe (2021), který definuje clo jednoduše jako daň, která zvyšuje náklady na pořízení daného zboží, přičemž nositeli těchto nákladů jsou spotřebitelé. Cla jsou přitom vyplácena celnímu orgánu dané země, která clo vybírá, a historicky byla vybírána právě za účelem zvyšování příjmů. Například v případě Spojených států amerických, jimž se tato práce primárně věnuje, je za výběr tarifů zodpovědná vládní agentura nesoucí název U.S. Customs and Border Protection.

V praxi jsou nejčastěji uplatňována cla dovozní, tedy taková cla, která při přechodu zboží přes hranice musí dovozce zaplatit státu. Účinky dovozního cla na ekonomiku znázorňuje následující obrázek. Jedná-li se o méně vyspělou ekonomiku, výchozí situaci představuje stav, kdy je určitá ekonomika uzavřená a neobchoduje, v grafu je tento stav představován bodem rovnováhy E . Jedná se o případ, kdy se domácí cena daného statku nachází na úrovni P_D a vyrábí se množství produkce Q_D . Světová cena statku je přitom mnohem nižší a nachází se na úrovni P_W , jedná se však o cenu, kterou si domácí ekonomika nemůže dovolit, jelikož v případě dovozu statku za danou světovou cenu P_W by došlo k nárůstu poptávaného množství daného statku na Q_{DW} , nabízeno by však bylo pouze množství Q_{SW} , domácí firmy by se tak při dané ceně neuživily a stát si nemůže dovolit snížit počet domácích výrobců. Z tohoto důvodu domácí ekonomika zavádí clo. Světovou cenu navýšenou o clo v grafu představuje úroveň P_{W+T} , přičemž při této cenové úrovni se sice snižuje množství výrobců, kteří jsou ochotni při dané cenové hladině daný statek vyrábět, na úroveň Q_{SW+T} , nicméně snížení není tak výrazné, jako by tomu bylo v případě, že by clo zavedeno nebylo a obchodovalo by se za světovou cenu. Zároveň se oproti domácí ceně zvyšuje množství poptávané, a to na úroveň Q_{DW+T} , jelikož domácí spotřebitelé jsou při nižší ceně ochotni poptávat více. Plocha č. 1, která vznikla navýšením světové ceny o clo, pak představuje zvýšení přebytku výrobce neboli důchod, který byl pro dané výrobce nad očekávání. Plochy č. 2 a 4 představují ztrátu, v případě plochy č. 2 se jedná o ztrátu v důsledku neefektivní výroby, plocha č. 4 znázorňuje ztrátu domácího spotřebitele oproti stavu, kdy by se světová cena nenavýšila o clo. Plochu č. 3 pak tvoří výnosy státu z cel.

Obrázek 1: Účinky cel na ekonomiku

Zdroj: vlastní zpracování z www.economicshelp.org

Jak již bylo zmíněno, cla jsou často zaváděna za účelem ochrany, například nově vznikajících průmyslových odvětví či rozvojových ekonomik. To ostatně dokazuje i výzkum Světové banky z roku 2019, podle kterého mezi země s nejvyššími dovozními cly patří zejména malé ostrovní státy jako je Palau, Fiji, Bermudské ostrovy, Svatý Kryštof a Nevis, Seychely či Maledivy. Například stát Palau v roce 2019 uplatňoval celní sazbu 118,2 %. Naopak mezi země s nejnižšími obchodními bariérami se zařadily Hong Kong, Macao a Singapur. Pro zajímavost, členské země Evropského hospodářského prostoru podle dat Světové obchodní organizace (2019) uplatňují průměrnou celní sazbu 1,8 %. Zde je vidět, že rozvinuté ekonomiky s vyspělými průmyslovými odvětvími jsou zpravidla méně restriktivní, nicméně platí, že alespoň nízké celní sazby využívá většina ekonomik, a to zejména u zboží, které má pro danou zemi zvláštní domácí význam. Jako hlavní důvody, proč jsou tarify obecně používány, uvádí Radcliffe (2021) například ochranu domácí zaměstnanosti. S dovozem levnějšího zboží ze zahraničí domácí společnosti již nemají potřebu zaměstnávat stejné množství zaměstnanců, což má za následek propouštění a vyšší nezaměstnanost. Kromě nově vznikajících průmyslových odvětví jsou cla schopna ochránit také odvětví, která jsou v dané zemi považována za strategicky důležitá, většinou jde o odvětví podporující národní bezpečnost, jako je obranný průmysl atd. Jednotlivé země také

mohou stanovit cla na dovážené zboží jakožto určitou formu odvety, pokud mají pocit, že obchodní partner neplní dohodnutá pravidla či využívá nekalé obchodní praktiky. V neposlední řadě cla podle Radcliffa vládě umožňují omezit dovoz produktů, o kterých se domnívá, že by mohly ohrozit její obyvatele. Je však důležité podotknout, že cla v mezinárodním obchodě již nehrají tak významnou roli, jako tomu bývalo dříve. Většina ekonomů se domnívá, že cla brání obchodu a hospodářskému růstu, proto jejich používání od konce druhé světové války významně pokleslo, a to i díky působení mezinárodních organizací, které podporují volný obchod, jako je například právě Světová obchodní organizace (dále jen WTO).

1.2 Směry obchodní politiky

Existují dva základní přístupy k provádění obchodní politiky státu, a sice liberalismus a protekcionismus. V případě liberalismu jde podle Štracha (2009) o přístup státu spočívající v aktivním odstraňování bariér obchodu s cílem co nejvíce zjednodušit přístup na zahraniční trhy a podpořit hospodářskou spolupráci mezi zeměmi. Protekcionismus je chápán jako naprosto opačný přístup spočívající v ochraně domácího trhu před aspekty, které plynou z otevření ekonomiky a které by potenciálně mohly ovlivnit makroekonomickou stabilitu státu. Jak dodává Machková (2015), liberální charakter má zpravidla obchodní politika vyspělých zemí, kdežto méně rozvinuté země prosazují spíše protekcionistický přístup, aby ochránily domácí trh před zahraniční konkurencí, což ostatně dokazoval i již zmíněný výzkum Světové banky. Podle Kalínské (2010) se však jedná pouze o teoretické rozdělení a v praxi se ani jeden z těchto směrů ve své čisté podobě téměř nevyskytuje, jelikož státy při tvorbě obchodní politiky volí vždy kompromis mezi otevřením domácí ekonomiky konkurenčním vlivům a ochranou domácí ekonomiky a zaměstnanosti.

1.2.1 Liberalismus

Úvodem je důležité zmínit, že liberalismus může mít celou řadu významů, obecně se však uvádí, že liberalismus je politická, morální a ekonomická filozofie, která hájí svobodu jednotlivce, omezování moci státu a rovnost před zákonem. Jak již definice napovídá, jedná se o doktrínu, která prosazuje občanské svobody a vymezuje se vůči despotismu, absolutismu a dalším formám vlády, v nichž je svoboda jednotlivce potlačována. Základními charakteristikami liberalismu je tedy individuální svoboda, vzájemná tolerance, ochrana soukromého vlastnictví, svoboda sdružování či dělba práce. Dle aspektu, který se

liberalismus snaží ovlivnit, bývá nejčastěji rozlišován liberalismus ekonomický, sociální a politický.

Pro diplomovou práci je důležitý především liberalismus ekonomický. Jedná se o doktrínu, která předpokládá, že nejlepší způsob, jak dosáhnout ekonomického rozvoje a efektivity při přerozdělování omezených zdrojů, je prostřednictvím volného trhu bez zásahů státu. Základní myšlenkou je volná interakce nabídky a poptávky, která je dána výrobou a spotřebou a vede k optimální rovnováze trhu. Liberalisté jsou přesvědčeni, že státní intervence narušují přirozenou rovnováhu mezi nabídkou a poptávkou a způsobují tak neefektivitu, stát by se proto měl omezit pouze na zajištění fungování dohod a smluv uzavřených mezi jednotlivci a společnostmi. Dále věří, že hybnou silou ekonomického rozvoje jsou úspory a akumulace kapitálu, která ovlivňuje úroveň produktivity práce, a že jednotlivci by měli usilovat o svůj osobní prospěch, čímž prospívá celé společnosti.

1.2.2 Liberalismus v kontextu teorií mezinárodního obchodu

Stejně jako kterákoliv jiná doktrína i liberalismus závisí na kontextu, ve kterém je zmiňován, na regionu, ve kterém se vyvíjel, a na historické etapě. Základní liberální myšlenky byly podstatou již filozofie stoicismu, nejvlivnějšího směru helénské filozofie, nicméně vzhledem k tomu, že se jedná o dávnou historii antického Řecka, se diplomová práce tomuto směru dopodrobna věnovat nebude. Počátky ekonomického liberalismu, jak ho známe dnes, lze spatřit v 17. století v Anglii.

Jak uvádí Holman (2017), prvními obhájci liberální teorie v ekonomii byli filozofové přirozených zákonů a fyziokraté. Období jejich působení je taktéž nazýváno formativním obdobím, jelikož se jedná o století, kdy byly postupně formovány liberální myšlenky pozdější klasické politické ekonomie. Filozofové přirozených zákonů představovali skupinu anglických myslitelů, kteří byli fascinováni přírodními zákony, které z jejich pohledu byly automatické, přirozené, neměnné, věčné, a především nezávislé na vůli panovníka, čímž se vymezovali vůči merkantilistům, kterým se věnuje následující kapitola. Z tohoto důvodu bylo i jejich učení založeno na představě, že lidská společnost funguje jako samostatný organismus, který je stejně jako sama příroda těmito přirozenými zákony ovládan, přičemž tyto zákony mají dle filozofů původ v povaze jedince. Mezi hlavní představitele patří John Locke a David Hume, kteří, ačkoliv byli oba filozofové, významně přispěli k vývoji pozdějšího ekonomického myšlení. John Locke například obhajoval soukromé vlastnictví,

keré, jak již bylo zmíněno, patří k základním myšlenkám liberalismu. Podle Locka právo na soukromé vlastnictví patří k přirozeným právům člověka, přičemž každý jedinec má mít výlučné právo na plody své práce. Mezi hlavní přínosy Johna Locka však patří jeho prvotní výklad teorie peněz, ve které vyjádřil vztah mezi cenovou hladinou a množstvím peněz v oběhu. Tuto teorii pak dále rozpracoval právě David Hume, který je často považován za jejího hlavního autora.

S teorií filozofů úzce souvisí fyziokratismus, ekonomická teorie vzniklá v první polovině 18. století ve Francii, přičemž fyziokraté představovali svého druhu první ekonomickou školu v historii. Stejně jako filozofové nahlíželi na společnost a její ekonomiku jako na přirozený řád, který musí být všemi, včetně panovníka, respektován, a byli stoupenci ekonomického liberalismu a svobody obchodu. Již mezi fyziokraty byla dodržována zásada laissez faire, tedy “nechte být,” která důrazně odmítá jakékoliv zásahy státu do ekonomiky, jelikož potlačují fungování tržních sil, na nichž stojí přirozený řád. Nejvýraznější postavou fyziokratismu byl francouzský ekonom François Quesnay. Quesnay rozdělil společnost na tři třídy a prosazoval názor, že jedinou skutečně produktivní činností, kterou je produkt vytvářen, je zemědělství. Je také autorem modelu, ze kterého vyplývá, že společnost a její ekonomika jsou v neustálém a přirozeném koloběhu, který zajišťuje rovnováhu a harmonii a nejsou tudíž třeba žádné státní zásahy.

Byli to ale tvůrci klasické politické ekonomie Adam Smith, skotský ekonom, později známý jako zakladatel moderní ekonomie, a anglický ekonom David Ricardo, kdo učení fyziokratů zpopularizoval a navázal na něj. Klasická politická ekonomie představovala v dějinách ekonomického myšlení důležitý posun, jelikož dochází k formování ekonomie jako samostatné vědní disciplíny. Představitelé klasické politické ekonomie na ekonomii tehdy pohlíželi především jako na vědu o tvorbě a přerozdělování národního bohatství. Například Adam Smith věřil, že skutečné bohatství společnosti je skryto a vytvářeno ve výrobě, jeho žák David Ricardo později tuto myšlenku dále rozvíjel a došel k závěru, že ekonomický růst závisí spíše než na výrobě a dělbě práce na trendech, které se prosazují při rozdělování národního bohatství mezi pozemkové renty, zisky a mzdy.

Mezi nejvýznamnější dílo období klasiků bezpochyby patří Pojednání o podstatě a původu bohatství národů Adama Smitha z roku 1776, ve kterém Smith rozvinul několik důležitých myšlenek. Jednou z nich je myšlenka tzv. neviditelné ruky trhu. “Neviditelná ruka” je zde

metaforou pro neviditelné síly, které hýbou ekonomikou volného trhu. Podle Smitha každý výrobce sleduje svůj sobecký zájem maximalizace zisku, zatímco každý jedinec sleduje svůj zájem maximalizace užitku a tím jsou vytvářeny neustálé tlaky na tržní nabídku a poptávku. Prostřednictvím těchto tlaků pak dochází k přirozenému pohybu cen a toku obchodu a naplňuje se tak nejlepší zájem společnosti jako celku. Smith také prosazoval již zmíněnou zásadu laissez faire, která odmítala zásahy státu do hospodářství, jelikož volný obchod podle Smitha prospívá všem stranám, a to především z důvodu, že konkurence vede k produkci většího množství a lepší kvality zboží za nižší ceny.

Smith se v Bohatství národů taktéž věnoval problematice mezinárodního obchodu, přičemž za jeden z jeho nejdůležitějších přínosů v této oblasti je považován princip tzv. absolutních výhod. Teorie říká, že každá země by se měla specializovat na výrobu těch výrobků, které je schopna vyrábět levněji, tedy za použití menšího množství práce než ostatní země, a má tudíž v jejich výrobě absolutní výhodu. Tyto výrobky následně vyveze do zemí, kde je jejich produkce dražší, a zároveň z těchto zemí bude dovážet výrobky, které je daná země schopna vyrobit nejlevněji. Jak však připomíná Neumann (2010), aby teorie absolutních výhod fungovala, musí být splněny předpoklady svobodného obchodu mezi zeměmi, nulových transakčních nákladů, indiferentního produktu, dokonalé mobility pracovní síly mezi odvětvími a dokonalé imobility pracovní síly mezi danými zeměmi. Této problematice se pak dále věnoval právě David Ricardo, který na principu tzv. komparativních výhod prokázal, že zahraniční obchod může být pro zúčastněné země přínosný i v případě, že daná země nedisponuje žádnou absolutní výhodou. Obecně řečeno, učení klasiků bylo založeno na liberalismu a ideální stav pro ně představoval systém založený na svobodě obchodu a svobodné tržní konkurenci.

Na klasickou politickou ekonomii pak navázal další liberální směr, neoklasická ekonomie. Teorie vznikla v 70. letech 19. století, přičemž ekonomickému myšlení dominovala až do 30. let 20. století, kdy byla z důvodu ekonomické krize nahrazena teorií Johna Maynarda Keynesa. V závislosti na místech vývoje bývá neoklasická teorie rozdělována na tři školy, a sice na školu Vídeňskou, Lausanskou a Cambridgeskou. Jak připomíná Lisý (2018), společným prvkem pro všechny tři školy byl zejména jejich nový metodologický přístup. Mezi obhájce liberalismu z řad neoklasiků patřili například Ludwig von Mises, představitel Vídeňské školy, který se proslavil zejména svou kritikou zásahů státu do ekonomiky, či jeho žák Friedrich von Hayek, tvrdý odpůrce plánované ekonomiky a socialismu. Neumann

(2010) dodává, že co se týče mezinárodního obchodu, zásadním přínosem neoklasiků oproti klasické politické ekonomii bylo zahrnutí kapitálu do modelů obchodu, klasikové do té doby totiž ve svých teoriích pracovali pouze s jedním výrobním faktorem, s prací. Za nejvýznamnější doplnění klasických teorií mezinárodního obchodu bývá považován zejména Heckscherův a Ohlinův model, Stolperův a Samuelsonův teorém o změně světových cen, teorém o vyrovnávání cen výrobních faktorů, Rybczynského efekt a Leontiefův paradox, přičemž závěrem všech neoklasických teorií mezinárodního obchodu je, že výrobce se má specializovat na ten typ výroby, ať už pracovní nebo kapitálově náročný, na nějž vynaloží nejnižší náklady.

Dnešní příznivci liberalismu prosazují volný obchod, který zpravidla probíhá na základě dohod o volném obchodu, což jsou smlouvy, které upravují cla, daně a poplatky, které jednotlivé země uvalují na svůj import a export. Tyto dohody jsou navrženy takovým způsobem, aby zvyšovaly obchod mezi dvěma či více zeměmi, což má pak za následek například vyšší ekonomický růst, nižší vládní výdaje na podporu domácího průmyslu či příliv zahraničních investic. Taktéž se rozšiřují možnosti pro domácí výrobce, kteří získávají přístup k nejnovějším technologiím a k novým pracovním příležitostem. Podle Štracha (2009) je liberální přístup pro země příznivý především z toho důvodu, že příliv zahraničního zboží zvyšuje konkurenceschopnost, což nutí domácí výrobce snižovat ceny. Tento aspekt pak působí protiinflačně a posiluje cenovou stabilitu.

1.2.3 Protekcionismus

Protekcionismus narozdíl od liberalismu volný obchod odmítá. Jedná se o takovou obchodní politiku uplatňovanou vládou státu, jejímž cílem je chránit národní průmysl před zahraniční konkurencí prostřednictvím uplatňování cel či jiných omezení dovozu, která byla zmíněna výše. Jak navíc dodává Štěrbová (2013), existuje i extrémní případ protekcionismu, který se nazývá autarkie. Jedná se o takový systém hospodářské politiky státu, který je založen na absolutní samostatnosti. V tomto případě dochází ke kompletnímu uzavření domácího trhu, což znemožňuje jak dovoz, tak i vývoz, a to na základě přímých direktiv, jako je zákaz vývozu a zákaz dovozu. V demokratických státních zřízeních je tato forma protekcionismu prakticky vyloučena a dnes se v podstatě již nevyskytuje, k jejímu uplatňování docházelo pouze v centrálně řízených ekonomikách, jako byla v minulosti například Albánie. Typickým příkladem je podle Štěrbové (2013) dnešní Korejská lidově demokratická republika. S tím však nesouhlasí Tomek (2016), který argumentuje, že ačkoliv je absolutní

soběstačnost součástí oficiální ekonomické doktríny a státní ideologie, ani de facto diktátorský režim, který vládne v Severní Koreji, se neobejde bez zahraničních obchodních partnerů.

Zastánci protekcionismu tedy prosazují obchodní překážky vůči zahraniční konkurenci, což sice v krátkodobém horizontu může pozitivně ovlivnit domácí výrobu, z dlouhodobého hlediska však může snížit konkurenceschopnost země a jejích průmyslových odvětví na mezinárodních trzích. Hlavním argumentem pro zavedení protekcionismu je fakt, že chrání nová či zatím nevyspělá odvětví, jelikož zavedená obchodní opatření snižují zahraniční konkurenci a dávají tak nově vznikajícím odvětvím potřebný čas na rozvíjení svých konkurenčních výhod. Politika protekcionismu má podle Fojtíkové (2009) rovněž pozitivní vliv na domácí zaměstnanost, jelikož tím, že je domácí trh chráněn před zahraničními dovozy, jsou vytvářeny nové pracovní příležitosti pro domácí pracovníky. Amadeo (2021) však upozorňuje, že kde není konkurence, tam není potřeba inovovat, proto se může stát, že s absencí zahraničních konkurentů domácí produkce bude ztrácet na kvalitě, což oslabí domácí průmysl. Jelikož clo, jak již bylo zmíněno, představuje příjem do státního rozpočtu, výhodná je politika protekcionismu především pro stát, který clo vybírá, zvýhodněn je však také národní výrobce, který je díky opatřením chráněn před zahraniční konkurencí. Jak již znázorňoval obrázek 1, kdo z protekcionismu neprofituje, jsou domácí spotřebitelé, kteří po zavedení těchto opatření zaplatí za produkt vyšší cenu, než jakou by jim mohli nabídnout zahraniční konkurenti, kdyby dovoz jejich výrobků nebyl nijak omezen.

1.2.4 Protekcionismus v kontextu teorií mezinárodního obchodu

Své počátky má protekcionismus již v období merkantilismu. Merkantilismus představuje soubor ekonomických myšlenek, jehož kořeny sahají až do 16. století. Projevil se ve všech západoevropských zemích, největšího rozvoje však dosahoval v 17. a 18. století ve Francii a ve Velké Británii. Holman (2017) nicméně připomíná, že literatura pocházející z období merkantilismu je velice tematicky různorodá a rozsáhlá a merkantilismus z tohoto důvodu nelze považovat za ucelený systém ekonomického myšlení. Autoři jednotlivých úvah navíc byli v převážné většině obchodníci, přičemž každý z nich se soustředil na problém, který mu byl nejbližší, jedná se proto spíše o soustavu ekonomických doktrín a nauku o obchodování nežli o ucelenou teorii. Vývoj myšlení merkantilistů může být z historického hlediska rozdělen do dvou směrů, a sice na raný merkantilismus a rozvinutý merkantilismus. Rozdíl

mezi těmito směry spočívá především v charakteru doporučení pro hospodářskou politiku země.

Společným a klíčovým tématem všech merkantilistů bylo, jak může daná země zbohatnout. Raní merkantilisté přitom spatřovali růst bohatství v přílivu peněz, tedy zlata a drahých kovů, a národní bohatství ztotožňovali s bohatstvím panovníka, jelikož právě státní pokladna představovala pro panovníka možnost udržovat silnou armádu. Cílem raných merkantilistů tedy bylo shromáždit v zemi co nejvíce drahých kovů a zabránit jejich případnému odlivu do ciziny, v polovině 17. století v některých zemích dokonce platil úplný zákaz vývozu drahých kovů. Pozdější merkantilisté však již oproti raným merkantilistům nekladli takový důraz na zásobu peněz v ekonomice, jako spíše na jejich oběh, a bohatství národa už nespatořovali v bohatství panovníka, nýbrž v zahraničním obchodu. Za kritérium rozlišování mezi raným a rozvinutým merkantilismem se proto považuje uvolnění omezení vývozu drahých kovů, tedy peněz, ze země. Ústředním tématem rozvinutého merkantilismu byla obchodní bilance, dle Lisého (2018) merkantilisté věřili, že aby země mohla zbohatnout, musí mít aktivní obchodní bilanci, přičemž aby bylo možné aktivní obchodní bilance dosáhnout, musí země podporovat vývoz a prostřednictvím různých státních zásahů, nejčastěji v podobě uvalení cel, kvót či různých daní, značně omezovat dovoz. Jak Holman (2017) dodává, důležitým faktorem pro dosažení aktivní obchodní bilance byla, jak merkantilisté pochopili, struktura zahraničního obchodu. Aby bylo možné zvýšit národní bohatství, musela země vyvážet především zboží s vysokou přidanou hodnotou, tedy řemeslnické výrobky, a naopak dovážet jen nejnужnější suroviny s nízkou přidanou hodnotou.

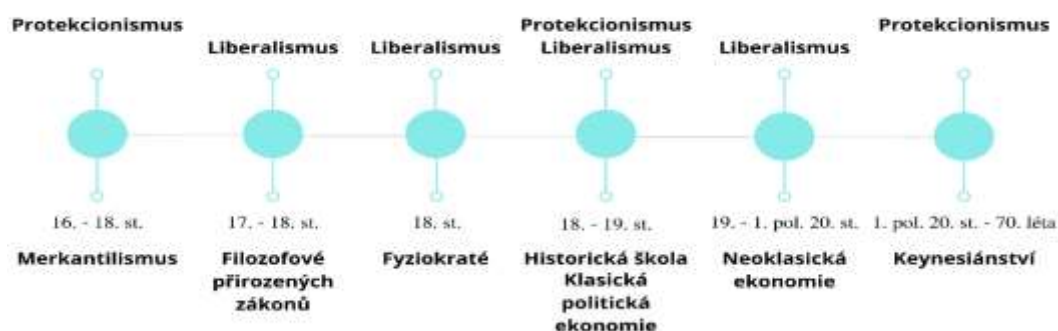
Nedostatkem merkantilistické teorie obchodní bilance však bylo, že merkantilisté věřili, že zahraniční obchod může být pouze jednostranně výhodný, považovali ho za tzv. "hru s nulovým součtem." Podle merkantilistů země s aktivní obchodní bilancí vyhrává, země s pasivní obchodní bilancí prohrává a bohatství jednoho se tudíž rovná ztrátě druhého. Pokud by došlo k situaci, kdy by všechny zúčastněné státy měly aktivní obchodní bilanci, neexistovaly by podle nich žádné přínosy mezinárodního obchodu. Tento názor později vyvrátili klasikové Adam Smith a David Ricardo, kteří na principu již zmíněných absolutních a komparativních výhod dokázali, že obchod je ve skutečnosti "hrou s pozitivním součtem," může tedy být výhodný pro všechny zúčastněné strany, přičemž nezáleží na tocích peněz, nýbrž na dělbě práce mezi jednotlivými zeměmi. Dalším

problémem byly podle Holmana (2017) tzv. exportní monopoly. Jednalo se o významné obchodní společnosti, které od vlády získávaly výhradní právo obchodovat s určitým zahraničním územím. Jako příklad takového exportního monopolu může být zmíněna například Východoindická společnost, která měla od státu privilegium na obchod s Asií, zejména s Indií. Výhodou exportních monopolů bylo, že obchodníkům přinášely nemalé zisky, z nichž následně v podobě daní plynuly vysoké příjmy do státní kasy, nicméně udržovaly příliš vysoké exportní ceny a společně s politikou vysokých dovozních cel a vývozních subvencí měly spíše negativní vliv na rozvoj mezinárodního obchodu. Merkantilismus byl tak vyvrácen a hlavní ekonomickou teorií se stala klasická politická ekonomie.

Nicméně ne všude byla klasická politická ekonomie přijata. Například ve Francii a Anglii v 19. století tato teorie jasně dominovala ekonomickému myšlení, jelikož, jak připomíná Neumann (2010), Anglie a Francie byly na přelomu 18. a 19. století patrně nejvyspělejšími světovými ekonomikami, důraz na volný obchod a specializace zemí podle teorií absolutních a komparativních výhod byly proto pro obě země výhodné. Z dlouhodobého hlediska by však podle Neumanna (2010) takovéto fungování mezinárodního obchodu mohlo vést k prohlubování rozdílů mezi vyspělou Anglií a Francií a méně vyspělými ekonomikami. Právě z tohoto důvodu byla klasická politická ekonomie v některých zemích potlačena a například v Německu byla nahrazena tzv. historickou školou. Hlavním představitelem tohoto období byl německý ekonom Friedrich List, který zastával názor, že zapojení tehdy nevyspělého Německa do zahraničního obchodu na základě teorií absolutních a komparativních výhod by z dlouhodobého hlediska žádné výhody nepřineslo, naopak by pro Německo bylo obtížnější se ze své tehdejší zaostalosti vymanit. Na základě tohoto názoru později formuloval svou nejznámější teorii, tzv. teorii dětských odvětví, či jak ji nazývá Holman (2017), teorii nezralého průmyslu. Hlavní myšlenkou teorie je, že pokud se jakákoliv ekonomika nachází ve stadiu nezralého průmyslu, je nemožné, aby se zároveň otevřela mezinárodnímu obchodu. Pokud by totiž tato země začala obchodovat s již vyspělými zeměmi a otevřela svůj trh, domácí zboží by brzy bylo vytlačeno zahraniční konkurencí a domácí průmysl by tak byl potlačen ještě před tím, než by vůbec dostal příležitost rozvíjet se a dostat se do stadia zralosti. List proto zastával názor, že by méně vyspělé ekonomiky neměly vstupovat do zahraničního obchodu a pomocí protekcionistických opatření by naopak měly chránit své domácí trhy až do té doby, dokud se jejich vlastní průmysl nestane

vyspělým. Argumenty teorie nezralého průmyslu jsou dodnes často používány mezi stoupenci protekcionismu.

I se zaváděním určitých protekcionistických opatření v Německu byla však protekcionistická politika v Evropě v 19. století poměrně mírná. Obecně se dá říci, že k nástupu protekcionismu v průběhu historie zpravidla vedly různé války, konflikty či ekonomické recese, zatímco mír a prosperita spíše podporovaly liberalismus. Proto až škody způsobené první světovou válkou inspirovaly ve dvacátých letech 20. století evropské vlády k neustálému zvyšování celních bariér, a zejména pak Velká hospodářská krize 30. let 20. století přinesla vlnu protekcionistických opatření. Touto dobou ekonomickému myšlení dominovala teorie keynesiánství, jejíž tvůrce a hlavní představitel, John Maynard Keynes, patří k nejvlivnějším ekonomům 20. století. Keynes je dodnes znám tím, že byl obhájcem státních zásahů do ekonomiky, sám přitom původně začínal svou kariéru jako zarytý zastánce volného obchodu. V době jeho působení však Velká Británie bojovala s dlouhodobě vysokou mírou nezaměstnanosti a Keynesův postoj k liberalismu se tak pod vlivem okolností v průběhu let postupně měnil, až byl nakonec Keynes nucen dospět k závěru, že ekonomika založená na zásadě laissez faire patří minulosti a od volného obchodu by mělo být upuštěno ve prospěch ochrany britské domácí ekonomiky. Proto později také navrhl a legitimizoval použití tarifů, které by za specifických podmínek pomohly rozšířit produkci a zvýšit zaměstnanost. Tyto Keynesovy názory měly hluboký dopad na ekonomickou teorii a politiku a byly vnímány jako oslabení argumentů pro volný obchod po celá desetiletí. Jak se oba směry obchodní politiky vyvíjely v čase, znázorňuje obrázek 2.

Obrázek 2: Vývoj směrů obchodní politiky v kontextu teorií mezinárodního obchodu

Zdroj: vlastní zpracování

1.3 Obchodní politika dnes

Obecně lze říci, že ve 21. století stále převažuje preference volného obchodu, přičemž protekcionismus bývá ekonomickou komunitou posuzován jako neefektivní a vymezuje se vůči němu většina politiků vyspělých zemí. Dnešní teorie liberalismu propojuje jak myšlenky ekonomické, tak i politologické, a je založena především na argumentu, že nejvyšším cílem vlády by mělo být zajištění práva jednotlivce na život, svobodu a majetek. Blaho jednotlivce je pro liberály základním stavebním kamenem spravedlivého politického systému, v jehož zájmu by mělo být vybudovat takové instituce, které chrání svobodu jednotlivce omezováním a kontrolou politické moci. Meiser (2018) zmiňuje práci Daniela Deudneyho a G. Johna Ikenberryho, která poskytuje pohled na současný liberální světový řád prostřednictvím tří prvků. Zaprvé zmiňuje rozvoj mezinárodního práva a uzavírání dohod o založení mezinárodních organizací, které výrazně přesahují rámec jednoho státu a napomáhají tak k vytvoření mezinárodního systému, ve kterém mají všechny členské státy svůj hlas. Typickým příkladem takovéto organizace je Organizace spojených národů. Druhým důležitým prvkem je podpora volného obchodu a kapitalismu, a to především prostřednictvím mezinárodních obchodních organizací, jako je WTO, Mezinárodní měnový fond či Světová banka, které vytvářejí otevřený a tržně založený ekonomický systém. V neposlední řadě se jedná o mezinárodní normy na podporu lidských práv, demokracie, právního státu a mezinárodní spolupráce, jejichž porušením se jednotlivé státy vystavují různým sankcím.

Přesto se ale v nedávné době objevily případy, kdy se státy začaly od volného obchodu postupně odklánět a zavedly určitá protekcionistická opatření. Jak ve své studii dodává Janáčková (2020), hlavním znakem dnešního protekcionismu je to, že se objevuje v různých podobách, zdaleka se nejedná jen o cla. Jak již bylo zmíněno výše, mnohem důležitější mohou být státem vynucované standardy a nejrůznější regulace, které brání zahraničním partnerům ve vstupu na domácí trh. Existuje navíc jeden typ regulace, kterému se v dnešním vyspělém světě jednotlivá cla ani administrativní překážky obchodu nevyrovnají, a tím je manipulace s kurzem domácí měny.

V současné době je podle názoru mnoha odborníků pravděpodobně největší hrozbou pro světový obchod protekcionistický přístup Spojených států amerických. Již v roce 2018, rok po zvolení Donalda Trumpa americkým prezidentem, dodala právě Trumpova

administrativa obchodní politice mnohem agresivnější podtón a v médiích se v souvislosti s Trumpovou vládou stále častěji začal objevovat pojem “obchodní válka.“ Tomu, jaké vůbec měly Spojené státy za vlády Donalda Trumpa mezinárodní postavení, jak konkrétně se protekcionismus v USA vyvíjel a jaká konkrétní opatření byla Trumpovou administrativou přijata, se věnují následující kapitoly.

1.4 Metodologie práce

Předmětem diplomové práce je protekcionistická obchodní politika bývalého amerického prezidenta Donalda Johna Trumpa a její dopady na vybrané oblasti americké ekonomiky a světové obchodní vztahy. Primárním důvodem pro výběr tématu bylo jednak jeho časté prezentování v českých i zahraničních médiích jakožto jedné z největších hrozeb nejen pro samotné americké hospodářství, ale také pro politiku volného obchodu a světový obchod obecně, jednak jeho aktuálnost. Ačkoliv by se totiž mohlo zdát, že s odchodem Donalda Trumpa z politické scény byla většina obchodních konfliktů zažehnána, obchodní politika Trumpovy administrativy je dodnes přezkoumávána a většina jejích obchodních omezení zůstává dosud v platnosti.

Diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních částí, teoretické a praktické. Teoretická část práce je věnována problematice obchodní politiky a vývoji jejích dvou hlavních směrů v kontextu teorií mezinárodního obchodu a opírá se o metodu deskripce, která podrobně popisuje řešenou problematiku a předkládá fakta, která jsou pak analyzována v části praktické. Následně byla použita metoda explanace, která dává dostupná fakta do historických souvislostí a stručně vysvětluje dopad protekcionistických politik minulých vlád na moderní americkou obchodní politiku. Hlavními prameny pro rešerši problematiky byly tištěné sekundární zdroje zabývající se obchodní politikou a dále informace archivu Bílého domu a Historické společnosti Nové Anglie.

Za účelem zhodnocení úspěšnosti Trumpovy hospodářské politiky a splnění dílčího cíle diplomové práce byla použita metoda magického čtyřúhelníku, který hodnotí výkonnost americké ekonomiky v období Trumpovy vlády, tedy v letech 2017-2020. Dále je praktická část zpracována především metodou analýzy, která zkoumanou problematiku rozkládá na dílčí složky za účelem pochopit jejich vazby. Pro úvod do problematiky Trumpova protekcionismu byla použita analýza kauzální, jejímž účelem bylo zjistit vztahy mezi jednotlivými událostmi Trumpovy vlády a na základě veřejných výroků a knihy Donalda

Trumpa formulovat příčiny, které bývalého amerického prezidenta vedly k zásadnímu obratu od politiky mezinárodní spolupráce zpět k politice protekcionismu. Pro správné vysvětlení průběhu rozsáhlých obchodních konfliktů, které Trumpova obchodní politika vyvolala, je ve čtvrté kapitole rovněž využita analýza časových řad, která zkoumá jednotlivé části konfliktů a jejich vývoj v čase.

V rámci Trumpova protekcionismu došlo jednak k odstoupení Spojených států amerických od řady dvoustranných a mnohostranných obchodních dohod, jednak k zavedení celních sazeb na zahraniční importy. V kapitolách, které se zabývají dopady Trumpových netarifních opatření, je využita především analýza komparativní, která s ohledem na Trumpem deklarované cíle porovnává přínosy nově přijaté dohody mezi USA, Kanadou a Mexikem s hodnotami před přijetím této dohody. V případě odstoupení USA od Transpacifického partnerství a Transatlantického obchodního a investičního partnerství je využita metoda predikce, která předpovídá potenciální budoucí přínosy těchto obchodních dohod pro USA za předpokladu, že by k jejich vypovězení nedošlo. Pro posouzení účinků Trumpových tarifních opatření je taktéž použita metoda komparativní analýzy, která v tomto případě porovnává jejich dopad na vývoj v jednotlivých oblastech americké ekonomiky a světového obchodu před a po zavedení celních bariér, a dále na základě výpočtu dovozů dotčených Trumpovou politikou zkoumá dopady na americký import. V závěru práce jsou získané poznatky za pomoci syntézy sumarizovány a rovněž jsou objasněny jejich dopady na světové obchodní vztahy, čímž je naplněn primární cíl diplomové práce. Hlavními zdroji informací pro zpracování praktické části byly především odborné zahraniční studie jako je například studie Petersonova institutu pro mezinárodní ekonomii, Institutu DIW Berlin, Bank of England či Konference OSN o obchodu a rozvoji, a oficiální zprávy amerických federálních agentur. Statistická data byla čerpána z dokumentů Kongresové výzkumné služby, Mezinárodního měnového fondu, Ministerstva financí USA, Úřadu pro ekonomickou analýzu USA, Světové banky či federálních agentur United States Census Bureau a International Trade Administration.

2 Trumpova hospodářská politika a mezinárodní postavení USA

Spojené státy americké, zkráceně USA, jsou demokratická federativní prezidentská republika skládající se z padesáti států, jednoho federálního území s hlavním městem a šestnácti zámořských území. Z ekonomického pohledu jsou Spojené státy bezesporu největší světovou velmocí, a to nejen z hlediska hrubého domácího produktu, ale historicky patří i mezi země s nejvyšším hodnocením z hlediska HDP na obyvatele a s méně než pěti procenty světové populace žijící v USA produkují přibližně pětinu veškeré světové produkce.

Jedním z důvodů, proč USA dominují globální ekonomice, je samotná velikost domácí ekonomiky. Americký export představuje více než desetinu celkového světového objemu a jak je popsáno dále v textu, Spojené státy jsou navíc i největším světovým dovozcem. Globální ekonomiku USA navíc ovlivňují také tím, že jsou významným zdrojem investičního kapitálu, jak uvádí O'Neill (2021), přímé investice amerických firem v zahraničí jsou hlavním faktorem ekonomického blahobytu Kanady, Mexika, Číny a mnoha dalších zemí Latinské Ameriky, Evropy či Asie.

Obecně lze konstatovat, že ekonomika USA se vyznačuje flexibilitou, odolností a inovacemi. Během dlouholeté historie překonala již řadu úskalí, jako příklady mohou být zmíněny útoky z 11. září 2001, války v Afghánistánu a Iráku, hurikán Katrina či Velká recese, mezi ty nejaktuálnější pak bezesporu patří pandemie koronaviru. Mezi silné stránky americké ekonomiky patří podle Wallace (2022) především to, že zde dominují soukromé podniky, při jejichž řízení hraje federální vláda jen nepatrnou roli, nové produkty a inovativní postupy tak lze zavádět s minimálním byrokratickým zpožděním. Vláda a federální agentury však dohlíží na dodržování předpisů v oblasti bezpečnosti, zavádí antimonopolní zákony, které mají zabránit společnostem v tajných dohodách o cenách či rozdělení trhu, a jako kupující zboží a služeb má značný vliv na určitá odvětví amerického hospodářství, především v leteckém a obranném průmyslu. Roli USA ve světové ekonomice posiluje rovněž dokonalá kapitálová mobilita a jak dodávají Klvačová a kol. (2014), také efektivnost trhu a technologická převaha, která existuje především v kosmonautice, medicíně, informatice a ve vojenských technologiích. S tím souhlasí i Krejčí (2009), který uvádí další důvody dominantního postavení USA. Nebývalý mocenský status je podle něj dán relativně stabilní strukturou politického systému a ekonomického pořádku, postavením amerického dolaru v měnovém systému a také faktem, že USA jsou mnohdy sídlem

nejvýznamnějších světových firem. Rovněž se zde nachází značné množství univerzit a světových středisek, rodí se zde nejvíce vědeckotechnických objevů, probíhá zde rozsáhlý vojenský výzkum a jako jediná světová mocnost si Spojené státy uchovávají celosvětovou síť vojenských základen.

Odvracenou stranu technologické převahy USA však Klvačová (2014) spatřuje v rozdělení trhu práce na segment kvalifikované práce, který se vyznačuje vyšším vzděláním, schopností dosáhnout růstu svých příjmů a získat zdravotní pojištění a zaměstnanecké výhody, a naopak segment nekvalifikované práce, přičemž oba segmenty jsou podle ní nepropustné, pracovní síla se tudíž nemůže přesouvat z jednoho segmentu do druhého.

Navzdory schopnosti americké ekonomiky odolávat různým šokům se ve 21. století vyvinulo i několik dalších slabých stránek, ze kterých vyplývají určitá rizika pro budoucnost amerického hospodářství. Jednou z nich je podle Wallace (2022) například chronický obchodní deficit, který vyplývá ze skutečnosti, že hodnota amerických dovozů dlouhodobě převyšuje hodnotu amerického vývozu. Dalším problémem je zadluženost USA, která dosahuje rekordních úrovní, rostoucí deficit federálního rozpočtu, který omezuje množství finančních prostředků, které by jinak mohly být použity na sociální programy, a rostoucí příjmová nerovnost mezi malou skupinou tzv. superbohatých občanů a zbytkem občanů země.

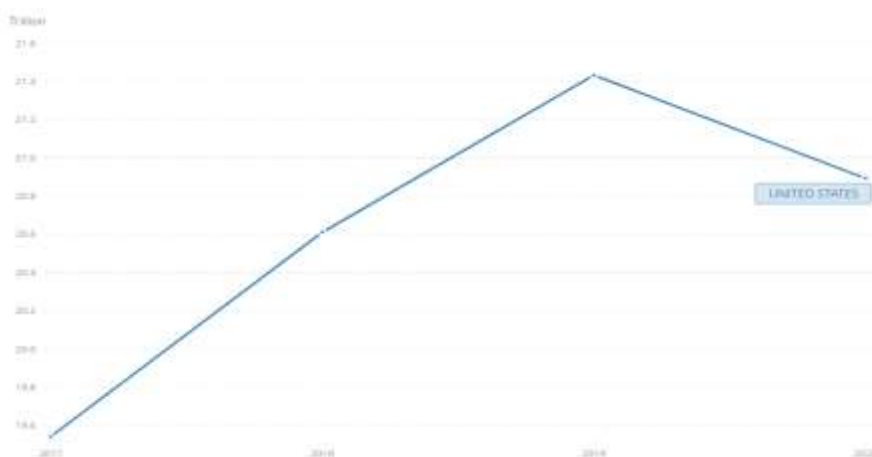
Co se týče hospodářské politiky státu, jedním z úkolů vlády USA je dosažení čtyř základních cílů, které graficky znázorňuje tzv. magický čtyřúhelník. Jak uvádí Žák (2020), jeho vrcholy jsou standardně tvořeny:

- meziročním tempem růstu reálného produktu,
- průměrnou roční mírou nezaměstnanosti,
- průměrnou roční mírou inflace,
- podílem salda běžného účtu platební bilance na nominálním HDP.

Jak uvádí archiv Bílého domu (2021), bývalý americký prezident Trump tvrdí, že před vypuknutím pandemie koronaviru vybudoval největší americkou ekonomiku v historii. Následující odstavce poskytují přehled o skutečném plnění ekonomických cílů a výkonnosti americké ekonomiky během funkčního období administrativy Donalda J. Trumpa, tedy během let 2017-2020. Rok 2021 do hodnocení není zahrnut ze dvou důvodů, jednak v době,

kdy je diplomová práce psána, nejsou kompletní oficiální údaje o ukazatelích za rok 2021 dostupné, jednak Donald Trump vykonával funkci pouze do ledna tohoto roku.

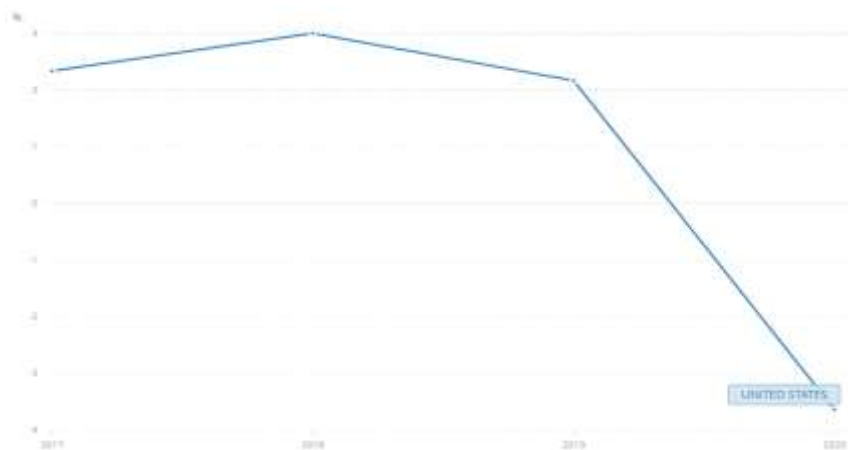
Jedním z klíčových faktorů, který určuje ekonomické postavení země, je růst hrubého domácího produktu. Jak zobrazuje obrázek 4, reálný HDP po převzetí prezidentského úřadu Donaldem Trumpem stabilně rostl, a to až do roku 2020, kdy z důvodu celosvětové pandemie koronaviru došlo k jeho poklesu z původních 21,32 bilionů na 20,89 bilionů amerických dolarů. Do budoucích let se však počítá s opětovným oživením americké ekonomiky, a tedy i obnovením růstu HDP.

Obrázek 3: Reálný HDP USA za vlády Donalda J. Trumpa

Zdroj: data.worldbank.org

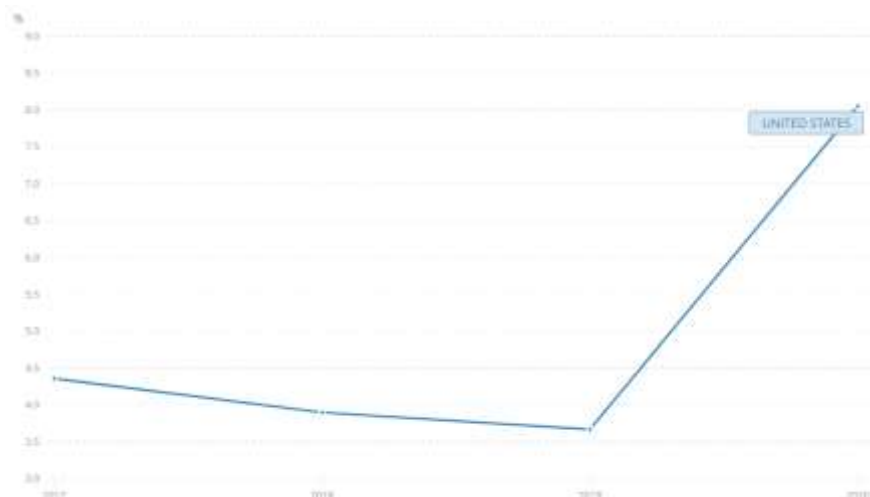
Procentní růst HDP zachycuje obrázek 5. Mezinárodní srovnání míry hospodářského růstu dlouhodobě řadí Spojené státy z hlediska růstu reálného HDP po bok dalších významných světových ekonomických hráčů, jako je například Čína a Rusko. Jak již bylo zmíněno, od počátku Trumpova funkčního období americká ekonomika rostla relativně zdravým tempem, pouze v roce 2019 došlo k mírnému zpomalení. K prudkému meziročnímu propadu pak došlo v roce 2020, a to na -3,64 %, a jednalo se tak o největší pokles výkonu ekonomiky nejen za Trumpovo funkční období, ale dle dat Světové banky i o nejhorší výsledek od konce druhé světové války.

Obrázek 4: Procentní růst HDP USA za vlády Donalda J. Trumpa

Zdroj: data.worldbank.org

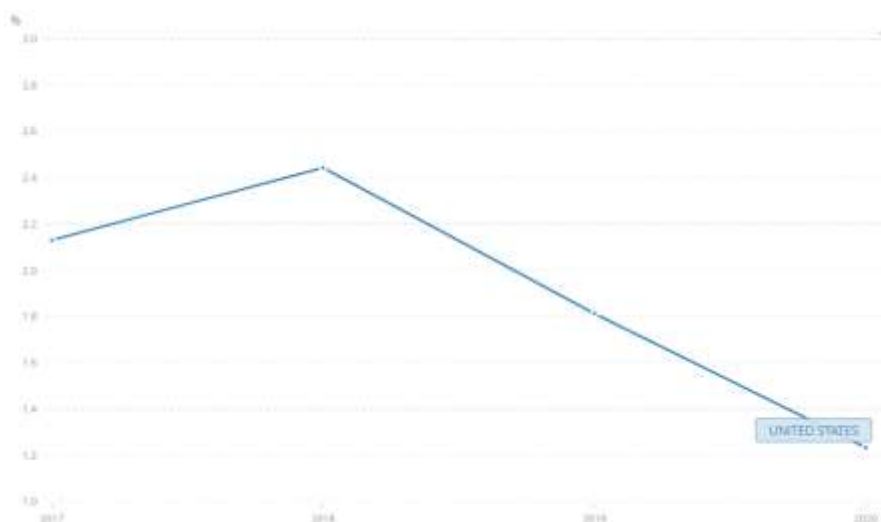
Nezaměstnanost za vlády Donalda Trumpa mírně klesala, a to z původních 4,36 % v roce 2017 na 3,67 % v roce 2019. To podle Trumpovy administrativy bylo způsobeno tím, že USA pod vedením Trumpa získaly sedm milionů nových pracovních míst, došlo k zavedení nových průmyslově uznávaných programů učňovství v nových a nově vznikajících oborech a zároveň byla odmítnuta levná pracovní síla ze zahraničí. Taktéž bylo vydáno exekutivní nařízení zvané Pledge to America's Workers, které podepsalo více než čtyři sta padesát společností po celé zemi. Společnosti se tak zavázaly rozšířit programy, které vzdělávají, školí a rekvalifikují americké pracovníky všech věkových kategorií, přičemž výsledkem bylo zajištění přibližně šestnácti milionů pracovních a vzdělávacích příležitostí. V roce 2020 po dočasném pozastavení ekonomiky však nezaměstnanost prudce vzrostla na 8,05 %.

Obrázek 5: Nezaměstnanost v USA za vlády Donalda J. Trumpa

Zdroj: data.worldbank.org

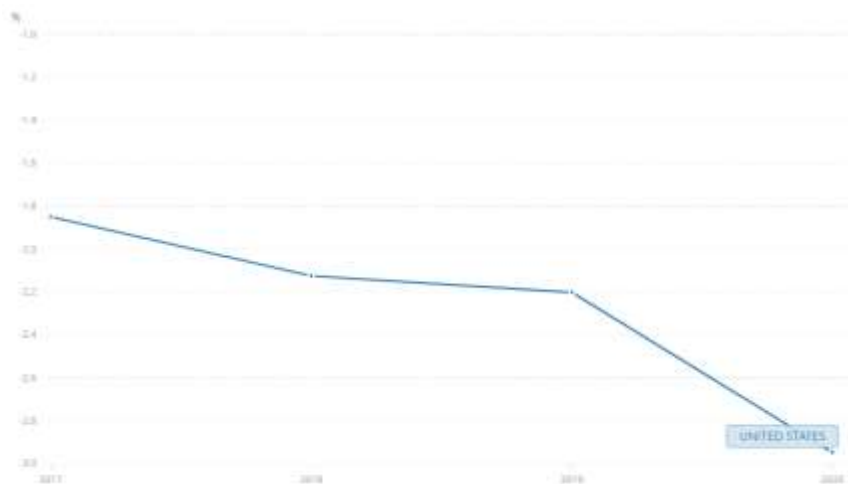
Míra inflace, na obrázku 7 vyjádřená indexem spotřebitelských cen, během prvního roku vlády Donalda Trumpa mírně rostla, z prvotních 2,13 % v roce 2017 dosáhla na 2,44 % v roce 2018, od té doby však postupně klesala, a to až do konce Trumpova volebního období, celou dobu se tak držela v blízkosti dvouprocentního cíle Federálního rezervního systému, instituce zodpovědné za provádění monetární politiky.

Obrázek 6: Míra inflace v USA za vlády Donalda J. Trumpa

Zdroj: data.worldbank.org

Jelikož jsou Spojené státy považovány za největšího světového dovozce, není velkým překvapením, že běžný účet platební bilance, který odráží kombinovanou bilanci obchodu se zbožím a službami a toky příjmů mezi rezidenty USA a rezidenty jiných zemí, je dlouhodobě deficitní. V roce 2020 se deficit prohloubil o 167 miliard dolarů, a to na 647,2 miliard dolarů. Prohloubení deficitu podle Úřadu pro ekonomickou analýzu (2021) většinou odráželo snížení přebytků běžných převodů a bilance služeb a zvýšený deficit obchodní bilance. Procentní podíl salda běžného účtu platební bilance na nominálním HDP zobrazuje obrázek 8, deficit se během celého Trumpova funkčního období prohluboval, k největšímu propadu ovšem došlo opět v roce 2020, kdy deficit činil -2,95 %.

Obrázek 7: Procentní podíl salda BÚ PB v USA za vlády Donalda J. Trumpa

Zdroj: data.worldbank.org

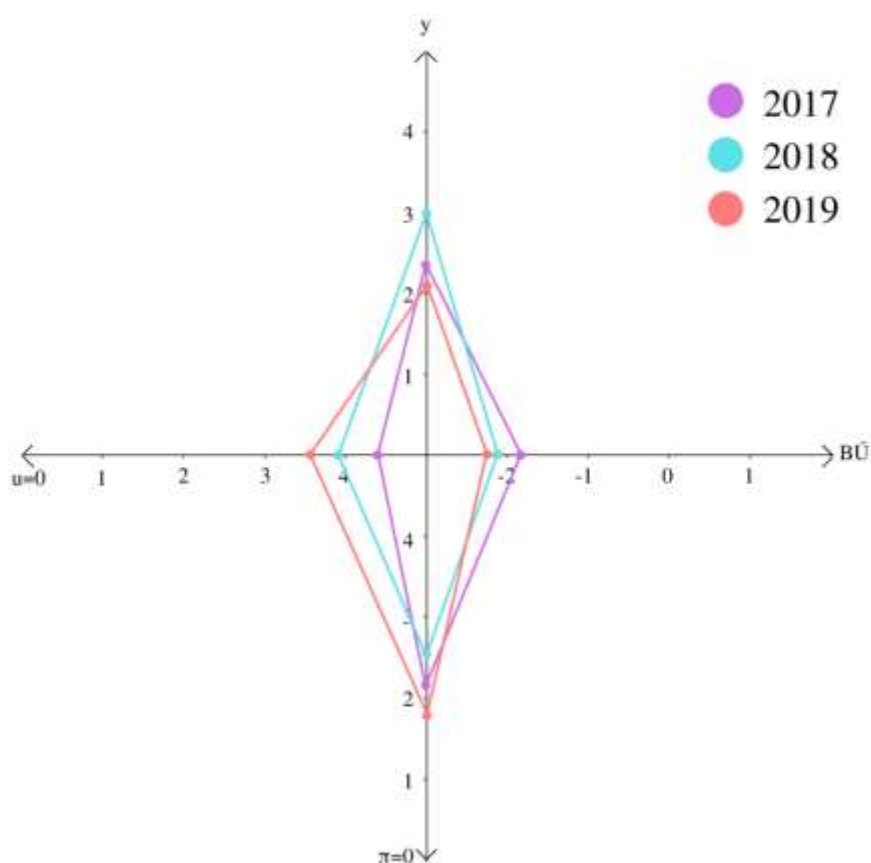
Jak byla federální vláda během funkčního období Donalda Trumpa úspěšná, znázorňuje obrázek 9. Jak uvádí Jurečka (2017), obecně platí, že čím dále leží vrcholy čtyřúhelníku od průsečíku souřadnicových os, tím byly dané cíle splněny lépe, a čím větší plochu čtyřúhelník zabírá, tím úspěšnější hospodářská politika byla. Při konstrukci je rovněž důležité, aby hodnoty, které jsou pro ekonomiku žádoucí, byly umístěny dále od středu, proto mají míra inflace a nezaměstnanosti nuly vně osy. Navíc připomíná, že vypovídací schopnost jednoho magického čtyřúhelníku sama o sobě není příliš velká, lze ji však zvýšit tím, že pomocí více čtyřúhelníků bude srovnáno více období, případně bude srovnán stav mezi více zeměmi ve stejném období.

Obrázek 9 proto zahrnuje tři magické čtyřúhelníky, sestavené na základě dat Světové banky, uvedených v tabulce 1. Jednotlivé čtyřúhelníky se na základě Jurečkova doporučení vztahují ke třem obdobím, přičemž plnění ekonomických cílů na počátku Trumpovy vlády v roce 2017 představuje čtyřúhelník fialový, modrý představuje rok 2018 a červený rok 2019. V roce 2020 do ekonomiky značným způsobem zasáhla pandemie a ekonomika utrpěla újmu ve všech ohledech, nejednalo se však o vinu Trumpovy administrativy, z tohoto důvodu rok 2020 do obrázku zahrnutý není.

Tabulka 1: Vývoj makroekonomických ukazatelů za vlády Donalda J. Trumpa

	2017	2018	2019
Meziroční tempo růstu reálného HDP (y)	2,33 %	3 %	2,16 %
Průměrná roční míra nezaměstnanosti (u)	4,36 %	3,9 %	3,67 %
Průměrná roční míra inflace (π)	2,13 %	2,44 %	1,81 %
Podíl salda běžného účtu platební bilance na nominálním HDP (BÚ)	-1,85 %	-2,13 %	-2,2 %

Zdroj: vlastní zpracování podle data.worldbank.org

Obrázek 8: Plnění cílů hospodářské politiky za vlády Donalda J. Trumpa

Zdroj: vlastní zpracování

Po výpočtu obsahu jednotlivých čtyřúhelníků pomocí Bretschneiderova vzorce bylo zjištěno, že se plocha skutečně během let 2017-2019 zvětšovala, ze srovnání tedy vyplývá, že hospodářská politika Spojených států byla s každým dalším rokem Trumpovy vlády úspěšnější a ekonomika výkonnější. Odborníci, mezi nimi například místopředseda Sněmovny reprezentantů Don Beyer (2020), se nicméně domnívají, že role Donalda Trumpa

v budování silné ekonomiky není tak jednoduchá, z porovnání klíčových ekonomických ukazatelů druhého funkčního období Baracka Obamy s prvními třemi roky Trumpovy vlády totiž bylo zjištěno, že data pouze naznačují pokračování trendu, který začal již během Obamovy administrativy. S Trumpovým výrokem o vybudování nejsilnější ekonomiky v dějinách proto nelze jednoznačně souhlasit, podle Beyera je spíše pravděpodobné, že Trump převzal již silnou ekonomiku, která po jeho nástupu do úřadu i nadále rostla. Otázkou zůstává, nakolik může americkou ekonomiku poškodit Trumpova obchodní politika, tomu se však věnují následující kapitoly.

3 Historie protekcionismu v USA

Protekcionalistická obchodní politika má ve Spojených státech skutečně dlouhou historii a její počátky sahají až k samotnému vzniku USA, debata mezi ekonomickými liberály a protekcionalisty je tak pravděpodobně jedním z nejdéle trvajících politicko-ekonomických sporů v amerických dějinách. Jak uvádí Fulfer (2020), již v dávných dobách protekcionalisté věřili, že Američané by měli kupovat a prodávat pouze své vlastní výrobky a na podporu svých názorů vymýšleli příběhy, ve kterých zahraniční výrobci najímali pracovníky za pouhý zlomek nákladů, které by musely být vynaloženy na amerického pracovníka, což jim umožnilo vyrábět a prodávat své výrobky v zahraničí za nižší cenu. Nejlepším způsobem, jak americký trh před tímto levným dovozem ochránit, podle těchto zastánců protekcionalismu bylo zavést vysoké celní sazby. Pro správné pochopení vývoje americké obchodní politiky a postojů jejích představitelů, které se v průběhu let často měnily, je nicméně vhodné začít u událostí, které stály u vzniku nezávislých Spojených států amerických, a poukázat na komplikovaný vztah, který Američané chovali vůči své tehdejší mateřské zemi, Velké Británii.

Vznik Spojených států amerických se datuje ke 4. červenci roku 1776, kdy byla vyhlášena nezávislost třinácti severoamerických kolonií na Velké Británii. Jak uvádí Boyer (2012), dlouho před vyhlášením nezávislosti zažívaly původní britské kolonie na území dnešních USA relativní samostatnost, a těšily se značné míře samosprávy a ekonomické autonomie. Oficiálně byly kolonie spravovány britskou vládou jako zámořská území, ve skutečnosti si ale řadu vlastních záležitostí mohly řídit samy a jen minimum kolonistů se považovalo za britské poddané. První problémy se však začaly objevovat v šedesátých letech 17. století, kdy se britské impérium začalo propadat do hlubokých dluhů a aby tyto dluhy bylo možné splatit, rozhodl se britský parlament uvalit na americké kolonisty řadu cel a daní. Prvním z takových aktů byl kolkový zákon z roku 1765, který požadoval, aby prakticky veškeré tištěné dokumenty od novin až po obchodní licence a právní dokumenty byly vybaveny kolkem a Británie z nich tak mohla vybírat přímou daň. Další ranou pro Američany bylo přijetí tzv. Townshendových zákonů, v jejichž důsledku bylo uvaleno clo na většinu základního zboží, které bylo v té době do amerických kolonií dováženo, jako například papír, sklo či čaj. Británie od USA rovněž očekávala materiální zisk z veškerého koloniálního obchodu a její obchodní politika vůči americkým koloniím se stala silně merkantilistickou. Zásahy britského parlamentu do záležitostí kolonií a fakt, že američtí kolonisté neměli v parlamentu

odpovídající zastoupení, vedly ke značnému napětí a k protestům, které vyvrcholily v událost, jež vešla do dějin pod názvem Bostonské pití čaje. Vzájemné odcizení nakonec vedlo k tomu, že 4. července 1776 americké kolonie vyhlásily na Velké Británii nezávislost. Napětí však přerostlo v další konflikty, jako byla například americká válka za nezávislost trvající do roku 1783 či britsko-americká válka z roku 1812.

3.1 John Q. Adams a “ohavný tarif”

Právě válečné konflikty přinesly také první náznaky protekcionismu. Jak uvádí McNamara (2019), prvním z řady ochranných opatření přijatých v USA byl celní sazebník z roku 1828. Schválení sazebníku předcházelo několikaleté období postupného zvyšování celních sazeb, které začalo právě zmíněným rokem 1812, kdy angličtí výrobci po britsko-americké válce začali zaplavovat americký trh levným zbožím, které podle Američanů ohrožovalo jejich domácí průmysl. Proti britskému dovozu se nakonec americký Kongres v roce 1816 rozhodl bojovat schválením cla, které bylo v roce 1824 ještě navýšeno.

Ve formě zákona byl pak sazebník podepsán v roce 1828 tehdejšími, v pořadí teprve druhými, americkým prezidentem, demokratem Johnem Quincym Adamsem. Přijetím zákona bylo uvaleno průměrné clo ve výši kolem 60 % na dovoz zahraničních produktů jako je železo, len, destiláty a různé další komodity, což způsobilo velké ekonomické problémy především jižní části Spojených států.

Je třeba doplnit, že během 19. století bylo americké území rozděleno na dvě části. Jednou z nich byl Jih ovládaný demokraty, jehož zemědělství se opíralo o otrockou práci, co se ale týče obchodní politiky, byli představitelé demokratické strany příznivci volného obchodu. Druhou část představoval silný republikánský sever, jehož představitelé vystupovali proti otroctví, nicméně v rámci obchodu prosazovali opatření na ochranu domácího průmyslu, který byl tehdy soustředěn právě na severu. Jelikož Jih nepředstavoval vyspělé výrobní centrum a naopak se soustředil na export zemědělské produkce, musel hotové výrobky buď dovážet z Evropy, především z Británie, nebo je kupovat od Severu. Obyvatelé Jihu, zarytí odpůrci protekcionismu, proto věřili, že stanovené clo je přemrštěné a nespravedlivě zaměřené právě na jejich část země, proto se mezi nimi zákon stal téměř okamžitě velmi nepopulárním a vysloužil si zde přezdívku “Tariff of Abominations,” neboli česky “ohavný tarif” či “nehorázný tarif.” Ačkoliv tarify z roku 1828 nevedly k žádné extrémní události,

výrazně zvýšily už tak značnou nelibost Jihu vůči Severu, která přetrvávala po celá desetiletí a která nakonec dovedla americký národ až k občanské válce.

3.2 Abraham Lincoln a Morrillův celní sazebník

K rozvoji ochranářského postoje v období 19. století přispěl rovněž jeden z nejvýznamnějších prezidentů amerických dějin, Abraham Lincoln, u něhož podle Hornáta a Kýrové (2020) patřilo zavedení ochranných cel k hlavním bodům jeho předvolebního programu a přineslo mu podporu především ve státech jako New Jersey či Pensylvánie. Abraham Lincoln působil ve funkci prezidenta Spojených států v období od března 1861, přičemž rovněž v březnu, dva dny před Lincolnovým nástupem do úřadu, byl s podporou Severu schválen zákon nazývaný Morrillův celní sazebník, pojmenovaný podle svého tvůrce, člena Sněmovny reprezentantů a později také senátora USA, Justina S. Morrilla. Podle informací Historické společnosti Nové Anglie (2019) se jednalo o zákon, který zvýšil celní sazby za účelem zvýšení mezd amerických průmyslových pracovníků a ochrany specifických průmyslových odvětví, jako je produkce bavlny, textilu, železa a dalšího průmyslového zboží. Během Lincolnovy vlády byly celní sazby postupně ještě dvakrát navýšeny, průměrně se pohybovaly kolem 50 %.

Dle názoru Hornáta a Kýrové (2020) se Lincoln rovněž výrazným způsobem zasadil o propojení Republikánské strany a užívání ochranných tarifů, jelikož od doby jeho vlády až do 30. let 20. století mělo na americkou obchodní politiku vliv to, která ze stran je právě u moci. Zatímco za vlády demokratů cla klesala, republikáni opakovaně jakožto řešení aktuálních potřeb amerických výrobců využívali celní sazebníky. Je však třeba poznamenat, že ačkoli Morrill původně zavedení cel navrhoval za účelem ochrany domácího průmyslu, Abraham Lincoln ke clům takto nepřistupoval, vnímal je spíše jako potřebný zdroj státních příjmů, které byly nutné k financování americké občanské války.

3.3 Warren Harding a Fordney-McCumberův zákon

Cla byla využívána i po Lincolnově smrti, ať už jako prostředek k ochraně začínajících průmyslových odvětví, nebo jako generátor příjmů pro Republikánskou stranu, která po občanské válce ovládla washingtonskou politickou scénu. Ke změnám v celní politice pak začalo docházet od roku 1910, kdy Kongres a Bílý dům dobyli demokraté, kteří podporovali volný obchod. V roce 1913 byla uzákoněna legislativa, známá pod názvem Underwoodův

tarif či Underwoodův zákon, která cla snížila, a USA tak porušily svou dlouholetou tradici protekcionismu. Ne však na dlouho, návrat Kongresu pod kontrolu republikánů a zvolení republikána Warrena Hardinga do prezidentského úřadu v roce 1920 signalizovaly konec snižování celních sazeb. Jak uvádí Úřad pro historii Ministerstva zahraničí USA (2022), cílem tehdejších politiků bylo poskytnout ochranu americkým farmářům, jejichž odbytí v Evropě byla s poválečnou obnovou evropské zemědělské produkce v ohrožení, a americkému průmyslu, jehož rozvoj byl válkou naopak stimulován. V roce 1921 proto Kongres přijal dočasný zákon o zavedení nouzových tarifů a o rok později, v roce 1922, byl schválen tzv. Fordney-McCumberův zákon, pojmenovaný po politikách Josephu Fordneym a Porterovi McCumberovi. I tento zákon představoval poměrně represivní protekcionistické opatření, jeho přijetím bylo zvýšeno průměrné dovozní clo přibližně na 40 %.

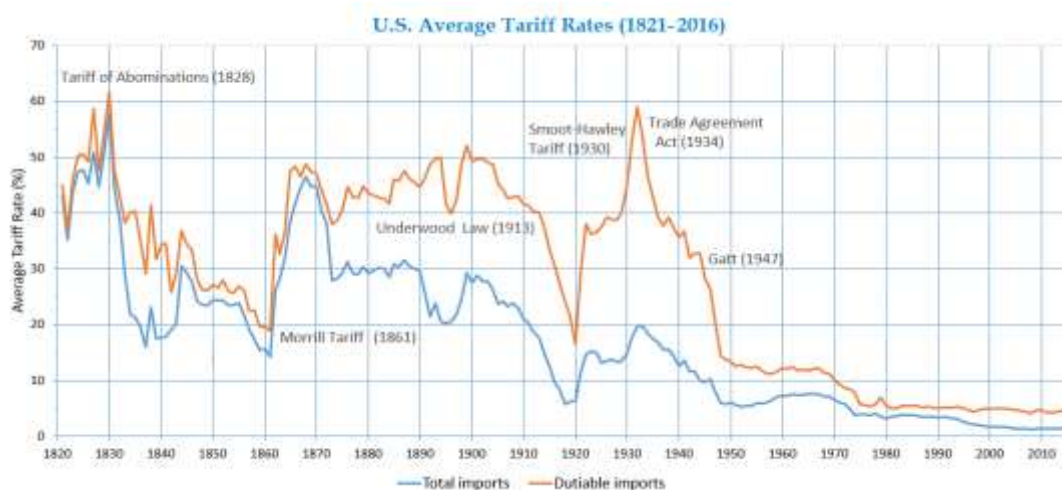
3.4 Herbert Hoover a Smoot-Hawleyho zákon

S oživením výroby a zemědělství na evropském kontinentu však i nadále docházelo k nadprodukcí a poklesu cen zemědělských komodit, navzdory Fordney-McCumberovu zákonu tak nepříznivá situace amerických farmářů přetrvávala. Během předvolební kampaně v roce 1928 se proto tehdejší republikánský prezidentský kandidát Herbert Hoover zavázal sužovaným farmářům pomoci. Jak totiž uvádí Hornát a Kýrová (2020), zemědělství pracovníci v tehdejší době tvořili více než jednu čtvrtinu voličů, Hoover se proto prostřednictvím uvalení celní ochrany na zemědělskou produkci snažil o maximalizaci voličských hlasů právě mezi zemědělci.

Jak uvádí Kenton (2021), prvotní snaha o schválení zákona, který by již tak vysoké celní sazby ještě zvýšil, selhala. S krachem akciového trhu však vzrostl zájem o ochranu domácí ekonomiky a zákon byl Kongresem nakonec odhlasován. V červnu roku 1930 tak Hoover dostal svým předvolebním slibům a podepsal tarifní zákon, který je dnes podle svých návrhů běžně známý spíše pod názvem Smoot-Hawleyho zákon. Průměrná cla, která byla v roce 1922 Fordney-McCumberovým zákonem zvýšena na 40 %, tak byla navýšena o dalších přibližně 20 %. Legislativa se přitom původně zaměřovala pouze na podporu amerických farmářů, kteří se snažili konkurovat zemědělským dovozům ze zámoří, později však začali ochranu požadovat i výrobci z dalších odvětví amerického průmyslu a zákon se tak stal prostředkem zvyšování cel ve všech odvětvích hospodářství.

Není sice přesně známo, jak moc velkou ochranu Hooverovo rozhodnutí americkým farmářům poskytlo, jisté však je, že zvýšení cel výrazně zatížilo ekonomiky zemí, které již byly zasaženy Velkou depresí, a navíc musely vynakládat značné náklady na obnovu po první světové válce. Netrvalo dlouho a Smoot-Hawleyho zákon spustil řadu odvetných reakcí, především pak evropské národy začaly zavádět vlastní cla na dovoz zahraničního zboží a zejména zboží pocházejícího z USA. V důsledku protekcionistické politiky, kterou si v době krize osvojila celá řada zemí, došlo k drastickému poklesu amerických vývozů i dovozů a jak uvádí Kenton (2021) a Úřad pro historii Ministerstva zahraničí USA (2022), celosvětově se světový obchod mezi lety 1929 a 1934 propadl o 66 %.

Jak znázorňuje obrázek 10, Smoot-Hawleyho zákon na dlouhou dobu znamenal konec řady protekcionistických opatření v americké obchodní politice. S nástupem demokrata Franklina D. Roosevelta do úřadu amerického prezidenta začaly USA, počínaje zákonem o vzájemných obchodních dohodách z roku 1934, usilovat o liberalizaci obchodu prostřednictvím dvoustranných či mnohostranných dohod. Mnoho autorů se nicméně shoduje na tom, že Smoot-Hawleyho sazebník je dodnes hodnocen jako nejhorší zákon schválený v průběhu 20. století a stal se v podstatě symbolem, který značí nebezpečí protekcionismu.

Obrázek 9: Průměrné celní sazby v USA v letech 1821-2016

Zdroj: commons.wikimedia.org

3.5 Moderní americká obchodní politika

Skutečný průlom a odklon americké obchodní politiky směrem k volnému obchodu však nastal až po druhé světové válce s přijetím Všeobecné dohody o clech a obchodu (dále jen GATT). GATT byla založena mnohostrannou smlouvou, původně podepsanou třiatřiceti smluvními státy, v roce 1947. Jednání probíhala celkem v devíti kolech v celkové délce trvání padesáti čtyř let, přičemž nejvýznamnějším kolem bylo kolo Uruguayské, které započalo roku 1986 a které přineslo rozšíření působnosti GATT do nových oblastí, jako je oblast zboží, služeb či duševního vlastnictví. Společným cílem všech jednání bylo liberalizovat obchod a snížit celní sazby mezi smluvními státy, což se povedlo a GATT se stala symbolem liberalizace obchodu. Pro představu Jacoby (2018) uvádí, že v roce 1947 činila cla mezi členskými státy v průměru 22 %, na konci Uruguayského kola to již bylo pouhých 5 %. Jako asociace ve své původní podobě však GATT již neexistuje, 1. ledna 1995 se jakožto soubor postupů, pravidel a protokolů stala součástí charty WTO.

USA se tak na dlouhou dobu od tvrdého protekcionismu odklonily a od roku 1947 tak nejen USA, ale i celý svět zažívaly obrovské šíření různých dohod o volném obchodu, ať už se jednalo o celní unie, měnové unie, případně i méně formální obchodní spolupráce, které postupně vedly k obrovskému nárůstu světového obchodu. USA byly ve srovnání s některými obchodními partnery považovány za velmi otevřenou ekonomiku, a to jak z hlediska globálních celních sazeb, které byly v rámci výše popsane GATT a později WTO sníženy na minimum, tak i z hlediska netarifních bariér.

I nadále však bylo poměrně běžné, že američtí prezidenti během svých prvních funkčních období zaváděli opatření na ochranu určitých odvětví. Hornát a Kýrová (2020) zmiňují například J. F. Kennedyho, který ve své kampani v roce 1960 podporoval ochranu amerického textilního průmyslu před levnými dovozy z Japonska, či Ronalda Reagana, který byl během své vlády nucen přijmout speciální opatření na ochranu automobilového průmyslu, na dovoz měkkého dřeva z Kanady a později i na dovoz oceli z Evropského společenství. Amity a kol. (2019) doplňují, že určitá opatření zavedli i Richard Nixon, Jimmy Carter či George W. Bush. Není však nutné zacházet do daleké historie, faktem je, že i s Obamovou obchodní politikou je dáván do souvislosti fakt, že v době jeho vlády se výrazně zvýšilo množství dováženého zboží, které podléhalo různým restrikcím, přičemž primárně se jednalo o zboží pocházející z Číny. Zbytek dovozu podléhajícího Obamovým bariérám se

pak převážně týkal dovozu oceli. Zdá se, že jediní, kdo protekcionismu úplně odolali, byli George H. W. Bush a Bill Clinton, kteří se skutečně zasadili o liberalizaci obchodu vyjednáváním a podepsáním Severoamerické dohody o volném obchodu. Je však důležité doplnit, že ve všech případech se jednalo pouze o dočasná a obranná opatření, nikdo ze zmíněných prezidentů volný obchod a proces liberalizace nezpochybňoval. Dokonce i Barack Obama, za jehož vlády došlo k růstu počtu protekcionistických opatření nejvíce ze všech ostatních zmíněných prezidentů, plně podporoval otevírání amerických exportních trhů, férové obchodní podmínky a liberalizaci obchodu prostřednictvím různých bilaterálních a multilaterálních smluv. Ostatně byl to právě on, za jehož vlády byla vyjednávána různá mnohostranná partnerství, od nichž Donald Trump později odstoupil.

3.6 Příchod Donalda Trumpa

Protekcionismus ve světě mezinárodního obchodu však dosáhl nové úrovně s inaugurací v pořadí 45. amerického prezidenta, Donalda Johna Trumpa. Trump se narodil v Queensu ve státě New York 14. června 1946. Vystudoval New York Military Academy a ekonomickou fakultu na University of Pennsylvania. Co se týče jeho působení v úřadu amerického prezidenta, sám Trump (2016, s.108) o sobě ve své knize uvádí:

“Američané nikoho takového, jako jsem já, v politice nikdy neviděli.”

S tímto výrokem nelze jinak než souhlasit, a to hned z několika důvodů:

- Zaprvé, Donald Trump nebyl politik. Jak uvádí Crockett (2017), za celých 227 let existence úřadu amerického prezidenta, od George Washingtona až po Baracka Obamu, se úřadu do Trumpova příchodu neujal prezident, který by neměl zkušenosti s výkonem jakékoliv volené či jmenované vládní či veřejné funkce nebo s výkonem aktivní služby v armádních funkcích. Průměr Trumpových předchůdců byl třináct let služby ve veřejné funkci a přibližně pět a půl let armádní služby. Donald Trump neměl zkušenosti s žádnou ze zmíněných funkcí.
- Jak doplňují Levitsky a Ziblatt (2018), kromě toho, že Donald Trump postrádal jakoukoliv zkušenost s výkonem veřejné politické funkce, ani nebyl celoživotně republikánem, nemohl proto předem počítat s tím, že ho před volbami republikánský establishment podpoří. Narozdíl od některých protikandidátů, kteří měli hluboké republikánské kořeny, totiž Trump svou politickou příslušnost několikrát změnil. Od

roku 1987 sice byl registrovaným členem Republikánské strany, v roce 1999 však stranu opustil a stal se členem Reformní strany. V roce 2001 se pak připojil k Demokratické straně, u které zůstal osm let, a dokonce přispěl své budoucí prezidentské protikandidátce Hillary Clinton na její kampaň do Senátu. K Republikánské straně se vrátil v roce 2012, kdy podpořil prezidentského protikandidáta Baracka Obamy, republikánského politika Mitta Romneyho, a 15. června 2015 prohlásil, že sám bude usilovat o prezidentský úřad.

- Donald Trump byl zároveň jedním z nejbohatších lidí, kteří se kdy o post prezidenta ucházeli. Svou kariéru podnikatele zahájil jako velice mladý ve firmě svého otce, kterou později převzal a přejmenoval ji na The Trump Organization. Organizace se brzy zapojila do celé řady projektů a na počátku 21. století zahrnovala přibližně pět set společností, podnikajících v celé řadě oblastí. Jako příklad může být uvedeno hotelnictví, stavebnictví, provoz obytných a komerčních budov, kasin a golfových hřišť či zábavní průmysl, a to jak v USA, tak i v zahraničí. Přibližně polovině společností Trump rovněž propůjčil své jméno.
- Trump byl také jedním z pouhých pěti prezidentských kandidátů, kterým se podařilo ve volbách zvítězit, ačkoliv jejich protikandidát získal více voličských hlasů. To umožnil tzv. Sbor volitelů, který amerického prezidenta volí nepřímou volbou. Před Donaldem Trumpem byl tímto způsobem zvolen pouze již zmíněný John Q. Adams v roce 1824, Rutherford B. Hayes v roce 1876, Benjamin Harrison v roce 1888 a George W. Bush v roce 2000.
- Během svého působení v Bílém domě se pak Trump rovněž stal třetím prezidentem, na kterého byla podána ústavní žaloba. Je však jediným prezidentem v dějinách USA, na kterého byla žaloba podána i podruhé.

Ústředním tématem Trumpovy volební kampaně se stala reforma obchodní politiky. Ať už se jednalo o Trumpův skepticismus vůči regionálním a mnohostranným obchodním dohodám či slib uvalit jednostranná cla na dovoz oceli, bylo jasné, že se k obchodní politice nestaví tak otevřeně jako jeho předchůdci, naopak. Trumpova rétorika signalizovala spíše blížící se odklon americké politiky zaměřené na volný obchod zpět k protekcionistické obchodní politice, a to především s cílem obnovit domácí výrobní zařízení a pracovní místa a snížit obchodní deficit. Konkrétním protekcionistickým krokům, které Donald Trump během svého působení v úřadu podnikl, a jejich dopadům nejen na zúčastněné ekonomiky, ale i na světový obchod, se věnují následující kapitoly.

4 Amerika na prvním místě

Trumpova obchodní filozofie vstoupila do povědomí nejen Američanů především díky heslům jako “America First” a “Make America Great Again,” tedy “Amerika na prvním místě” a “Vraťme Americe její velikost.” Pozoruhodné je, že Donald Trump nebyl první, kdo si podobná hesla osvojil, jak uvádí Churchwell (2018), historie samotné fráze “America First” je poměrně temná a znepokojivá. Poprvé byla použita jako slogan republikánské kampaně v 80. letech 19. století, národním heslem se však stala až o několik let později, kdy ji v roce 1915 použil prezident Woodrow Wilson. Wilson se prostřednictvím fráze snažil vyjádřit svůj nesouhlas se vstupem USA do první světové války tvrzením, že Amerika bude první, kdo po skončení války povede svět, musí tedy zůstat neutrální.

Fráze používaná Wilsonem pro zdůraznění americké neutrality nicméně perfektně zapadala i do rétoriky dalších skupin, které byly během 20. let 20. století na vzestupu. Jednalo se především o hnutí, která šířila xenofobní a rasistické myšlenky a prostřednictvím hesla “America First” promlouvala především k té části bílých Američanů, která pod tlakem probíhajícího přistěhovalectví měla pocit, že ztrácí svou moc a dominanci. Z původně protiválečného hesla se tak rázem stal protestní pokřik různých uskupení, která hlásala nadřazenost bílé rasy, a později, během 30. a 40. let, také nenávisť vůči Židům.

Ačkoliv bylo použití právě tohoto hesla během prezidentské kampaně Donaldu Trumpovi vyčítáno a Churchwell se domnívá, že si Trump byl významu fráze plně vědom a díky její silné historii ji zvolil záměrně, jedná se spíše o pouhou zajímavost. Slogan “Amerika na prvním místě” v Trumpově případě vyjadřoval spíše negativní postoj vůči bilaterálním a multilaterálním smlouvám, které USA uzavřely během vlády Trumpových předchůdců, a které byly dle Trumpova názoru neproporční a pro USA nevýhodné.

Ke klíčovým bodům Trumpovy strategie “America First” jednoznačně patřilo zastavení ilegální imigrace a reforma obchodní politiky, přičemž nejčastěji zmiňovaným problémem v souvislosti právě s obchodní politikou byla pracovní místa. I zmíněné dohody, které se ihned po svém nástupu do úřadu rozhodl vypovědět, často označoval jako “job killing” neboli “práci likvidující.” Ve svém inauguračním projevu 20. ledna 2017 Donald Trump prohlásil:

“Každé rozhodnutí o obchodu, o daních, o imigraci, o zahraničních záležitostech bude učiněno ve prospěch amerických pracovníků a amerických rodin. Musíme chránit naše hranice před pustošením jiných zemí, které vyrábějí naše produkty, kradou naše společnosti a ničí naše pracovní místa.”

Jak Hornát s Kýrovou (2020) doplňují, pracovní místa jsou, co se americké obchodní politiky týče, často zmiňovanou záležitostí. Při srovnání předvolební rétoriky Donalda Trumpa a Baracka Obamy, případně i Trumpovy protikandidátky Hillary Clinton, si lze povšimnout, že všichni zmínění kandidáti na post prezidenta spatřovali slabé místo americké obchodní politiky jednak v odklonu zájmů elit od zájmů běžných Američanů, ale především ve ztrátě pracovních míst. Rozdíl však spočívá ve snaze situaci napravit. Jak bylo vysvětleno v kapitole o moderní americké obchodní politice, navzdory poměrně tvrdým restrikcím a řadě protekcionistických vyjádření Barack Obama na volný obchod nikdy nezanevřel a vždy ho prosazoval jakožto příležitost k rozvoji pro všechny zúčastněné státy. Oproti tomu Donald Trump zpochybňoval už samotnou podstatu liberální teorie, která podle něj nevede k pozitivním přínosům pro všechny země, naopak. Nejčastěji vyjadřované obavy vůči volnému obchodu během Trumpovy kampaně byly dle Lemieux (2018) následující:

- Američtí výrobci nemohou konkurovat levným zahraničním výrobcům, kteří zaměstnávají pracovníky za zlomek mezd, které dostávají američtí pracovníci.
- Volný obchod přináší obchodní deficity, které jsou pro americkou ekonomiku škodlivé.
- USA kvůli volnému obchodu přicházejí o své továrny.
- Volný obchod způsobuje ztrátu pracovních míst.
- Volný obchod americkým pracovníkům snižuje mzdy.
- Volný obchod poškozuje USA a není spravedlivý, protože neprobíhá za rovných podmínek.

Z tohoto výčtu je patrné, že Donald Trump na obchod narozdíl od Baracka Obamy pohlížel spíše jako na hru s nulovým součtem a domníval se, že může být pouze jednostranně výhodný a že zatímco ostatní státy z obchodování s USA profitují a dosahují růstu, USA ztrácejí. Zde lze spatřit jasnou paralelu s učením merkantilistů, kteří věřili, že co se týče vzájemného obchodu, bohatství jednoho rovná se ztrátě druhého. A právě problematika obchodního deficitu a nedostatku pracovních míst Trumpa pravděpodobně přivedla k myšlence, že je načase, aby Američané začali klást své vlastní zájmy na první místo, což

bylo později shrnuto právě do strategie “America First.” Po vzoru merkantilistů se tak Trump rozhodl prostřednictvím různých zásahů omezit dovoz a tím ochránit domácí ekonomiku a pracovní místa pro americké dělníky.

Nejdůležitější protekcionistická opatření Trumpovy administrativy, jejich právní úprava a důsledky pro zúčastněné ekonomiky a světový obchod jsou rozebírány v následujících kapitolách. Pro potřeby diplomové práce jsou použité nástroje rozděleny dle funkce, tedy na tarifní a netarifní.

4.1 Netarifní protekcionistická opatření

Použitím netarifních opatření se rozumí zavedení jiných obchodních bariér, než je použití cel, konkrétní příklady byly uvedeny v kapitole 1.1. V případě netarifních opatření použitých Donaldem Trumpem se jedná především o vypovězení řady mnohostranných obchodních dohod, o kterých se Donald Trump domníval, že způsobují újmu americkým pracovníkům a americkému hospodářství, a jejich nahrazení novými smlouvami, které přinášejí výhody především pro USA.

Rámec pro všechny takové dohody vytváří WTO, bezesporu nejdůležitější organizace v oblasti mezinárodního obchodu. WTO pokračovala v obchodních jednáních, která započala již v rámci GATT, dohody, která byla popsána v kapitole 3.5. Zatím poslední kolo jednání, známé pod názvem kolo z Dauhá či Katarské kolo, probíhá od roku 2001 do současnosti. Celkem má WTO 164 členů a tvoří ji mnohostranné dohody závazné pro všechny členy, konkrétně se jedná o GATT, Všeobecnou dohodu o obchodu se službami, Dohodu o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví a Ujednání o pravidlech řízení při řešení sporů. Obecným cílem WTO je pomáhat svým členům využívat obchod jakožto prostředek ke zvyšování životní úrovně, podporovat vytváření pracovních míst a zlepšit blahobyt lidí po celém světě. Praxe a postupy WTO se od doby jejího vzniku staly tak rozšířené, že členství ve WTO je nyní dokonce kritériem pro připojení k některým dalším obchodním seskupením. Svým členům rovněž poskytuje fórum pro vyjednávání obchodních dohod a řešení obchodních problémů, vytváří tak rámec pro mezinárodní obchod.

Podle Jacobyho (2018) nejdůležitější multilaterální dohody, které byly uzavřeny v rámci WTO a které v posledních letech nejvíce ovlivňovaly USA a jejich obchod, představují

dohoda o Transpacifickém partnerství, Severoamerická dohoda o volném obchodu a plánovaná dohoda o obchodu s Evropskou unií zvaná Transatlantické obchodní a investiční partnerství. Žádná z těchto dohod ovšem nezapadala do přístupu Donalda Trumpa k obchodní politice, jelikož dle jeho názoru nebyly pro USA dostatečně výhodné, a jak ve svých předvolebních prohlášeních slíbil, tak i učinil. O odstoupení od všech zmíněných dohod pojednávají následující kapitoly.

4.1.1 Opuštění Transpacifického partnerství

Prvním krokem Donalda Trumpa v jeho protekcionistické politice, a zároveň jedním z prvních administrativních kroků v úřadu vůbec, bylo odstoupení USA od Transpacifického partnerství (dále jen TPP), ke kterému se připojily během vlády Baracka Obamy. Podle Taylora (2018) uzavření TPP představovalo klíčovou politiku Obamovy administrativy, jejímž cílem bylo jednak snížit cla mezi členskými zeměmi, ale rovněž čelit narůstajícímu čínskému vlivu v regionu.

Dohoda o TPP byla podepsána dvanácti členskými státy v únoru roku 2016 a jak uvádí Allee a Lugg (2016), je výsledkem desetiletého procesu jednání, ve kterém se počet participujících členů stále rozrůstal. Prvním významným krokem k dosažení partnerství, jak ho známe dnes, bylo podepsání Transpacifické dohody o strategickém hospodářském partnerství v roce 2005 mezi Novým Zélandem, Chile, Brunejí a Singapurem. Zmíněné čtyři státy v roce 2008 zahájily jednání s USA, což zvýšilo atraktivitu dohody pro vstup dalších států, a ve stejném roce se později připojily i Peru, Austrálie a Vietnam. Během následujících pěti let se k partnerství přidaly i další země, mezi nimi Malajsie v roce 2010, Mexiko a Kanada v roce 2012 a jako poslední přistoupilo Japonsko v roce 2013. Výsledkem těchto jednání byla vysoce ambiciózní a komplexní dohoda, která nastavila nový standard pro globální obchod.

Prostřednictvím TPP se participující země snaží liberalizovat vzájemný obchod a investice a zavést v celém regionu nová pravidla a disciplíny nad rámec těch, která již existují v rámci WTO. Zároveň je TPP koncipováno jako tzv. “živá dohoda,” což znamená, že je otevřena i potenciálním budoucím členům, zájem o připojení zatím projevily například Jižní Korea, Filipíny či Indonésie. Podle Fergussona a kol. (2016) se tak TPP může stát významným nástrojem pro širší rozvoj asijsko-pacifické zóny volného obchodu.

Dohoda o TPP zahrnuje celkem třicet kapitol, přičemž základním prvkem dohody je závazek mezi všemi partnery do budoucna odstranit většinu tarifních i netarifních překážek, které brání vzájemnému obchodu s průmyslovým zbožím a zemědělskými produkty. Současné průměrné celní sazby se dle doložky nejvyšších výhod pohybují v rozmezí 0 % až 10 %. Co se týče USA, byl vyjednáán přístup na jednotlivé trhy na bilaterálním základě, což znamená, že harmonogramy postupného odstraňování cel na dovoz z USA se v každé členské zemi liší, postupně by dle dohody však měla být odstraněna cla na veškeré vyrobené zboží, přičemž některá by se měla zrušit okamžitě, některá během delšího časového období, ne však déle než třiceti let. Fergusson a kol. (2016) přináší seznam mnoha změn, které TPP zavádí, z nichž nejdůležitější se týkají odstranění cla na:

- Hovězí maso. Dohoda o TPP snižuje japonská cla na čerstvé, chlazené i mražené hovězí maso ze 38,5 % na 9 % během šestnácti let od uzavření dohody. Vietnamská cla na dovoz hovězího masa a výrobky z něj by měla být odstraněna úplně, a to během tří až osmi let od uzavření dohody, americká cla pak během patnácti let od uzavření dohody.
- Vepřové maso. Dohoda s okamžitou platností snižuje japonská cla na čerstvé a chlazené vepřové maso na 4,3 %, na mražené pak na 2,2 %. Americká cla na produkty z vepřového masa jsou odstraněna úplně.
- Drůbež. Dohoda umožňuje chránit kanadské trhy s drůbeží a vejci během následujících pěti let prostřednictvím nových kvót, které se pohybují v rozmezí od 1,5 % do 2,3 %. Vietnamská cla, která před uzavřením dohody dosahovala až 40 %, by během třinácti let měla být odstraněna, a americká cla, která se pohybovala kolem 18,5 %, by měla být rovněž zrušena.
- Mléko. Kanadské celní kvóty na vysoce chráněnou produkci mléčných výrobků by měly být zvýšeny na 3,25 %, dohoda však odstraňuje kanadské nadlimitní clo na sušenou syrovátku ve výši 208 %. Během šestnácti let by pak měla být odstraněna japonská cla na dovoz sýra a rovněž by měla být zavedena nová americká cla na dovoz mléčných výrobků z Austrálie a Nového Zélandu.
- Rýži. Dohoda zavádí novou japonskou bezcelní kvótu pro americkou rýži, která začíná na 50 000 tunách a měla by se zvýšit na 70 000 tun během třinácti let od uzavření dohody. Do patnácti let by pak měla být odstraněna americká cla na rýžové produkty.
- Bavlnu. Do roku 2022 měla být zrušena americká cla na bavlnu, která dříve činila až 0,316 dolarů za kilogram.

- Cukr. Dohoda stanovuje nové americké celní kvóty pro cukr a produkty obsahující cukr, včetně žvýkaček, cukrovinek, čokolád a dalších podobných výrobků, v celkové výši 86 300 tun. Tato celková hodnota je pak rozdělena mezi smluvní strany TPP, přičemž 65 000 tun je přiděleno Austrálii, 19 200 tun připadá Kanadě a zbývající část je rozdělena mezi Japonsko, Malajsii a Vietnam.
- Tabák. Do deseti let by mělo dojít k odstranění amerických cel na tabák, která nyní dosahují až 350 %, do šestnácti let malajsijských a vietnamských cel na tabák a tabákové produkty a do jedenácti let od uzavření dohody by měla být odstraněna japonská cla na tabák a doutníky.
- Automobily. Během pětadvaceti až třiceti lety by rovněž měla být kompletně odstraněna americká cla na automobily a autodíly. Zvláštní ustanovení se pak zaměřují na obchod mezi USA a Japonskem a vyžadují, aby Japonsko vyřešilo své netarifní překážky týkající se transparentnosti obchodu a distribuce.
- Textil a oděvy. Dohoda rovněž odstraňuje všechna dovozní cla do zemí TPP na oděvní a textilní výrobky, a to během různých časových období.

Mimo popsané snížení cel zmiňuje Delaney (2019) i výhody, které by členství v TPP přineslo malým a středním podnikům. Soudržnost mezi státy by totiž podle jejího názoru mohla malým podnikům pomoci zmírnit rizika a náklady spojené s podnikáním v zahraničí, jelikož díky zjednodušení celního procesu by podniky měly možnost dostat své zboží a služby ke svým zahraničním zákazníkům rychleji. Zároveň členské země TPP mají povinnost posílit nebo zavést nové režimy duševního vlastnictví, ty pak malým podnikům usnadní registraci jejich ochranných známek, autorských práv, patentů, obchodních tajemství či jiných forem duševního vlastnictví. V neposlední řadě členství v TPP vylepšuje také elektronické obchodování, což výrazně zvyšuje příležitost pro malé podniky vést podnikání v těchto zemích.

Navzdory popsaným výhodám, které by TPP Spojeným státům mohlo přinést, Donald Trump dohodu dlouhodobě kritizoval a jeho vztah k partnerství byl komplikovaný. Veřejně se k dohodě začal vyjadřovat v první polovině roku 2015, tedy necelý rok před tím, než byla dohoda uzavřena. Soudě podle výroků na adresu TPP, které doprovázely Trumpovu prezidentskou kampaň, lze konstatovat, že se Trump domníval, že

- partnerství připravuje USA o příjmy a pracovní místa (Trump 2016),

- usnadňuje obchodním konkurentům přepravu levného dotovaného zboží na americké trhy a umožňuje cizím zemím klást překážky americkému exportu (Trump 2016) a
- do budoucna TPP umožní připojení Číně, která bude těžit z výhod partnerství, což dle Trumpových slov povede jen k potížím (Trump 2015).

Po svém zvolení americkým prezidentem pak Trump prohlásil, že vystoupení z TPP bude jednou z prvních věcí, kterou po nastoupení do úřadu udělá, a svému slibu dostal. Exekutivní příkaz o vystoupení USA z TPP byl podepsán 23. ledna 2017. Jak dodává Taylor (2018), odstoupení USA od dohody ostatní smluvní státy bezpochyby zasáhlo, nicméně se rozhodly v dohodě pokračovat i bez USA a 11. listopadu 2017 uzavřely novou dohodu, do češtiny překládanou jako Komplexní a progresivní dohoda pro transpacifické partnerství (dále jen CPTPP). Výsledkem je snazší přístup na vzájemné trhy, než jaký mají Spojené státy, z čehož plyne levnější dovoz a rozšířené exportní příležitosti v rámci CPTPP.

4.1.2 Zrušení Severoamerické dohody o volném obchodu

Po odstoupení USA od TPP čekaly americkou obchodní politiku další změny, Donald Trump byl totiž odhodlán po nástupu do úřadu znovu projednat i Severoamerickou dohodu o volném obchodu (dále jen NAFTA). Jednání o dohodě bylo poprvé zahájeno již roku 1992 za vlády prezidenta George H. W. Bushe. Zákon o implementaci dohody byl podepsán 8. prosince 1993 Bushovým nástupcem Billelem Clintonem a v platnost NAFTA vstoupila 1. ledna roku 1994. Dohodou byla vytvořena zóna volného obchodu mezi Spojenými státy, Kanadou a Mexikem a zároveň vznikla i do té doby největší zóna volného obchodu na světě. Dohoda odstranila téměř všechna cla mezi těmito třemi zeměmi a ovlivnila i další dohody o volném obchodu, které Spojené státy později uzavřely. Mimo stanovení závazků liberalizace obchodu bylo uzavření NAFTA významné i z důvodu, že se jednalo o první dohodu mezi dvěma vyspělými zeměmi a zemí s nižšími příjmy. NAFTA zároveň zásadně přetvořila severoamerické ekonomické vztahy, posílila integraci mezi Kanadou, USA a Mexikem a podpořila výrazný nárůst regionálního obchodu a přeshraničních investic mezi těmito třemi zeměmi. Jak udává Burfisher a kol. (2019) v pracovním dokumentu Mezinárodního měnového fondu, od doby, kdy dohoda vstoupila v platnost, se obchod mezi členskými zeměmi zvýšil z 290 miliard dolarů v roce 1993 na více než 1,1 bilionu dolarů v roce 2017.

Jak uvádí Villarreal a Fergusson (2020), NAFTA obsahovala klíčová pravidla a ustanovení týkající se:

- Zemědělství. NAFTA odstranila cla a celní kvóty na většinu zemědělských produktů a zároveň řešila problém sanitárních a fytosanitárních opatření a dalších druhů netarifních překážek, které brání volnému obchodu se zemědělskou produkcí. Právě tato opatření totiž vedou ke zvýšeným nákladům, narušují tak dodavatelské řetězce a zemědělskými vývozci jsou často považováni za jednu z největších výzev obchodu. NAFTA však zachovávala vysoké celní kvóty na americký vývoz mléčných, vaječných a drůbežích produktů do Kanady.
- Investic. Byly odstraněny významné investiční překážky v Mexiku a rovněž byla zajištěna základní ochrana investorů. Dále NAFTA poskytla mechanismus pro řešení sporů mezi investory a smluvními státy této dohody a investorům pocházejícím z ostatních států zajistila nediskriminační zacházení. Výjimka byla ponechána mexickému energetickému sektoru, ve kterém si mexická vláda vyhradila právo zakázat účast zahraničních investorů či soukromé investice.
- Obchodu se službami. Byl stanoven soubor základních pravidel a povinností týkající se nediskriminačního zacházení, přeshraničního prodeje a přístupu k informacím, které mají být v oblasti obchodu se službami mezi partnerskými zeměmi dodržovány. Každá ze zúčastněných zemí si ponechala určité výjimky a výhrady, v případě USA se jednalo o námořní dopravu, v případě Kanady o film a vydavatelství, a jak již bylo zmíněno, Mexiko si vyhradilo právo na těžbu ropy a zemního plynu.
- Finančních a telekomunikačních služeb. V rámci dohody NAFTA byla rozšířena původní bilaterální Dohoda o volném obchodu mezi Kanadou a Spojenými státy americkými (dále jen CUSFTA) i na Mexiko, mexické banky tak přestaly podléhat kanadským investičním omezením. Na druhé straně Mexiko souhlasilo s tím, že povolí finančním institucím zemí NAFTA zakládat pobočky v Mexiku, s výhradou určitých limitů tržního podílu, které byly uplatňovány během přechodného období končícího v roce 2000. V oblasti telekomunikací NAFTA zavedla tzv. "listinu práv" pro poskytovatele a uživatele telekomunikačních služeb, zahrnující například přístup k veřejným telekomunikačním službám, připojení k soukromým linkám, které jsou uživatelům dostupné na základě paušálních cen, či nákup nebo pronájem takového koncového zařízení, které nejlépe vyhovuje potřebám uživatelů.
- Ochrany práv duševního vlastnictví. NAFTA byla první americkou dohodou, která zahrnovala ustanovení o ochraně práv duševního vlastnictví. Inspirací pro toto ustanovení bylo tehdy probíhající Uruguayské kolo jednání o zřízení WTO, jehož cílem bylo mimo jiné vytvořit dohodu o obchodních aspektech práv k duševnímu

vlastnictví. Byly tak stanoveny vymahatelné závazky ze strany NAFTA ohledně ochrany autorských práv, ochranných známek, patentů a obchodních tajemství.

- Řešení sporů. Na základě ustanovení obsažených v původní CUSFTA NAFTA vytvořila systém arbitráže pro řešení sporů, který zahrnuje úvodní konzultaci, předložení problému Obchodní komisi NAFTA a následné řešení sporu v rámci arbitrážního tribunálu. Dále NAFTA zahrnovala samostatná ustanovení, týkající se řešení sporů souvisejících s investicemi či antidumpingovými opatřeními.
- Vládních zakázek. NAFTA otevřela značnou část federálních vládních zakázek v každé členské zemi dodavatelům z ostatních členských zemí a zakázala při uzavírání zakázek použití takových smluvních podmínek, které podporují pouze domácí rozvoj a pro druhou stranu jsou diskriminující.
- Práce a životního prostředí. Pracovní ustanovení NAFTA obsahovalo celkem jedenáct zásad týkajících se práv pracovníků. Další ustanovení se týkala technické pomoci, postupů pro řešení sporů či bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

O výhodách a nevýhodách NAFTA se vedou diskuze již od jejího uzavření a sám Donald Trump (2018) ji ve svém projevu označil za “pravděpodobně nejhorší obchodní dohodu, která kdy byla uzavřena,” zejména proto, že od jejího přijetí USA zaznamenaly rostoucí obchodní deficit a ztrátu několika milionů pracovních míst pro americké pracovníky. Spojené státy proto brzy po Trumpově inauguraci v roce 2017 zahájily nová obchodní jednání s Kanadou a Mexikem, jejichž cílem bylo uzavřít takovou dohodu, která bude podle Trumpových slov založena na férovosti a vzájemnosti a která podpoří lépe placená pracovní místa a ekonomický růst. Jednání vyvrcholila v novou třístrannou obchodní dohodu, jejíž název je do češtiny překládán jako Dohoda USA-Mexiko-Kanada (dále jen USMCA), kterou podepsali americký prezident Donald Trump, mexický prezident Enrique Peña Nieto a kanadský premiér Justin Trudeau 30. listopadu 2018. Jak uvádí Villarreal a Fergusson (2020), USMCA zachovává většinu původních závazků NAFTA, stále se tedy jedná o dohodu, která odstraňuje překážky bránící obchodu, a to především v:

- Zemědělství, zejména pak trhu s mléčnými a vaječnými produkty. Všechny potraviny a zemědělské produkty, na které se dle NAFTA vztahují nulová cla, zůstávají od cel i nadále osvobozeny. Nicméně vzhledem k tomu, že jak již bylo zmíněno, původní NAFTA neodstranila veškerá cla na zemědělský obchod mezi USA a Kanadou, bylo hlavním požadavkem USA v oblasti zemědělství zlepšení přístupu na kanadský trh s mléčnými výrobky, drůbeží a vaječnými výrobky, přičemž

Kanada se zavázala poskytnout nové celní kvóty výhradně pro Spojené státy. USMCA tak otevírá kanadský trh americkým exportům do Kanady a výměnou za to USA umožní Kanadě lepší přístup k americkým mléčným výrobkům, arašídům, zpracovaným arašídovým produktům a bavlně.

- Celním řízení. USMCA obsahuje ustanovení, které má za cíl zefektivnění toků obchodovaného zboží z a do Spojených států a zajištění bezpečnosti dovozu. Ustanovení USMCA obsahuje závazky pro členské státy spravovat celní postupy tak, aby došlo k co největšímu usnadnění tranzitu zboží, a to v souladu s domácími zákony a předpisy. Strany se tak zavazují například zveřejňovat určité informace online, zřídit výbor pro usnadnění obchodu a informační místa pro zainteresované osoby, vydávat písemná celní rozhodnutí předem či využívat zrychlených celních postupů pro expresní zásilky.

Až doposud by se mohlo zdát, že USMCA je stejně jako původní NAFTA typickým příkladem dohody o volném obchodu. Obsahuje však i několik ustanovení, která mají spíše protekcionistický charakter. Jedná se o netarifní opatření, která se týkají:

- Automobilového průmyslu. NAFTA postupně zrušila americká cla na dovoz motorových vozidel z Kanady a Mexika a mexická cla na dovoz americké a kanadské produkce, tyto produkty však musely splňovat pravidla původu, která stanovovala, že nejméně 62,5 % automobilů, lehkých nákladních vozidel, motorů a převodovek a minimálně 60 % ostatních automobilových dílů musí být vyrobeno ve členském státě NAFTA. USMCA tuto hranici však zvýšila na 75 % s cílem vytvořit pracovní místa ve výrobě snížením množství zahraničních vstupů. Rovněž jako první obchodní dohoda stanovuje i mzdové požadavky, konkrétně musí být splněno, že nejméně 40 % hodnoty osobních automobilů a 45 % hodnoty lehkých nákladních automobilů vyrobí pracovníci s příjmem alespoň šestnáct amerických dolarů za hodinu. V neposlední řadě byl stanoven požadavek, že minimálně 70 % oceli a hliníku použitých při výrobě automobilu musí mít regionální původ. Produkce, která tyto požadavky nesplňuje, podléhá clům. Američtí ekonomové však upozorňují, že změna pravidel představuje pro severoamerickou výrobu automobilů výrazné riziko, jelikož je pravděpodobné, že nové požadavky zvýší výrobní náklady, což povede k vyšším cenám automobilů, tím pádem snížení poptávky v USA a nižšímu vývozu amerických automobilů. S tím souhlasí i Amadeo (2021), která se domnívá, že vyšší

náklady na pracovní sílu v USA způsobí, že americká produkce bude příliš drahá například pro čínský trh.

- Textilů a oděvů. Stejně jako v automobilovém, tak i v textilním průmyslu byla zavedena nová pravidla původu, která vyžadují, aby vlákna a textilie obsažené v bezcelně obchodovatelných oděvech pocházely z území členského státu dohody, stejně tak veškeré další procesy, které následují po vytvoření vlákna, musí probíhat pouze na tomto území. Předpokládá se však, že přísnější požadavky ovlivní USA a Mexiko více než Kanadu, a to kvůli nízkým preferenčním kvótám, které, jak uvádí vládní agentura Global Affairs Canada (2022), umožňují bezcelní vývoz i takových oděvů vyrobených z dovážených textilií, které nesplňují pravidla původu. Z obecných pravidel nicméně existuje i řada výjimek.

Na základě dohody všech členských států by USMCA měla být po šesti letech revidována. Pokud ji strany neobnoví, dohoda vyprší po šestnácti letech.

4.1.3 Evropská unie a Transatlantické obchodní a investiční partnerství

Vznik Evropské unie se datuje do roku 1951, kdy bylo jakožto první zkušební krok k vytvoření jednotné Evropy založeno Evropské sdružení uhlí a oceli. Klíčové však bylo založení Evropského hospodářského společenství na základě Římských smluv v roce 1957, jednalo se totiž o integraci propojující členské ekonomiky ve všech oblastech. Jelikož obecně smlouva o EU představovala největší a nejambicióznější obchodní dohodu století, trvalo desetiletí ji vyjednat a k EU, jak ji známe dnes, vedlo celkem sedm postupných rozšíření, z nichž každé ovlivnilo velikost i složení obchodu v rámci Unie.

Vzhledem ke své velikosti a významu má Evropská Unie značný vliv i na USA. Jak uvádí Jacoby (2018), celkem země EU tvoří přibližně stejnou část vývozu USA jako členské země NAFTA. V čele s Německem, Nizozemskem a Belgií EU představuje 22,4 % amerického vývozu a 21,7 % amerického dovozu. Obchod s EU má tak podle Jacobyho na USA jen o něco málo menší vliv než obchod se zeměmi NAFTA, nicméně díky tomu, že propojuje USA s různými světovými oblastmi, jako je západní Evropa, východní Evropa či Rusko, se v některých ohledech jedná o geopoliticky strategičtější obchodní dohodu, než je tomu v případě zmíněné dohody NAFTA.

Nejvýznamnější dohodou, která měla potenciál ovlivnit obchod mezi EU a USA, bylo Transatlantické obchodní a investiční partnerství (dále jen TTIP). Jednalo se o navrhovanou obchodní dohodu, která měla za cíl podpořit obchod mezi oběma stranami a stimulovat hospodářský růst. Jak uvádí Kraatz (2014) ve zprávě Evropského parlamentu, v souladu se Smlouvou o fungování Evropské unie byla jednání o TTIP zahájena Radou Evropské unie 17. června 2013. Komise následně vydala směrnice, které měly definovat základní hodnoty a obecné zásady jednání, mezi které patří:

- obchod se zbožím,
- obchod se službami,
- ochrana investic a zadávání veřejných zakázek.

Směrnice rovněž uvádějí, že TTIP by mělo být založeno na společných zásadách a hodnotách, jako jsou lidská práva, základní svobody, udržitelný rozvoj, plná zaměstnanost a slušné pracovní podmínky pro všechny pracovníky. Jednání o obchodní dohodě však byla s nástupem Donalda Trumpa do prezidentského úřadu zastavena.

4.2 Tarifní protekcionistická opatření

Bývalý americký prezident nicméně nezůstal pouze u netarifních opatření a začátkem roku 2018 zahájil sérii protekcionistických tarifních akcí proti hlavním obchodním partnerům USA. Jeho cla se brzy setkala s rychlou odvetou, kdy řada dotčených zemí uvalila cla na americký vývoz, a zatímco Trump prostřednictvím nových amerických cel poskytl určitou ochranu vybraným průmyslovým odvětvím, ostatní odvětví byla kvůli odvetným clům poškozena.

Berenberg-Gossler a kol. (2020) se domnívají, že hlavním cílem uvalování cel bylo přimět partnerské země USA k novým obchodním jednáním. Jak totiž bylo zmíněno v kapitole 2, USA dlouhodobě patří ke státům, které více importují než exportují a už od 70. let 20. století zde vzniká chronický obchodní deficit. Ten lze z velké části vysvětlit deficitem s Čínou, který je podrobněji vysvětlen v kapitole 4.2.3, nadměrný dovoz však do USA proudí i z evropského kontinentu, Japonska či Mexika. Autoři proto předpokládají, že Trumpova administrativa začala s uvalováním cel právě u zemí, které mají v obchodu s USA výrazný obchodní přebytek.

Proces zavádění celních sazeb a jejich účinky popisují následující kapitoly. Je však důležité poznamenat, že řada ekonomů před Trumpovými tarifními návrhy varovala, a to zejména z důvodu, že pokud by cla měla být aplikována plošně, a ne pouze na určité země, mohla by zažehnout cyklus odvetných opatření a vést až k obchodním válkám. S tím ostatně mají Američané i historické zkušenosti, ekonomové poukazovali především na Smoot-Hawleyho zákon prezidenta Hoovera z roku 1930, který spustil řadu odvetných reakcí, které vedly k obrovskému poklesu amerického obchodu, a k ještě většímu prohloubení probíhající krize. Trump nicméně trval na svém a zavedení cla i přes nízkou podporu bez obtíží prosadil.

Zde se nabízí otázka, jak je možné podniknout takto rozsáhlá opatření bez podpory ekonomů či Kongresu, a odpovědí je americké obchodní právo. Právě po nešťastném Smoot-Hawleyho zákoně totiž Kongres svou roli v americké obchodní politice záměrně omezil a místo toho předal pravomoc vyjednávat obchodní otázky prezidentovi. Právě americké obchodní právo tak dává prezidentovi v jeho jednání mnohem větší svobodu, než kterákoli jiná oblast politiky a neexistuje téměř žádný způsob, jak mu například v uvalování cel zabránit, či jak zamezit jeho úředníkům v udělování celních výjimek jednotlivým zemím nebo podnikům. Tarify tak Trumpovi podle Krugmana (2019) umožnily vykonávat v oblasti obchodu téměř neomezenou moc a trestat země, ke kterým zachovává negativní postoj. S tím souhlasí i Hornát a Kýrová (2020), kteří varují, že prezident Spojených států má v oblasti obchodu velmi silné pravomoci, které americká legislativa či soudní systém mohou kontrolovat jen velmi obtížně. Naplňování Trumpových předvolebních slibů tak přineslo obrovskou nejistotu a riziko nejen pro americkou ekonomiku, ale i pro celý obchodní systém.

4.2.1 Solární panely a pračky

Jako první bylo 22. ledna roku 2018 Úřadem obchodního zástupce Spojených států oznámeno, že prezident Trump schválil zavedení čtyřletých ochranných cel na dovoz určitých solárních panelů a modulů z krystalických fotovoltaických článků vyrobených mimo území USA a tříletých ochranných cel na dovoz bytových praček. V obou případech byla cla schválena na základě oddílu 201 obchodního zákona z roku 1974, který, jak uvádí dokument Kongresové výzkumné služby (2021), umožňuje prezidentovi USA udělit dočasnou úlevu pro americký průmysl zavedením dodatečných cel či kvót na dovoz.

Co se týče zavedení opatření na základě oddílu 201, je nutné, aby byl nejprve podán návrh Komisi pro mezinárodní obchod USA (dále jen ITC). Při následném vyšetřování musí ITC

určit, zda je předmět dovozu dovážen v takovém nadměrném množství, které by mohlo být příčinou vážné újmy nebo její hrozbou pro domácí průmysl, který vyrábí konkurenční produkt. Na vyřízení žádosti má ITC 120 dnů, přičemž pokud vydá kladné rozhodnutí o újmě, musí do 180 dnů od podání žádosti předložit prezidentovi USA zprávu obsahující svá zjištění a doporučení. Prezident následně rozhodne o způsobu nápravy, při svém rozhodování musí nicméně vzít v úvahu nejen zprávu vypracovanou ITC, ale také ekonomické a sociální náklady a přínosy navrhované úlevy a ekonomické a bezpečnostní zájmy USA.

Důvodem zavedení ochranných cel na solární články je dle Smithe a kol. (2017) petice podaná v roce 2017 americkým výrobcem solárních zařízení Suniva, Inc., který v rámci ochrany před bankrotem podal u ITC stížnost, a to právě na základě zmíněného oddílu 201 obchodního zákona. Společnost Suniva požadovala uvalení cel na solární články a stanovení minimální ceny za solární moduly dovážené do USA. Co se týče doby trvání, bylo požadováno zavedení ochranných opatření na dobu čtyř let, což je dle zákona maximální možná doba platnosti těchto opatření.

V reakci na stížnost schválil Donald Trump uplatňování následujících ochranných tarifů, a to na další čtyři roky.

Tabulka 2: Celní sazby uvalené na dovoz solárních modulů a článků

	Celní sazba			
	První rok	Druhý rok	Třetí rok	Čtvrtý rok
Solární moduly a články	30 %	25 %	20 %	15 %
Osvobozeno od cla	2,5 GW	2,5 GW	2,5 GW	2,5 GW

Zdroj: vlastní zpracování podle ustr.gov

Jak z tabulky 2 vyplývá, v prvním roce od zavedení cel byla uplatňována sazba ve výši 30 %, která se měla postupně snižovat, a to až na 15 % v roce čtvrtém. Je však důležité zmínit, že na dovoz prvních 2,5 gigawattů solárních článků byla schválena úleva od cla, a to v každém roce, uvalené celní sazby tedy platí pouze při dovozu 2,5 gigawattů a více.

V případě praček pak byla cla dle Lynche (2018) uvalena na základě petice americké společnosti Whirlpool, jejíž představitelé si stěžovali na obchodní praktiky konkurenčních jihokorejských společností Samsung a LG Electronics, které dle jejich názoru čerpaly vyšší vládní dotace a své produkty prodávaly na území USA pod výrobními náklady. Sepsáním petice společnost Whirlpool požadovala, aby američtí pracovníci mohli na trhu se svými zahraničními konkurenty soutěžit za rovných podmínek.

Na pračky tak byla uvalena cla na následující tři roky. Konkrétně se jednalo o 20% clo na dovoz prvního 1,2 milionu kusů v prvním roce, přičemž na dovoz praček, který přesáhne hranici 1,2 milionu kusů, bylo uvaleno clo 50 %. Jak zobrazuje tabulka 3, stejně jako v případě solárních panelů i celní sazby uvalené na pračky měly během následujících let postupně klesat, a to ze zmíněných 20 % na 18 % a z 50 % na 45 % ve druhém roce, ve třetím roce pak na 16 % a 40 %.

Tabulka 3: Celní sazby uvalené na dovoz praček

	Celní sazba		
	První rok	Druhý rok	Třetí rok
Prvních 1,2 milionu dovezených praček	20 %	18 %	16 %
Veškeré následné dovozy	50 %	45 %	40 %

Zdroj: vlastní zpracování podle ustr.gov

Jak dodává Wolpert (2021), platnost cel uvalených na základě oddílu 201 obchodního zákona měla vypršet 8. února 2021. V roce 2020 však společnost Whirlpool podala žádost o prodloužení těchto celních sazeb a v listopadu 2020 bylo skutečně Komisí pro mezinárodní obchod doporučeno celní sazby prodloužit, a to s odůvodněním, že pandemie zabránila americkým výrobcům plně využívat tarifních výhod. Následkem toho v lednu 2021, necelý týden před převzetím úřadu amerického prezidenta Trumpovým nástupcem, bylo oznámeno prodloužení celních sazeb na další dva roky, tedy do roku 2023. Platnost cel uvalených na solární panely byla rovněž prodloužena, nikoli však Donaldem Trumpem, nýbrž současným

prezidentem USA, Josephem Bidenem. Prodloužení bylo oznámeno 4. února roku 2022 a platit by mělo následující čtyři roky.

4.2.2 Ocel a hliník

Skutečné obchodní války však Donald Trump rozpoutal až s uvalením cel na dovoz oceli a hliníku. Jak zmiňuje kapitola 3.6, ochrana amerického průmyslu, a to zejména toho ocelářského, byla ústředním bodem Trumpovy prezidentské kampaně v roce 2016. Podle McBrida (2018) z Rady pro mezinárodní vztahy bylo jedním z důvodů to, že mnoho výrobců oceli a hliníku po celém světě již dlouhá léta obviňovalo především čínskou vládu z dotování výroby kovů, které bylo v rozporu s pravidly globálního obchodu a dle analytiků zaplavilo globální trh levnými produkty. Američtí výrobci se proto dožadovali ochrany před takovým jednáním prostřednictvím zavedení cel nebo kvót. Proto jen pár týdnů poté, co Donald Trump za účelem ochrany domácích výrobců uvalil široká cla na dovoz solárních panelů a praček, následovala na začátku března 2018 další opatření, konkrétně uplatnění celoplošných cel na dovoz oceli a hliníku. Jak McBride uvádí (2018), byla tato opatření dle Trumpa nezbytná k ochraně národní bezpečnosti USA, která podle něj byla degradována úpadkem domácího hliníkového a ocelářského průmyslu.

Jak již bylo řečeno v kapitole 3.5, Donald Trump nebyl prvním americkým prezidentem, který zavedl cla nebo jiné obchodní překážky, aby ochránil americký průmysl před levným zahraničním dovozem. Již prezidenti Lyndon B. Johnson, Richard M. Nixon, Jimmy Carter či již zmíněný Ronald Reagan uplatňovali na ocel buď dovozní nebo cenové limity. Cla na ocel zavedli dokonce i Trumpův předchůdce Barack Obama a Obamův předchůdce George W. Bush. Například zmíněný Bush v roce 2002 uvalil na ocel dovozní cla ve výši až 30 %, která měla platit po dobu tří let, byla však stažena poté, co proti nim zasáhla WTO. Podle Bowna (2018) je však Trumpova politika bezprecedentní, a to jak v jejím rozsahu, tak v jejím právním odůvodnění. Předchozí cla se totiž primárně zaměřovala na konkrétní země, nebo alespoň zahrnovala výjimky pro blízké spojence, Trumpova cla však byla původně vyhlášena jako celoplošná, měla tedy platit pro všechny země bez rozdílu. Extrémně neobvyklá je rovněž implementace cel, jelikož jak bylo nastíněno v úvodu této kapitoly, byla cla zavedena nikoliv na základě ekonomických důvodů, jak k tomu dochází běžně, nýbrž jakožto prostředek ochrany národní bezpečnosti.

Vysvětlení použití celních opatření na základě ochrany národní bezpečnosti poskytuje Republikánský politický výbor Senátu (2018). Cla prezidenta Trumpa vycházejí z oddílu 232 zákona o rozšíření obchodu z roku 1962. Jedná se o zákon, který prezidentovi USA umožňuje uvalit cla na základě doporučení amerického ministra obchodu, pokud předmět obchodu nějakým způsobem ohrožuje národní bezpečnost. Podle zákona má ministr obchodu pravomoc kdykoliv zahájit vyšetřování, zda dovoz určitého zboží národní bezpečnost ohrožuje, přičemž na vyšetřování má lhůtu 270 dní. Během prošetřování musí ministerstvo obchodu konzultovat zvolenou metodologii s ministerstvem obrany, přičemž zváženy musí být téměř jakékoliv účinky daného dovozu. Nejčastěji je zkoumáno, zda dovoz nějakým způsobem neohrožuje domácí zdroje válečného zboží, zda neovlivňuje federální daňové příjmy, případně zda nemá vliv na vzdělání domácí pracovní síly. Po uplynutí stanovené lhůty musí o svých zjištěních informovat prezidenta. Typickým rysem celních sazeb založených na ochraně národní bezpečnosti je rovněž to, že jsou vyňaty z ostatních obchodních smluv, WTO tak nemá pravomoc sazby přezkoumávat a prezident má dle zákona úplnou volnost v tom, jak a jak dlouho bude daná cla uplatňovat.

Jak uvádějí Bown a Kolb (2022) z Petersonova institutu pro mezinárodní ekonomii, v dubnu roku 2017 Donald Trump požádal ministerstvo obchodu, aby přezkoumalo bezpečnostní riziko, které pro Spojené státy představuje právě dovoz oceli a hliníku. Republikánský politický výbor Senátu (2018) rovněž uvádí, že vyšetřovací zpráva ministra obchodu Wilbura Rosse z ledna 2018 obsahovala zjištění, že se oba zkoumané kovy využívají v kritických dopravních a výrobních odvětvích, a především pak v ozbrojených silách. Taktéž bylo zjištěno, že výroba oceli a hliníku na území USA v nedávných letech výrazně poklesla, jejich dovoz tedy nebyl žádoucí, a naopak bylo třeba posílit domácí výrobu. Tato zjištění pak byla použita k podpoře závěru, že dovoz oceli a hliníku americkou národní bezpečnost skutečně ohrožuje. V březnu 2018 proto prezident Trump oznámil zavedení globálních celních sazeb ve výši 25 % na dovoz oceli a 10 % na dovoz hliníku, které vstoupily v platnost 23. března 2018. Následně však byly sjednány i určité výjimky, pro Kanadu, Mexiko a EU byla cla odložena do 1. června 2018, Brazílie a Jižní Korea byly osvobozeny od cel na dovoz oceli a Austrálie a Argentina získaly výjimku na dovoz obou komodit. Podrobněji je celý proces zavádění cel a udělování výjimek popsán dále v textu.

Lincicome a Manak (2021) z Cato Institutu však připomínají, že použití zmíněného zákona o rozšíření obchodu k uvalení cel je obecně problémové, proto není tak často používané.

Hlavním důvodem je to, že zákon neobsahuje žádnou objektivní definici “národní bezpečnosti,” za hrozbu lze tak považovat téměř cokoli. Rovněž neposkytuje podrobné procedurální požadavky na řešení daného problému a jak bylo zmíněno, nepodléhá přezkoumávání, Donald Trump proto tímto krokem podle názoru autorů podkopává odpovědnost a transparentnost celého procesu. Jak navíc dodává McBride (2018), mnoho ekonomů tvrdí, že na základě předchozích zkušeností nelze očekávat, že by zavedení cel na dovoz oceli a hliníku dokázalo oživit domácí ekonomiku a chránit domácí výrobce. Naopak se domnívají, že vysoké celní sazby mají potenciál spíše rozpoutat obchodní válku a narušit globální obchodní systém.

Jak znázorňuje časová osa na obrázku 11, proces zavádění cel na ocel a hliník byl poměrně složitý a vyvolal celou řadu odvetných reakcí, které přišly především od států, které ocel do USA dovážejí nejvíce, jako je Čína, EU, Kanada, Rusko a další. Jak bylo popsáno výše, celý proces započal vyšetřováním ministerstva obchodu a oznámením o uvalení cel 1. března roku 2018. Cla byla uvalena na všechny obchodní partnery bez výjimky, a to ve výši 25 % na dovoz oceli a 10 % na dovoz hliníku, z důvodu, jak bylo vysvětleno, ochrany národní bezpečnosti. Nejvíce se zavedení cel mělo dotknout obchodu se spojenci, jako je Kanada, Evropská unie, Jižní Korea a Mexiko. O necelý týden později, 7. března 2018, však EU pohrozila zavedením vlastních ochranných opatření na dovoz z USA, a to prostřednictvím okamžitého uvalení 25% cla na americký vývoz v hodnotě 3,4 miliard dolarů, pokud by se jí zavedení amerických cel mělo dotknout. O den později bylo Donaldem Trumpem vydáno formální prohlášení o zavedení cel s platností od 23. března 2018, v prohlášení však byla udělena výjimka Mexiku a Kanadě, a to do té doby, dokud neproběhne jednání o tehdy diskutované dohodě USMCA. Další výjimky následovaly 22. března, kdy Trump vydal revidované prohlášení o uvalení cel, ve které z celní povinnosti vyňal i Evropskou Unii, Brazílii, Argentinu, Austrálii a Jižní Koreu, nicméně pouze do 1. května 2018. V této podobě cla vstoupila 23. března 2018 v platnost.

Donald Trump oznamuje uvalení cel na dovoz oceli a hliníku		1. března 2018
EU hrozí odvetnými opatřeními		7. března 2018
Výjimka pro Kanadu a Mexiko		8. března 2018
Výjimka pro EU, Brazílii, Argentinu, Austrálii a Jižní Koreu		22. března 2018
Celní sazby vstupují v platnost		23. března 2018
Výjimka pro Jižní Koreu		28. března 2018
Odvetná opatření ze strany Číny		2. dubna 2018
Výjimky pro EU, Kanadu, Mexiko, Austrálii, Argentinu a Brazílii Zrušení výjimky pro Jižní Koreu		30. dubna 2018
Konec výjimek pro EU, Kanadu a Mexiko		1. června 2018
Odvetná opatření ze strany EU		22. června 2018
Odvetná opatření ze strany Kanady		1. července 2018
Podání stížnosti u WTO		16. července 2018
Odvetná opatření ze strany Ruska		6. srpna 2018
Zvýšení cel pro Turecko		10. srpna 2018
Odvetná opatření ze strany Turecka		14. srpna 2018
Zrušení cel pro Kanadu a Mexiko		17. května 2019
Zvýšení cel pro Indii		5. června 2019
Odvetná opatření ze strany Indie		15. června 2019
Rozšíření cel na další produkty		24. ledna 2020
Obnovení cla na kanadský hliník		6. srpna 2020
Zrušení cla na dovoz hliníku z UAE		19. ledna 2021

Obrázek 10: Proces uvalování cla na dovoz oceli a hliníku a odvetná opatření

Zdroj: vlastní zpracování podle PIIE.com

Proces nicméně vstupem cla v platnost neskončil. Ještě tentýž měsíc, 28. března 2018, získala Jižní Korea trvalou výjimku pro ocel, musela nicméně souhlasit s tím, že výměnou za vynětí z celní povinnosti sníží vývoz oceli do USA, byla jí tak udělena kvóta ve výši 2,68 milionu tun, což snížilo její dodávky oceli přibližně o 21 % oproti dodanému objemu z roku 2017. Ačkoli cla na ocel a hliník podle Bowna a Kolb (2022) primárně nebyla zaměřena na dovoz z Číny, jelikož díky předchozímu zavedení antidumpingových opatření vůči Číně ze strany USA pocházelo z této země pouhých 6 % dovozu oceli a hliníku, rozhodla se Čína

pro uvalení celních sazeb na americké vývozy například ovoce, ořechů, vepřového masa a dalších produktů, a to v hodnotě 2,4 miliard dolarů. Na konci dubna pak Trumpova administrativa oznámila prodloužení celních výjimek pro EU, Kanadu a Mexiko do 1. června. Neomezenou výjimku získaly Argentina, Austrálie a Brazílie, rovněž bylo zrušeno osvobození Jižní Koreje od cla na hliník. První červnový den přestalo tedy platit osvobození pro EU, Kanadu a Mexiko a rovněž byly zavedeny kvóty na ocel i hliník výměnou za celní výjimku na oba kovy pro Argentinu. Brazílie získala kvóty na dovoz oceli, v případě hliníku podléhá její dovoz do USA clu. Jediným obchodním partnerem bez jakéhokoliv omezení tak prozatím zůstala Austrálie.

V reakci na konec celní výjimky obnovila EU svou hrozbu ze 7. března a uvalila odvetná cla na dovoz specifického amerického zboží, jako je například whisky, bourbon, motorové čluny, motocykly či arašidy. Reakce na pozastavení výjimek přišla také ze strany Kanady, která 1. července zavedla clo na americké produkty. Polovinu hodnoty podléhající clu tvořily ocel a hliník, zbytek představovaly americké zemědělské a potravinářské produkty a ostatní spotřební zboží, přičemž na ocelové a hliníkové výrobky se vztahovalo clo ve výši 20 %, na zbývající produkty pak 10 %. Odvetná opatření nicméně nezůstala bez odezvy a dne 16. července americký obchodní zástupce podal stížnost proti EU, Číně, Turecku, Kanadě a Mexiku u WTO, ve které zpochybnil cla, která každý ze zmíněných členů WTO uvalil na USA. V srpnu pak uvalilo odvetná opatření Rusko a prezident Trump oznámil, že v reakci na znehodnocování turecké liry zvýší celní sazby uvalené na Turecko z 25 % na 50 % v případě oceli a z 10 % na 20 % v případě hliníku. Reakce přišla o čtyři dny později, kdy Turecko oznámilo uvalení nových cel na dovoz amerických produktů jako jsou automobily, alkohol a tabák.

Následující rok, 17. května 2019, Donald Trump souhlasil se zrušením amerických cel na dovoz oceli a hliníku z Kanady a Mexika, Kanada a Mexiko na oplátku zrušily odvetná cla na americké zboží. V červnu téhož roku se pak Trump rozhodl zvýšit cla na Indii odstraněním země z programu tzv. Všeobecného systému preferencí USA pro rozvojové země. Dle informací Úřadu obchodního zástupce Spojených států (2022) se jedná o program, který poskytuje nejchudším státům světa příležitost vymanit se z chudoby a využít obchod s USA k růstu svých ekonomik. V reakci na ztrátu tohoto zvláštního obchodního statusu zavedla Indie 15. června odvetná opatření na americký export.

Počátkem roku 2020 byla Trumpova cla rozšířena i na další produkty vyrobené z hliníku a oceli, jako například hřebíky, různé cvočky nebo dráty. Nejvíce zasažen byl dovoz od partnerů jako EU, Tchaj-wan, Čína či Japonsko. V srpnu pak Trump oznámil svůj záměr znovu zavést 10% clo na primární hliníkové produkty z Kanady. Toto clo bylo nicméně k 1. září opět zrušeno.

Posledním Trumpovým krokem v rámci popsaných celních sporů bylo zrušení cla na dovoz hliníku ze Spojených arabských emirátů, které proběhlo 19. ledna roku 2021, tedy den před odchodem Donalda Trumpa z úřadu amerického prezidenta. Joe Biden však toto clo 1. února opět obnovil.

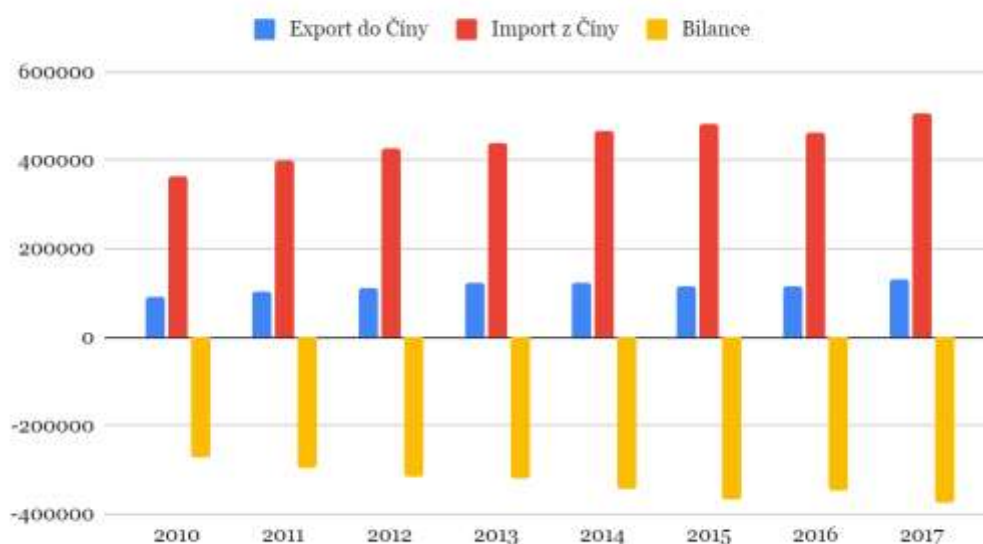
4.2.3 Čínské výrobky

Vztahy USA s Čínskou lidovou republikou jsou složité již od jejího založení v roce 1949, obecně lze však říci, že až na určitá období otevřených konfliktů, jako například války ve Vietnamu či korejské války, byly poměry mezi oběma stranami relativně stabilní. Rostoucí ekonomická síla Číny během posledních desetiletí navíc vedla k růstu vzájemných ekonomických vazeb mezi oběma stranami a zejména od roku 2001, kdy Čína vstoupila do WTO, hraje Čínská lidová republika nejen v otázce amerického obchodu, ale i ve světových obchodních vztazích zvláště důležitou roli.

Se vstupem Číny do WTO a nárůstem objemu vzájemných obchodních toků však přišla i řada problémů, přičemž jedním z těch nejvýznamnějších je stále se zvyšující obchodní deficit. Ten je podle Amadeo (2021) způsoben vysokou americkou poptávkou po čínském zboží a nízkými náklady na čínskou pracovní sílu. Čína vyrábí celou řadu spotřebního zboží, a to za vynaložení mnohem nižších nákladů než ostatní země, což je podle ní výsledkem působení dvou faktorů, a sice nižší životní úroveň čínského obyvatelstva, která umožňuje zdejší společnosti vyplácet pracovníkům nižší mzdy, a směnného kurzu jüanu, který je částečně vázán na dolar. Díky tomu si Čína může dovolit prodávat své výrobky levněji, což přitahuje spotřebitele, včetně těch v USA. Jak však Amadeo (2021) dodává, vysoké a dlouhodobé obchodní deficity obvykle vedou k potížím, jelikož kapitál a pracovní místa se přesouvají z domácí ekonomiky do zahraničí, a to způsobuje finanční problémy podnikům v domácí ekonomice. Řešením obchodní nerovnováhy pak většinou bývá zavedení cel, která dovoz levných produktů ze zahraničí zdraží.

K prudkému zhoršení americko-čínských vztahů však došlo až s převzetím prezidentského úřadu Donaldem Trumpem. Řada odborníků se domnívá, že hlavním důvodem vzniku obchodního sporu byl obrovský deficit vzájemného obchodu, který v roce 2017, tedy v roce, kdy Trump do úřadu nastoupil, dosáhl 376 miliard amerických dolarů. Jak je pak uvedeno v poslední kapitole, celkový obchodní deficit USA podle dat federální agentury United States Census Bureau v roce 2017 činil 792 miliard dolarů, což znamená, že z celkové hodnoty připadá na obchod s Čínou téměř polovina. Vývoj deficitu od roku 2010 do roku 2017 zobrazuje obrázek 12.

Bilance obchodu s Čínou

Obrázek 11: Deficit obchodu USA s Čínou v letech 2010-2017 (v milionech USD)

Zdroj: vlastní zpracování podle dat census.gov

S názorem, že důvodem vzniku sporu byl obrovský obchodní deficit však nelze jednoznačně souhlasit. Ačkoliv v rostoucím napětí tento problém jistě sehrál svou roli, nedá se říci, že by to byl jediný důvod. Už během své prezidentské kampaně se Donald Trump netajil svým negativním postojem vůči asijské velmoci, Čína ostatně představovala i jeden z důvodů Trumpovy averze vůči TPP. K problematice Číny se Trump vyjadřuje i ve své knize, kde tvrdí, že dnešní svět čelí dvěma tvářím Číny. Navenek Čína dle jeho názoru působí jako země, která napomáhá vzniku střední třídy, staví velkoměsta, zajišťuje bydlení a vzdělání milionům lidí a umožňuje svým občanům cestovat po celém světě. O odvrácené tváři Čínské lidové republiky, která dle jeho slov zůstává většině pozorovatelů skryta, se však Trump (2016, s. 56) vyjadřuje takto:

“Vláda téhle Číny dozírá na přístup k internetu u svých občanů, nevybíravě zakročuje proti nesusouhlasným projevům v politice, zakazuje noviny, posílá za mříže disidenty, omezuje svobodu jednotlivců, podniká počítačové útoky a využívá svého vlivu na celém světě, aby manipulovala ekonomikami. A souběžně s tím neustále zvyšuje svou vojenskou sílu...”

Rovněž Čínu označuje za nepřítele, který zaměstnáváním levné pracovní síly likviduje americká průmyslová odvětví, čímž připravuje USA o pracovní místa, neoprávněně získává informace a technické údaje z amerických podniků a devaluje svou měnu, čímž zdražuje vývoz amerického zboží. Na základě Trumpových vyjádření na adresu Číny tak lze kromě přetrvávající obchodní nerovnováhy odvodit i další příčiny vzniku rozsáhlého obchodního konfliktu mezi oběma stranami, kterými jsou:

- Nekalé obchodní praktiky. Nejedná se přitom pouze o Trumpovu domněnku, Čína poměrně často čelí obviněním z praktik jako je omezování dat, nedostatečné vymáhání práv duševního vlastnictví, preferenční zacházení se státními podniky či kybernetické útoky a krádeže. A souhlasí s tím i Janáčková (2020). Podle ní Čína založila svou růstovou strategii na silné podpoře exportu, čínské firmy se tak začaly soustředit na maximalizaci vývozu a tím pádem i objemu výroby, přičemž zpočátku se jednalo především o vývoz zemědělských produktů, surovin a tradičního spotřebního zboží, které díky nízké mzdové úrovni dokázaly nabízet za podstatně nižší ceny než výrobci z vyspělejších zemí. V pokračujících fázích rychlé industrializace se pak společnosti začaly soustředit také na produkci sofistikovanějšího zboží, problémy však nastaly ve chvíli, kdy namísto vlastních výrobních inovací firmy začaly napodobovat výrobky evropské a americké, přičemž praktiky jako ignorování autorských práv a patentů či průmyslová špionáž jim v mnoha případech ani zdaleka nebyly cizí.
- Rostoucí vojenská síla Číny. Kapustina a kol. (2020) se domnívají, že vzniklá obchodní válka má rovněž zabránit růstu čínské vojenské síly, jelikož je pro USA absolutně nepřijatelné, aby nechaly Čínu dosáhnout převahy, co se vojenského sektoru týče. V důsledku toho USA přijímají opatření, díky nimž omezí Čínu v použití amerických technologií dvojího využití, tedy takových produktů, které lze použít jak pro mírové, tak i pro vojenské účely, jako jsou například různé střely, chemikálie či zobrazovací systémy, a tím zajistí svou konkurenční výhodu v sektoru národní bezpečnosti.

- Manipulace s měnou. Jak bylo zmíněno již v kapitole 1.3, manipulace s kurzem domácí měny představuje v obchodní politice takovou regulaci, které se jiná protekcionistická opatření nemají šanci vyrovnat. Ačkoliv se Donald Trump k čínské manipulaci s kurzem vyjadřoval ještě před tím, než byl zvolen prezidentem, oficiálně byla čínská vláda ze záměrného ovlivňování měnového kurzu mezi jüanem a americkým dolarem obviněna až v roce 2019 americkým ministerstvem financí. Jak uvádí Zpráva pro Kongres o makroekonomické a devizové politice hlavních obchodních partnerů USA (2019), jüan vůči dolaru během druhé poloviny roku 2018 oslabil o 3,8 %, během roku 2019 pak oslabil o dalších 5,4 %. Čínské směnné kurzy a operace na devizových trzích dle ministerstva postrádají transparentnost a vzhledem k dlouhé historii čínského podhodnocování měny a snaze čínské politiky bránit zahraničním investicím, což přispívá k dalšímu oslabování čínské měny, ministerstvo vývoj kurzu i nadále sleduje a pokračuje v jednáních s čínskými úřady, které má za cíl zvýšení transparentnosti devizových operací.

Jak již bylo řečeno v kapitole 1.1, pokud má určitá země pocit, že její obchodní partner neplní dohodnutá pravidla či využívá nekalé obchodní praktiky, může jakožto určitou formu odvety zavést clo na dovážené zboží. A přesně takový krok podnikla i Trumpova administrativa na jaře roku 2018, kdy byl zveřejněn seznam celkem 1 333 čínských produktů v celkové hodnotě padesáti miliard dolarů, na které mělo být uvaleno 25% clo.

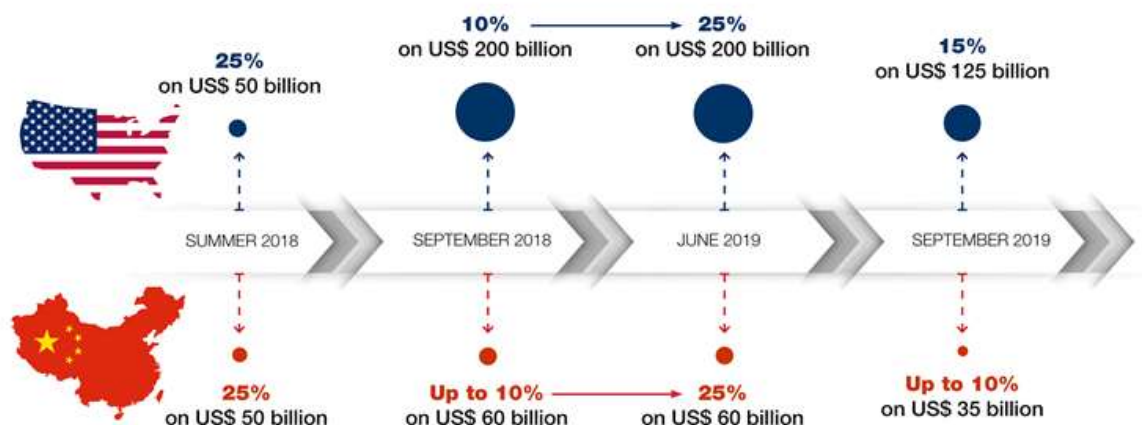
Právní úprava zavedení cel se opírá o oddíl 301 amerického obchodního zákona z roku 1974, který uděluje Úřadu obchodního zástupce USA, a v konečném důsledku také prezidentovi USA, řadu pravomocí v oblasti vyšetřování a vymáhání amerických práv a opravňuje ho k přijetí všech opatření, včetně těch tarifních, která mají za cíl odstranit takové praktiky cizích vlád, které porušují obchodní dohody, jsou neopodstatněné nebo poškozují americký obchod. Od založení WTO v roce 1995 až do Trumpova převzetí úřadu byl tento oddíl využíván především k řešení sporů právě v rámci WTO, v roce 2018 se však Donald Trump rozhodl na základě oddílu 301 prošetřit obchodní praktiky Číny, čímž započal rozsáhlý obchodní konflikt, který trvá v podstatě dodnes.

Jak uvádí oznámení Úřadu obchodního zástupce USA, na základě memoranda prezidenta Trumpa bylo dne 18. srpna 2017 zahájeno vyšetřování právě podle oddílu 301 obchodního zákona, které mělo za cíl prošetřit nekalé obchodní praktiky čínské vlády a dosáhnout

spravedlivějšího obchodu a rovných podmínek pro obě zúčastněné země. Jak Úřad uvádí, po analýze dostupných důkazů bylo zjištěno, že praktiky čínské vlády související s transferem technologií, inovací a duševního vlastnictví jsou nepřiměřené a diskriminační a omezují americký obchod z důvodu, že:

- Čína omezuje zahraniční investice a využívá administrativní přezkum, licenční procesy a řadu dalších požadavků k vytváření tlaku na transfer technologií z amerických společností.
- Licenční procesy, které Čína k transferu technologií využívá, jsou pro americké společnosti diskriminující.
- Čína podporuje a provádí kybernetické průniky do amerických počítačových sítí s cílem získat přístup k cenným obchodním informacím.

Vývoj americko-čínského konfliktu, který se postupně rozvinul v rozsáhlou obchodní válku, znázorňuje obrázek 13. První seznam Trumpovy administrativy, který obsahoval stovky čínských výrobků v celkové hodnotě padesáti miliard dolarů, na které mělo být později uvaleno 25% clo, byl zveřejněn 3. dubna 2018. Nejvíce se uvalení cel mělo dotknout dovozu strojů a elektronických zařízení. Reakce na oznámení přišla o pouhý den později, kdy Čína zveřejnila svůj vlastní seznam celkem 106 produktů, taktéž v hodnotě padesáti miliard dolarů, na které mělo být rovněž uvaleno clo ve výši 25 %. Nejvíce postižen přitom měl být dovoz amerických dopravních prostředků, především automobilů, letadel a lodí, a dále dovoz rostlinných produktů, převážně sójových bobů. V polovině června pak Úřad obchodního zástupce vydal revidovaný seznam položek, který se oproti tomu dubnovému více zaměřoval na mezivstupy a na kapitálové vybavení používané americkými společnostmi, přičemž bylo oznámeno, že clo bude uvaleno ve dvou fázích, počínaje 6. červencem. Současně i čínská strana vydává aktualizovaný seznam dotčených položek, který je oproti tomu dubnovému rozšířen o minerální paliva, lékařské vybavení a některé spotřební zboží, naopak letadla jsou ze seznamu odstraněna. Po vzoru Američanů i Číňané zavádějí clo ve dvou fázích, přičemž první fáze, začínající 6. července 2018, pokrývá dovoz zboží v hodnotě 34 miliard dolarů. Za jakých podmínek dojde k pokrytí zbývajících 16 miliard dolarů mělo být zveřejněno později.

Obrázek 12: Vývoj obchodní války mezi USA a Čínou

Zdroj: UNCTAD

Nemožnost nalézt společnou řeč pro řešení otázek obchodních bilancí a práv duševního vlastnictví však vedla k dalšímu zhoršování obchodních vztahů mezi USA a Čínou. V reakci na čínská odvetná cla prezident Trump 18. června pohrozil Číně novými opatřeními a nařídil Úřadu obchodního zástupce, aby připravil seznam dalších čínských položek dovážených do USA, konkrétně v hodnotě 200 miliard dolarů, na které bude jako odplata uvaleno clo ve výši 10 %. Seznam byl zveřejněn v červenci a zahrnoval především autodíly a další meziprodukty. Na to Čína reagovala hrozbou, že stejně jako Američané i ona uvalí další cla na americký dovoz v hodnotě zhruba 60 miliard amerických dolarů. Mezitím proběhla druhá fáze uvalování cel, které bylo oznámeno na jaře, a obě strany zavedly 25% clo na vzájemné dovozy v hodnotě zbývajících 16 miliard dolarů. Druhá fáze tak byla završena, a zároveň s ní byla ukončena i první fáze americko-čínského obchodního konfliktu.

Konflikt však ani zdaleka nebyl u konce. Jak bylo řečeno výše, ještě před tím, než došlo k druhé fázi uvalování cel, Donald Trump slíbil, že jako odplatu za čínské odvetné clo zavedou USA 10% clo na další čínské zboží v hodnotě 200 miliard dolarů. Svůj slib splnil a clo vstoupilo v platnost 24. září 2018. Rovněž bylo oznámeno, že od 1. ledna 2019 bude sazba zvýšena z 10 % na 25 %. V návaznosti na toto oznámení Čína zavedla 10% clo na dovoz amerického zboží, rovněž především meziproduktů, v hodnotě 60 miliard dolarů.

Po druhé fázi vzájemného uvalování cel dochází mezi oběma stranami k příměří. Po prosincovém summitu zemí G20 v Buenos Aires americký prezident Donald Trump a čínský prezident Si Ťin-pching oznámili dohodu o zastavení eskalace cel, která se očekávala v lednu

2019. Jak však Bown a Kolb (2022) dodávají, mezi prohlášeními Bílého domu a čínských médií existovaly určité rozpory a podrobnosti dohody proto byly poměrně nejasné, v prohlášení USA každopádně stálo, že pokud mezi oběma stranami nebude dosaženo dohody do 1. března roku 2019, 10% cla budou zvýšena na 25 %.

V únoru 2019 pak Donald Trump oznámil, že navýšení sazeb, které mělo vstoupit v platnost 1. března, bude odloženo. K náhlému zvratu v jednání však došlo v květnu, kdy americký prezident změnil názor a dovoz z Číny, který na základě oznámení ze září podléhal 10% clu, začal téměř okamžitě podléhat clu 25%. V odvetě za zvýšení celní sazby prezidenta Trumpa z 10. května pak Čína oznámila, že od 1. června zvyšuje celní sazbu pokrývající některé z 60 miliard dolarů amerického vývozu, které již byly zasaženy v září.

Po dalším kole obchodních jednání mezi USA a Čínou prezident Trump prohlásil, že USA dále uvalí 10% clo na čínské dovozy v hodnotě dalších 125 miliard dolarů, které vstoupí v platnost 1. září 2019. Seznam měl zahrnovat především spotřební zboží jako oděvy, obuv či hračky. Na zboží v hodnotě dalších 160 miliard dolarů mělo být clo uvaleno v prosinci. Na to Čína reagovala zveřejněním plánu odvetných opatření na dovoz z USA v hodnotě 35 miliard. Ještě téhož dne následovalo Trumpovo oznámení, že od 1. září budou zavedeny sazby nikoliv 10 %, jak bylo původně plánováno, ale 15 %.

Donald Trump však následně uvalení prosincových cel odvolal a oznámil, že jeho administrativa v jednáních s čínskou vládou dosáhla dohody, která bude podepsána v lednu roku 2020. V platnost dohoda vstoupila 14. února 2020 pod názvem Hospodářská a obchodní dohoda mezi Spojenými státy americkými a Čínskou lidovou republikou: Fáze jedna. V rámci dohody Čína souhlasila s rozšířením nákupů určitého amerického zboží a služeb o 200 miliard dolarů nad základní úroveň z roku 2017, a to na dvouleté období, trvající od 1. ledna 2020 do 31. prosince 2021. Jak dokazuje další Bownova studie z roku 2022, tento závazek splněn nebyl, pro potřeby diplomové práce však tato analýza není až tak důležitá, jelikož se již nevztahuje k volebnímu období Donalda Trumpa.

5 Dopady netarifních opatření

Vzhledem k ekonomické velikosti USA a jejich dominantnímu postavení, které bylo vysvětleno v kapitole 2, mohou mít opatření hospodářské politiky, zejména obchodní politiky, přijatá americkou federální vládou, dalekosáhlý dopad na globální ekonomický vývoj. Důsledky protekcionistické obchodní politiky USA se přitom nemusí omezovat pouze na ekonomiku, ale mohou mít také důležité politické a sociální důsledky. Nejdůležitější dopady protekcionistické politiky prezidenta Trumpa popisují následující kapitoly.

5.1 Dopady odstoupení od TPP

Od odstoupení USA od dohody o TPP uplynulo již pět let, Spojené státy však za tento krok budou pravděpodobně platit ještě hodně dlouho. Ačkoliv Donald Trump opakovaně prohlašoval, že odstoupení USA od TPP bylo oprávněné, jelikož dohoda dle jeho názoru nebyla vůči USA spravedlivá, jeho krok představuje podle analytiků obchodu a zahraniční politiky jedno z nejhorších rozhodnutí amerického prezidenta za posledních několik desítek let, negativní dopady totiž nepřinese jen ekonomice, ale mnozí autoři se domnívají, že mnohem závažnější budou důsledky geopolitické.

Jak bylo vysvětleno v kapitole 4.1.1, hlavními důvody negativního postoje Donalda Trumpa vůči TPP byly domněnky, že partnerství připravuje USA o příjmy a pracovní místa, umožňuje ostatním státům klást překážky americkému exportu a do budoucna umožní vstup Číně. Jelikož však TPP představuje jednu z největších regionálních dohod o volném obchodu, mohla by potenciálně vést i k určitým ziskům pro USA, což ostatně dokazují i mnohé ekonomické studie.

Jednou z nejcitovanějších je studie Petriho a Plummera. Petri a Plummer (2016) používají k prozkoumání problému model tzv. vypočitatelné obecné rovnováhy (dále jen CGE), který napodobuje reálnou ekonomiku tím, že explicitně bere v úvahu ekonomické aktivity firem, spotřebitelů a vlád jednotlivých států, které se na trzích vzájemně ovlivňují. Co se týče očekávaných příjmů plynoucích z členství v TPP, CGE model byl sestaven ve třech krocích. Zaprvé projektuje očekávaný růst reálných příjmů, kterého by jednotlivé země dosáhly, pokud by se nestaly členy TPP. V druhém kroku jsou zahrnuty změny příjmů, které by jednotlivým státům přineslo členství v TPP, přičemž jsou zde zahrnuty jednak efekty plynoucí z regionálních obchodních dohod, které byly v rámci TPP uzavřeny, včetně těch,

které zatím nebyly implementovány, a jednak předpokládané efekty plynoucí ze změn či odstranění tarifů, netarifních překážek obchodu a překážek přímých zahraničních investic (dále jen FDI). V posledním kroku jsou pak výsledky porovnány s výchozími hodnotami.

Výsledky modelu zobrazuje tabulka 4, která byla pro potřeby diplomové práce mírně zjednodušena a zahrnuje pouze dopady TPP na členské státy, nikoli na zbytek světa. Na základě výzkumu Petriho a Plummera lze předpokládat, že díky účasti v TPP se průměrný reálný příjem členských zemí zvýší o 1,1 % oproti výchozí hodnotě, přičemž ke zvýšení by mělo dojít u všech členů. Nejvyššího tempa růstu reálných příjmů by podle výsledků měl dosáhnout Vietnam, u kterého se očekává nárůst o 8,1 %. Po Vietnamu následuje Malajsie se 7,6 % a Brunej s nárůstem o 5,9 %. Mezi země s nižšími zisky se pak řadí Chile s 0,9 %, Austrálie s 0,6 % a USA s pouhými 0,5 %. Je však třeba poznamenat, že nízké procento zisku nemusí nutně znamenat, že by členství v TPP pro USA nebylo výhodné, naopak. Z hlediska absolutní hodnoty se očekává, že by USA do roku 2030 dosáhly zisku 131 miliard dolarů, což je nejvyšší nárůst ze všech členských zemí TPP. Naopak Vietnam a Malajsie, které na základě procentuálního nárůstu příjmů dosahují nejlepších výsledků, by v absolutní hodnotě měly dosáhnout mnohem menších zisků. Tyto výsledky naznačují, že očekávané zisky velkých ekonomických center, jako jsou právě USA či například Japonsko, se na první pohled mohou zdát malé, a dokonce snad pro dané ekonomiky nevýhodné, nicméně jsou poměrně vysoké, pokud jde o absolutní velikost.

Nakonec Petri a Plummer dodávají, že co se týče příjmů nečlenských států TPP, u některých se očekává mírný pokles, jako příklad mohou být uvedeny země jako Thajsko, Korejská republika či Indie. Tyto výsledky jsou v souladu s očekáváním, že ostatní státy, které se nacházejí na území asijsko-pacifického regionu, ale nejsou členskými státy TPP, pravděpodobně utrpí určité ztráty plynoucí z odklonu obchodu.

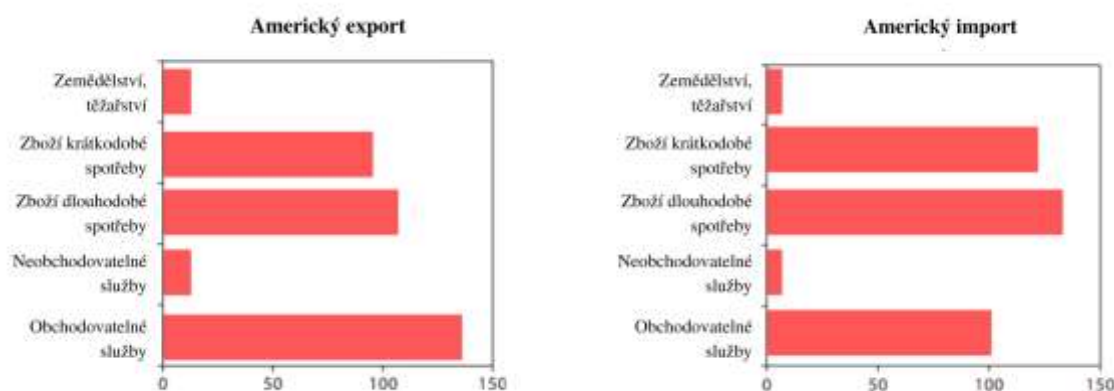
Tabulka 4: Účinky členství v TPP na reálný HDP členských zemí

Země	Reálný HDP bez členství v TPP (v miliardách USD)				Změna s TPP (v miliardách USD)			Změna s TPP (v %)		
	2015	2020	2025	2030	2020	2025	2030	2020	2025	2030
Nový Zéland	192	217	241	264	1	4	6	0,5	1,5	2,2
Chile	269	329	397	463	0	2	4	0,1	0,5	0,9
Brunej	20	24	27	31	0	1	2	1,1	3,3	5,9
Singapur	320	380	437	485	2	8	19	0,5	1,9	3,9
USA	18154	20736	23372	25754	29	88	131	0,1	0,4	0,5
Peru	219	287	363	442	1	6	11	0,4	1,6	2,6
Austrálie	1704	1986	2292	2590	1	8	15	0	0,4	0,6
Vietnam	209	281	378	497	7	22	41	2,3	5,8	8,1
Malajsie	349	444	553	675	7	28	52	1,6	5	7,6
Mexiko	1339	1598	1868	2169	3	11	22	0,2	0,6	1
Kanada	1981	2227	2472	2717	8	22	37	0,4	0,9	1,3
Japonsko	4214	4462	4693	4924	39	91	125	0,9	1,9	2,5
Celkem	28970	32971	37093	41011	98	291	465	0,3	0,8	1,1

Zdroj: vlastní zpracování podle PIIE Working Paper

Druhým Trumpovým důvodem k odstoupení od dohody bylo, že TPP umožňuje ostatním státům klást překážky americkému exportu. Na obrázku 14 lze vidět účinky TPP na obchod a celkový výstup v různých sektorech ekonomiky USA. Posuny popisují strukturální přerozdělení, které závisí na jedné straně na komparativních výhodách, které byly podrobněji vysvětleny v kapitole 1.2.2, v různých průmyslových odvětvích USA a na druhé straně na

snížení obchodních překážek v rámci obchodu mezi USA a jejich partnery. Na straně exportu mají USA silnou komparativní výhodu ve výrobě zboží krátkodobé spotřeby, zboží dlouhodobé spotřeby a ve službách, na straně importu by naopak zahraniční vývozci mohli zvýšit prodeje do USA v oblastech, jako je textilní a oděvní průmysl, ve kterých by postupně mělo dojít k odstranění bariér. Jak obrázek znázorňuje, do roku 2030 by v rámci členství v TPP měl vzrůst americký export zboží krátkodobé a dlouhodobé spotřeby a obchodovatelných služeb. Zisky z vývozu zemědělských a těžařských produktů jsou menší, jelikož podíl primárního sektoru na tvorbě HDP USA je poměrně malý. Ve stejných sektorech by pak měl růst i dovoz, což by na americké trhy mohlo přinést rozmanitější nabídku produktů. Obecně tedy lze říci, že jak americký export, tak i import by díky členství v USA mohl postupně růst. Na základě srovnání sice lze konstatovat, že import zboží krátkodobé a dlouhodobé spotřeby by mírně převýšil export, na druhé straně v primárním sektoru a sektoru služeb by naopak měl převýšit export, nelze tedy jednoznačně souhlasit s Trumpovým výrokem, že členství v TPP škodí americkému exportu.

Obrázek 13: Americký export a import v roce 2030 v případě účasti na TPP

Zdroj: vlastní zpracování podle PIIE Working Paper

Co se týče vlivu TPP na zaměstnanost v USA, Petri a Plummer (2016) dochází k závěru, že v oblasti zemědělství, těžařství a služeb zaměstnanost poroste rychleji než ve výrobě, a to kvůli rostoucímu exportu, který byl popsán výše. Nejvíce patrné jsou účinky TPP ve výrobě, kde díky nižšímu exportu dohoda tlumí růst zaměstnanosti asi o pětinu. Autoři proto předpokládají, že někteří američtí pracovníci by tak mohli čelit nutnosti přechodu z odvětví do odvětví, jelikož by v rámci změn v exportu mohla méně produktivní místa zaniknout a naopak produktivnější místa vzniknout, celkově však dochází k závěru, že nižší růst

zaměstnanosti ve zpracovatelském průmyslu se vyrovná s růstem zaměstnanosti v sektoru služeb a primárního zboží, je tedy možné, že v rámci jednotlivých sektorů ekonomiky dojde k přechodu pracovníků, dohoda by však neměla způsobit výrazné ztráty pracovních míst.

Ačkoliv odstoupení USA od dohody o TPP bylo vzhledem k Trumpovým výrokům očekávané, zdá se, že USA přehlédly možné negativní dopady na jejich dlouhodobé ekonomické a strategické zájmy. Zaprvé Trumpova administrativa pravděpodobně nebrala v potaz značné množství ekonomických studií, podle kterých by členství v TPP mohlo vést k novým příležitostem pro obchod a k vyšším příjmům, a to jak pro USA, tak i pro ostatní členské země TPP. Po odstoupení USA navíc není jasné, jak dlouho bude Spojeným státem trvat vyjednání nových bilaterálních dohod s ostatními jedenácti státy, a i kdyby k tomu došlo, nelze s jistotou říci, zda tyto dohody povedou ke stejným obchodním výhodám, které by USA přineslo členství v TPP.

Zadruhé, kromě ekonomických výhod plynoucích z členství v TPP mohou být dle Chowa a kol. (2018) ohroženy rovněž strategické zájmy USA. Jak bylo nastíněno v úvodu kapitoly 4.1.1, cílem TPP nebylo jen snižování obchodních bariér, ale bylo zároveň navrženo tak, aby umožnilo USA vytvořit nové právní normy pro obchod v Asii, které by byly nad rámec standardů stanovených WTO. Nové normy měly za cíl zabránit rostoucímu vlivu Číny, hlavního rivala USA v oblasti obchodu. Proto nelze souhlasit ani s Trumpovým posledním zmíněným výrokem na adresu TPP, že partnerství bylo navrženo tak, aby umožnilo vstup Číně, která následně bude jen využívat všech výhod. Naopak, USA původně záměrně zabránily Číně přidat se k jednání o TPP, aby Čína nemohla nově stanovené standardy jakkoli zpochybnit, přičemž účelem tohoto kroku dle autorů bylo dokončit dohodu bez Číny a postavit ji tak před obtížnou volbu. Buď mohla Čína členství v TPP odmítnout a přijít tak o veškeré výhody, které členství přináší, anebo ho přijmout, ale podřídít se novým přísným standardům, které byly na popud USA záměrně navrženy tak, aby reagovaly na kontroverzní obchodní praktiky Číny.

Na plán USA Čína reagovala vytvořením vlastní dohody, kterou lze do češtiny přeložit jako Regionální komplexní ekonomické partnerství (dále jen RCEP). RCEP představuje obchodní dohodu o volném obchodu mezi deseti členy ASEAN a Čínou, Jižní Koreou, Japonskem, Austrálií a Novým Zélandem. RCEP pokrývá přibližně 30 % celosvětového HDP a téměř jednu třetinu světové populace, jedná se tak o největší dohodu o volném

obchodu na světě. Hlavním cílem partnerství je odstranit většinu tarifních překážek v rámci regionu, napomoci jednotlivým zemím nastartovat ekonomiku po pandemii COVID-19 a stanovit společná pravidla pro obchod, hospodářskou soutěž a duševní vlastnictví. Podle německého ekonoma Rolfa Langhammera (2021) však budou výhody z partnerství mezi členy nerovnoměrné, přičemž největší prospěch z dohody bude mít právě Čína společně s Japonskem a Jižní Koreou. Dohoda je dle jeho názoru přizpůsobena zájmům Číny, která získá přístup na klíčové exportní trhy, ale zároveň na dovozní trhy zemí ASEAN, které jí umožní rozšířit její obrovský dodavatelský řetězec.

Chow a kol. (2018) dodávají, že jako odplatu za to, že USA vyloučily Čínu z jednání o TPP, Čína vyloučila USA z jednání o RCEP. Odstoupením od TPP navíc Donald Trump pravděpodobně uvolnil místo právě obávané Číně a vzdal se možnosti omezit její vliv v asijsko-pacifickém regionu, jelikož Čína jakožto ekonomické i geografické centrum, nyní navíc vyzbrojené vlastní dohodou, získá v regionu jasnou převahu a strategickou výhodu, díky níž bude moci určovat pravidla pro obchod v Asii.

5.2 Dopady přijetí USMCA

Odhad dopadů odstoupení od Severoamerické dohody o volném obchodu a přijetí Dohody USA-Mexiko-Kanada přináší Mezinárodní měnový fond (2019), který porovnává množství celkové spotřeby před přijetím USMCA a po přijetí USMCA. Hodnoty jsou vyjádřeny v cenách základního roku, přičemž dopady jsou hodnoceny pomocí pěti klíčových ustanovení, které byly podrobněji popsány v kapitole 4.1.2. Jedná se o ustanovení, která zavádějí:

- zpřísnění pravidel původu automobilů, lehkých nákladních vozidel a automobilových dílů,
- zpřísnění mzdových požadavků v automobilovém průmyslu,
- zpřísnění pravidel původu pro obchod s textilem a oděvy,
- liberalizaci obchodu se zemědělskými produkty, která zvyšuje přístup USA na kanadské trhy, a
- opatření k usnadnění obchodu.

Jak znázorňuje tabulka 5, zavedení přísnějších pravidel původu a mzdových požadavků v automobilovém průmyslu, která měla za cíl zajistit více pracovních míst pro domácí pracovníky a vylepšit platové podmínky těchto pracovníků, celkem přineslo

severoamerickému regionu ztrátu ve výši 669 milionů dolarů. Dle názoru autorů studie Kanada naopak těží ze zpřísnění pravidel původu prostřednictvím zisků z obchodních podmínek, protože pokles vývozní nabídky kanadských vozidel zvyšuje jejich vývozní cenu, ale naopak ztrácí na mzdových požadavcích, které zvyšují cenu importu vozidel z Mexika a USA. Na druhé straně Mexiko představuje opačný případ, jelikož zažívá prospěch ze zpřísnění mzdových požadavků, které zvyšuje cenu jeho snížené nabídky vozidel. USA však utrpěly značnou ztrátu v obou ohledech jednak kvůli tomu, že v rámci USMCA importují nejvíce, jednak z důvodu, že opatření jak v oblasti pravidel původu, tak v oblasti mezd pracovníků, zvyšují ceny kanadských i mexických vozidel a automobilových dílů.

Zpřísnění pravidel původu a vymáhání celních předpisů v oblasti obchodu s textilem a oděvy pak vytvořilo neefektivitu, která pro celý region představuje ztrátu blahobytu ve výši 164 milionů dolarů s negativními dopady především pro USA a Mexiko. Pro Kanadu má zavedení pravidel vcelku pozitivní účinky, a to právě díky dříve zmíněným nízkým preferenčním kvótám.

Ustanovení týkající se zemědělské politiky přineslo regionu celkový zisk 57 milionů dolarů, tato hodnota každopádně zahrnuje i ztrátu 85 milionů dolarů pro USA, naopak Kanada opět zaznamenala zisk ve výši 139 milionů dolarů, který plyne především z otevření trhu s mléčnými produkty a vysoké poptávky USA po těchto výrobcích.

Jak vyplývá z tabulky, největší potenciál přinést členským zemím značné zisky mají opatření v oblasti usnadnění obchodu, které v celkové výši přispívají regionu více než jednou miliardou dolarů a kompenzují tak ztráty, které vyplývají ze zavedení omezení v oblasti obchodu s automobilovými díly a oděvy.

Celkově přijetí dohody USMCA zvýšilo bohatství členských států o 539 milionů amerických dolarů, z toho o 735 milionů dolarů se zvýšilo bohatství Kanady a o 598 milionů dolarů bohatství Mexika, nicméně na USA mělo přijetí dohody efekt zcela opačný, celkové bohatství se snížilo o celých 794 milionů dolarů.

Tabulka 5: Účinky přijetí USMCA na blahobyt členských zemí (v milionech USD)

Zisk	Automobilový průmysl		Textilní průmysl	Zemědělství	Usnadnění obchodu	Celkem
	Pravidla původu	Mzdové požadavky				
Kanada	172	-40	4	139	460	735
USA	-740	-380	-57	-85	468	-794
Mexiko	-14	332	-111	3	388	598
Celkem	-580	-89	-164	57	1316	539

Zdroj: vlastní zpracování podle IMF Working Paper

V tabulce 6 lze vidět procentní změny reálného HDP členských zemí oproti hodnotám před přijetím dohody. Jak z hodnocení vyplývá, přínosy pro HDP jsou téměř zanedbatelné, díky usnadnění obchodu došlo pouze k minimálnímu nárůstu v Kanadě, a to o 0,02 %, na reálný HDP USA jsou dopady přibližně nulové a ztrátu 0,01 % oproti základu utrpělo Mexiko.

Tabulka 6: Účinky přijetí USMCA na reálný HDP členských zemí (v %)

HDP	Automobilový průmysl		Textilní průmysl	Zemědělství	Usnadnění obchodu	Celkem
	Pravidla původu	Mzdové požadavky				
Kanada	0	0	0	0	0,02	0,02
USA	0	0	0	0	0	0
Mexiko	-0,01	-0,01	0	0	0,01	-0,01

Zdroj: vlastní zpracování podle IMF Working Paper

Jak zobrazuje tabulka 7, všechny členské státy mají počáteční zápornou obchodní bilanci, největším deficitem přitom disponují USA, jelikož, jak již bylo zmíněno, jsou největším světovým dovozcem a hodnota jejich importu výrazně převyšuje hodnotu exportu. Ani na

obchodní deficity jednotlivých zemí však dohoda USMCA neměla příliš pozitivní dopad. Naopak, v Kanadě dohoda způsobila zvýšení deficitu o dalších 37 milionů amerických dolarů, v USA dokonce o 275 milionů dolarů. K mírnému zlepšení pak došlo v Mexiku, kde se deficit snížil o 6 milionů dolarů.

Tabulka 7: Účinky přijetí USMCA na obchodní bilance členských zemí (v milionech USD)

Obchodní bilance	Počáteční obchodní bilance	Automobilový průmysl		Textilní průmysl	Zemědělství	Usnadnění obchodu	Celkem
		Pravidla původu	Mzdové požadavky				
Kanada	-93 111	-24	-7	-1	-8	3	-37
USA	-827 253	-227	-72	12	5	7	-275
Mexiko	-18 018	-28	-2	-10	0	46	6

Zdroj: vlastní zpracování podle IMF Working Paper

Hlavním účelem dohody nicméně bylo vytvořit pracovní místa pro severoamerické pracovníky a zajistit jim lepší platové podmínky. Přehled o procentních změnách nominálních mezd oproti hodnotám před přijetím dohody přináší tabulka 8. Mzdy kvalifikované a nekvalifikované pracovní síly se v Kanadě ani v USA nemění, pouze v Mexiku dochází k jejich snížení o 0,4 % v případě nekvalifikované a o 0,2 % v případě kvalifikované pracovní síly. Kromě toho, že nedošlo k očekávanému zvýšení mezd, lze podle IMF navíc předpokládat, že nedošlo ani k plánovanému vytvoření pracovních míst, jelikož s vyššími mzdovými náklady ve výrobě vozidel firmy poptávku po práci v této oblasti naopak snižují.

Tabulka 8: Účinky přijetí USMCA na nominální mzdy pracovníků (v %)

Nominální mzdy	Nekvalifikovaná	Kvalifikovaná
Kanada	0	0
USA	0	0
Mexiko	-0,4	-0,2

Zdroj: vlastní zpracování podle IMF Working Paper

Obecně lze konstatovat, že protekcionistická ustanovení v oblasti automobilového a textilního průmyslu nepřinesly očekávané výsledky, jelikož nová pravidla vedou k poklesu výroby ve všech třech severoamerických zemích, tím pádem zvyšují cenu produkce a snižují spotřebitelskou poptávku. Celkově dohoda sice severoamerickému regionu přináší celkový zisk ve výši 539 milionů dolarů, pro USA však představuje ztrátu téměř 800 milionů dolarů. Dopady USMCA na reálný HDP členských zemí jsou navíc zanedbatelné, jeden z hlavních cílů přijetí dohody, a sice zvýšení ekonomického růstu, tak splněn nebyl. Většina výhod dohody vyplývá z opatření na zjednodušení vzájemného obchodu, která modernizují celní postupy za účelem snížení obchodních nákladů.

Primárním cílem každopádně bylo vytvoření pracovních příležitostí pro domácí pracovníky prostřednictvím eliminace zahraničních vstupů a zvýšení nominálních mezd. V porovnání s výchozími hodnotami však k plánovanému zvýšení nedošlo, v Mexiku naopak došlo k jejich mírnému poklesu, v Kanadě a USA nebyly mzdy ovlivněny vůbec. Navíc se předpokládá, že kvůli snížené spotřebitelské poptávce po severoamerické produkci nedojde ani ke zvýšení počtu pracovních míst a zaměstnanci budou spíše volit přechod do jiných sektorů.

5.3 Potenciální dopady přijetí TTIP

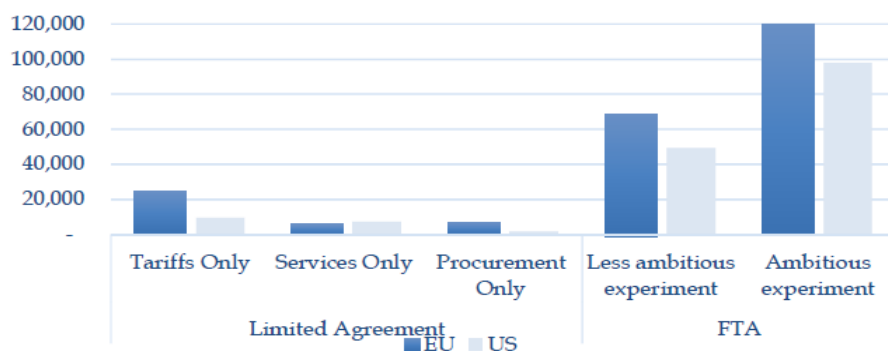
Vzhledem k tomu, že TTIP nebylo nikdo přijato, nelze jeho účinky přesně vyčíslit, existuje však studie Centra pro výzkum hospodářské politiky (2014), která potenciální dopady přijetí TTIP odhaduje. Stejně jako Petri a Plummer v analýze dopadů odstoupení od TPP i Pelkmans a kol. (2014) z Centra pro výzkum hospodářské politiky (dále jen CEPS) používají

ve své studii model CGE, který umožňuje modelování chování různých aktérů na několika trzích v ekonomice.

CEPS ve své studii zvažuje dvě možnosti, které dále dělí do dílčích scénářů na základě implementace tarifů a odstraňování netarifních bariér. První možnost je rozdělena do tří omezených scénářů, kdy dochází k liberalizaci vždy jedné z oblastí, které byly zmíněny v kapitole 4.1.3, může tedy dojít pouze k liberalizaci tarifů, služeb, nebo pouze veřejných zakázek. Druhá možnost pak řeší dvě verze komplexního obchodního partnerství a zahrnuje:

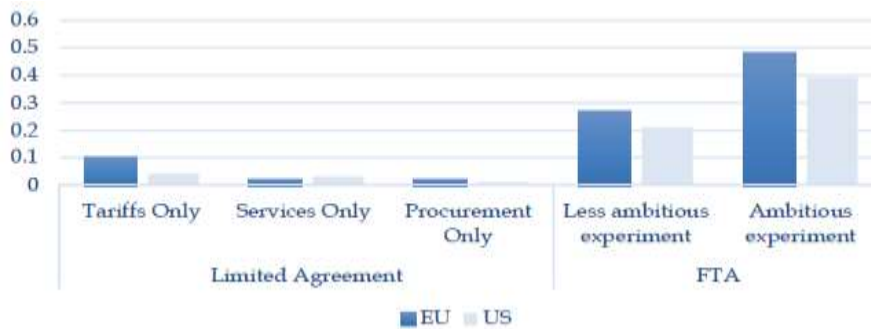
- Méně ambiciózní scénář, který odstraňuje 98 % celních překážek, 10 % necelních překážek bránících obchodu se zbožím a službami a 25 % necelních překážek bránících zadávání veřejných zakázek.
- Ambiciózní scénář, který odstraňuje 100 % celních překážek, 25 % necelních překážek bránících obchodu se zbožím a službami a 50 % necelních překážek bránících zadávání veřejných zakázek.

Hlavní výsledky studie a dopady jednotlivých scénářů na HDP EU a USA znázorňují následující grafy. Největší přínosy by patrně plynuly z komplexní dohody, a to zejména z její ambicióznější verze. Jak vyplývá z obrázků 15 a 16, v dlouhodobém horizontu by přijetí dohody znamenalo pro EU zisk až 120 miliard eur ročně, což se rovná změně HDP o téměř 0,5 %, v případě USA by došlo k ročnímu zvýšení příjmů o přibližně 95 miliard eur, což by znamenalo zvýšení HDP o necelých 0,4 %. CEPS předpokládá, že těchto hodnot by bylo dosaženo do roku 2027.

Obrázek 14: Změna HDP EU a USA v případě přijetí TTIP (v mil. eur), hodnoty pro rok 2027

Zdroj: ceps.eu

Obrázek 15: Změna HDP EU a USA v případě přijetí TTIP (v %), hodnoty pro rok 2027

Zdroj: ceps.eu

Potenciální dopady na export a import pak zobrazuje tabulka 9. K největšímu nárůstu opět dochází v případě ambiciózní komplexní dohody o volném obchodu, celkový vývoz EU by se dle studie mohl do roku 2027 zvýšit o 5,91 %, vývoz USA by pak narostl o 8,02 %. Importy by rovněž zaznamenaly zvýšení, konkrétně o 5,11 % v případě EU, v případě USA pak o 4,74 %. K navýšení by došlo i v situaci, že by bylo uzavřeno partnerství založené na jiném typu dohody, nejednalo by se však o tak zásadní rozdíl.

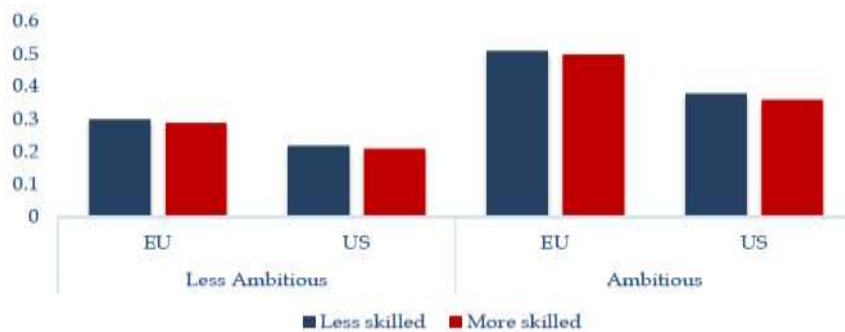
Tabulka 9: Změny Exportu a importu v případě přijetí TTIP (v %), hodnoty pro rok 2027

		Omezené dohody			Komplexní dohoda o volném obchodu	
		Cla	Služby	Veřejné zakázky	Méně ambiciózní	Ambiciózní
Exporty	EU	1,18	0,16	0,19	3,37	5,91
	USA	1,91	0,19	0,23	4,75	8,02
Importy	EU	1	0,13	0,18	2,91	5,11
	USA	1,13	0,57	0,14	2,81	4,74

Zdroj: vlastní zpracování podle ceps.eu

V situaci, kdy by byla přijata jedna ze dvou komplexních dohod o volném obchodu, ať už ambiciózní či méně ambiciózní, by dle CEPS mohlo dojít také ke zvýšení mezd pracovníků, vyšší nárůst však opět zajišťuje ambiciózní dohoda. Pracovní síla je zde opět rozdělena na kvalifikovanou a méně kvalifikovanou, přičemž studie předpovídá, že u obou skupin by

mzdy do roku 2027 vzrostly přibližně o 0,5 % v případě evropských pracovníků, u amerických pracovníků by se jednalo přibližně o 0,4 %. Pokud by došlo k uzavření méně ambiciózní dohody, mzdy evropských pracovníků by mohly vzrůst přibližně o 0,3 %, mzdy amerických pracovníků pak přibližně o 0,2 %. Počet míst, která by mohla být uzavřením TTIP vytvořena, však použitý CGE model neumožňuje kvantifikovat.

Obrázek 16: Změny nominálních mezd v případě přijetí TTIP (v %), hodnoty pro rok 2027

Zdroj: ceps.eu

6 Dopady tarifních bariér

Jedním z nejvýraznějších kroků, které Donald Trump za doby svého působení v úřadu amerického prezidenta podnikl, nicméně bylo rozsáhlé zvyšování celních sazeb. Obecně platí, že by cla měla zvýhodňovat domácí výrobu a pracovníky, nejdůležitější teoretické přínosy zavedení tarifních bariér spočívají v:

- Ochraně ohrožených odvětví domácího průmyslu před zahraničními vlivy. Obchodní protekcionismus vytváří prostor, ve kterém mají domácí výrobci šanci přizpůsobit se světovým nákladům.
- Ochraně pracovních míst před levnějšími dovozy ze zemí, kde mají pracovníci horší pracovní, mzdové a bezpečnostní podmínky. Protekcionismus by měl vytvářet více pracovních míst v domácí ekonomice.
- Jak bylo popsáno v kapitole zabývající se obchodní válkou s Čínou, volný obchod může vést k rozsáhlým obchodním deficitům. Zavedení cla na dovoz může potenciálně tyto deficity snížit.
- Cla rovněž představují příjem do státního rozpočtu.

Na druhou stranu, jak již bylo zmíněno v první části diplomové práce, cla mnohdy ekonomiku spíše poškozují, a to především z následujících důvodů:

- Cla zvyšují ceny dovozu, čímž snižují kupní sílu domácích spotřebitelů a tím pádem i jejich spotřebu, která by byla větší v případě, že by clo zavedeno nebylo. Obecný princip zvyšování ceny při zavedení celních sazeb byl popsán již v kapitole 1.1 pomocí obrázku 1. Pettinger (2018) přitom připomíná, že růst ceny domácí produkce po zavedení cla nemusí být až tak patrný, ale v rámci celé ekonomiky bude snižovat disponibilní důchod, což bude mít za následek snížení poptávky jak po dovozech, tak i po zboží vyráběném v domácí ekonomice, což nakonec může vést i k poklesu výroby.
- Uvalením cla se však nezvyšují ceny pouze konkrétního dovezeného zboží, ale i ceny surovin, které domácí firmy nakupují pro výrobu dalších komodit. V případě Trumpových cel růst cen surovin a vstupů souvisí především se zavedením cla na dovoz oceli a hliníku a na dovoz různých meziproductů z Číny, především zmíněných autodílů. Většina výrobních firem působících na americkém území jsou totiž nadnárodní společnosti, například automobilky tak nezískávají všechny potřebné díly jen z USA, ale určité procento výrobních dílů dováží ze zahraničí. V

důsledku cel tak musí čelit jednak vyšším výrobním nákladům, jednak i poklesu mezinárodní konkurenceschopnosti.

- Rovněž je třeba zmínit hrozbu odvetných opatření. Dojde-li totiž k situaci, že jedna země uvalí clo na dovoz z ostatních zemí, je vysoce pravděpodobné, že se některé země budou bránit a zavedou vlastní ochranná cla, která sníží vývoz z domácí ekonomiky tím, že ho pro zahraniční odběratele zdraží. To pak může vést až k obchodním válkám, které z dlouhodobého hlediska vedou k ekonomické nejistotě, destabilizaci investic a narušení obchodních vztahů.
- V neposlední řadě Pettinger (2018) zmiňuje tzv. rušivé efekty, které vysvětluje jako situace, kdy je firma z důvodu zavedení cla nucena znovu projednat své obchodní vztahy a najít nové dodavatele. Některé firmy tímto znovuprojednáním mohou získat, jiné naopak ztratit, tak jako tak se jedná o proces, který danou firmu stojí náklady a čas, což narušuje ekonomickou efektivitu.

Našly by se i další účinky cel na domácí ekonomiku, výše jsou zmíněny jen ty nejvýznamnější. Cílem konkrétně Trumpových cel bylo snížit obchodní deficit USA, zvýšit počet pracovních míst pro americké pracovníky a povzbudit americké firmy a spotřebitele, aby namísto dražšího zahraničního dovozu nakupovali produkci domácí. Jak již bylo vysvětleno, cla uvalená Trumpovou administrativou byla pozoruhodná především z důvodu, že neprošla schvalovacím procesem WTO, namísto toho se opírala o americké obchodní právo. Jejich právní úprava byla následující:

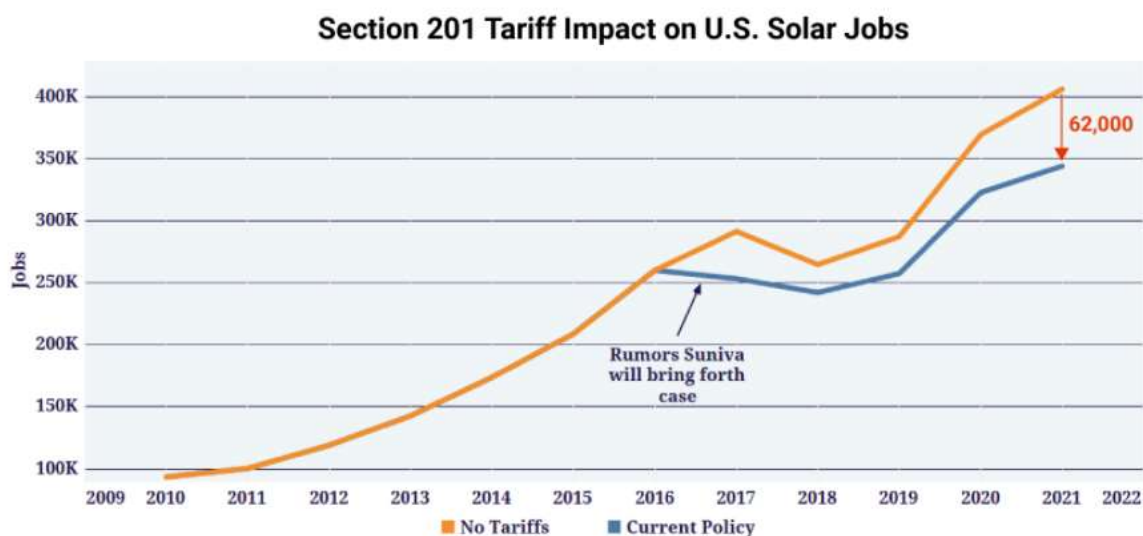
- Na základě oddílu 201 obchodního zákona z roku 1974 byla zavedena cla na dovoz praček a solárních článků kvůli obavám z jejich škodlivých účinků na domácí průmysl v USA,
- na základě oddílu 232 zákona o rozšíření obchodu z roku 1962 bylo schváleno clo na dovoz oceli a hliníku kvůli obavám, že by jejich dovoz mohl narušit národní bezpečnost,
- na základě oddílu 301 obchodního zákona z roku 1974 byla schválena cla na dovoz stovek výrobků z Číny kvůli obavám z nekalých praktik čínské vlády, které by mohly ohrozit USA.

Následující kapitola se věnuje účinkům Trumpových cel na americkou domácí ekonomiku, dopady na obchod a světové obchodní vztahy řeší poslední část diplomové práce.

6.1 Pracovní místa

Jak zde již bylo několikrát zmíněno, zavedením celních bariér by teoreticky mělo dojít k vytvoření většího množství pracovních míst v domácí ekonomice, v případě zavedení Trumpových cel je však toto tvrzení poměrně sporné.

Jak vyplývá ze studie Asociace solárního energetického průmyslu (2019), cla zavedená na dovoz solárních modulů a článků americké ekonomice z hlediska pracovních míst spíše uškodila. Už samotné vyšetřování v roce 2017, které vedlo k následnému zavedení cel v roce 2018, značně narušilo trhy, jelikož vytvořilo nejistotu pro americké solární podniky. Analýza pokrývá předpokládané dopady cel od okamžiku jejich zavedení v důsledku podání obchodní stížnosti společností Suniva v roce 2017 až do konce čtyřletého období platnosti cel, tedy do roku 2021.

Obrázek 17: Účinky zavedení cla na solární panely na pracovní místa

Zdroj: seia.org

Asociace uvádí, že zpočátku sice zavedení cel vedlo k vytvoření určitého počtu míst pro americké pracovníky, nicméně vzhledem k tomu, že řada projektů byla zrušena či zpožděna, každá pozice, která byla díky tarifům vytvořena, měla za následek ztrátu dalších 31 pracovních míst, i při započtení nově vzniklých míst tak v solárním průmyslu přibližně 62 000 pracovních míst zaniklo nebo vůbec nebylo vytvořeno. Nejvíce byly opatřením ovlivněny nově vznikající solární trhy v Alabamě, Kansasu, Nebrasce a Dakotě, které kvůli snížení konkurenceschopnosti solární energie mají potíže vůbec začít fungovat.

Podobný problém nastal i v případě cla na ocel a hliník. Jak uvádí Russ a Cox (2020), na konci roku 2019 bylo ve výrobě nové oceli evidováno přibližně o 1 000 pracovních míst více než v březnu 2018, kdy cla vstoupila v platnost. Zavedení cla se však nedotklo jen samotné výroby nové oceli, ale i dalších odvětví, která ocel a hliník při produkci používají, a vystavilo je tak značnému riziku. Podle Russe a Cox v odvětvích, která využívají ocel a hliník při výrobním procesu, existuje více než 12 milionů pracovních míst, z toho 2 miliony představují odvětví, která oba kovy využívají intenzivně, jedná se především o výrobce automobilových dílů, motocyklů, domácích přístrojů, zemědělských a těžebních strojů atd. Z těchto 12 milionů pak podle autorů mělo v důsledku zvýšených vstupních nákladů dojít ke ztrátě přibližně 0,6 % z celkového počtu pracovních pozic, což v konečném důsledku představuje přibližně 72 000 pracovních míst. Díky člům se tak skutečně podařilo určitá místa ve výrobě oceli a hliníku vytvořit, mnohonásobně více jich však bylo ztraceno v ostatních sektorech.

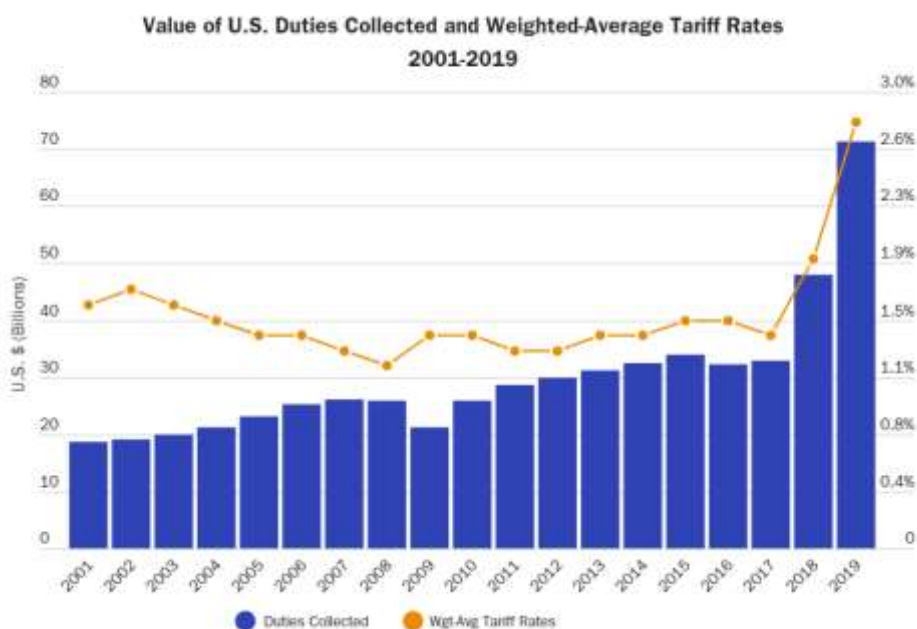
Negativní dopady na americkou zaměstnanost měla i rozsáhlá obchodní válka s Čínou, která vedla k oboustrannému snížení obchodních toků. V důsledku toho společnosti přestaly najímat pracovníky, zkrachovalo značné množství farmářů a řada sektorů, od výroby až po námořní dopravu, utrpěly značnou újmu. Dopady obchodního konfliktu na americký pracovní trh se zabývají četné studie, jejichž odhady se vždy mírně liší, mezi nejcitovanější však patří studie Obchodní rady USA a Číny (2020), která dospěla k závěru, že Trumpova obchodní politika vůči Číně stála americkou ekonomiku přibližně 245 000 pracovních míst.

Relativně pozitivní dopad mělo v tomto ohledu pouze zavedení cel na bytové pračky, i když počet nově vytvořených míst je v porovnání s místy zaniklými v důsledku ostatních cel zanedbatelný. Wolpert (2021) a Tankersley (2019) se shodují, že společnosti Whirlpool se díky tarifním opatřením podařilo vytvořit dvě stě nových pracovních míst. Nicméně to byli i zahraniční konkurenti, kdo nakonec přispěl k vytváření míst pro americké pracovníky, jelikož jihokorejské firmy Samsung i LG v době, kdy byla cla poprvé zavedena, právě chystaly otevření nových výrobních závodů na území USA, konkrétně ve státě Jižní Karolína v případě společnosti Samsung a ve státě Tennessee v případě společnosti LG. Ačkoliv zavedení tarifních opatření představovalo pro jejich provoz značnou ránu, určitý počet pracovních míst se skutečně podařilo vytvořit, konkrétně se podle Tankersleyho (2019) jednalo o 1 600 míst, Wolpert (2021) pak uvádí 1 500 míst. Celkem tak bylo v tomto odvětví vytvořeno 1 700 až 1 800 pracovních míst, čímž byl nepochybně splněn cíl protekcionistické

politiky, z porovnání počtu vytvořených pracovních pozic a nákladů spotřebitelů, které jsou popsány dále v textu, nicméně vyplývá, že za jedno pracovní místo Američané zaplatili více než 800 000 amerických dolarů.

6.2 Příjmy do státního rozpočtu

Informace o příjmech ze zavedených cel přináší studie Ikenzona (2020) z Cato Institutu. Jak zobrazuje obrázek 19, cla skutečně značně naplnila státní pokladnu, v roce 2019 dosáhla rekordních 71,3 miliard amerických dolarů. To představovalo více než dvojnásobné příjmy oproti roku 2017, tedy poslednímu roku před tím, než Trumpova cla vstoupila v platnost, kdy příjmy činily 32,9 miliard dolarů. Spolu s příjmy do státního rozpočtu se zaváděním dalších a dalších cel zároveň rostla i průměrná celní sazba. Ta v roce 2019 činila 2,8 %, oproti roku 2017 tak vzrostla rovněž dvojnásobně.

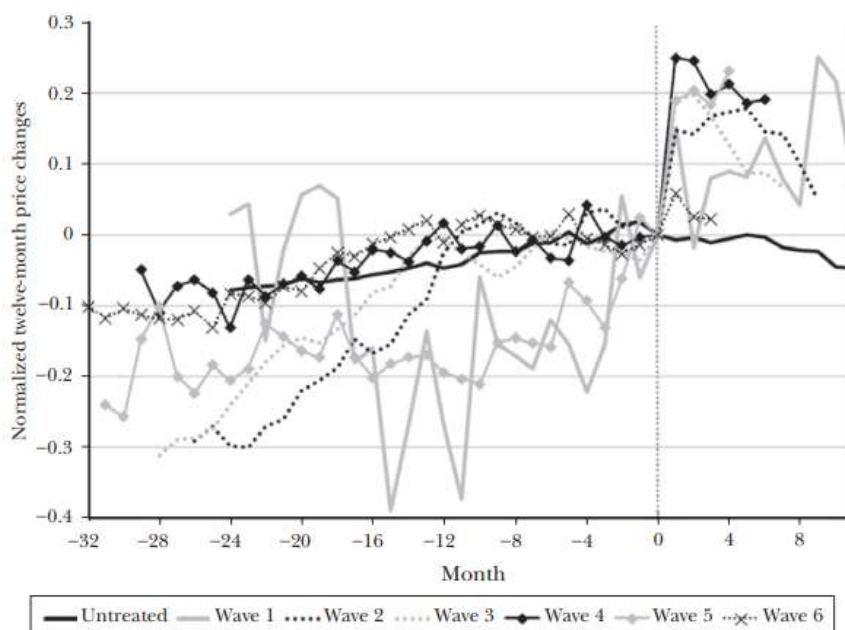
Obrázek 18: Hodnota vybraných cel v USA a vážený průměr celních sazeb v letech 2001-2019

Zdroj: cato.org

6.3 Růst domácích cen

Jak bylo zmíněno výše, dalším účinkem cla je rovněž to, že se promítá do domácích cen. Představu o tom, jak se americké ceny následkem zavedení Trumpových cel zvýšily, poskytuje analýza Amiti a kol. (2019), která je zobrazena na obrázku 20. Jak autoři uvádí, údaje o hodnotách dovozů a vývozu zpravidla zveřejňují americké úřady, přičemž tyto údaje

jsou dále rozděleny do úzce definovaných kategorií. Vydělením těchto celkových hodnot amerických dovozů dovezeným množstvím pak lze vypočítat jednotkové ceny importovaných položek. Důležité je, že tyto jednotkové ceny jsou počítány ještě před zavedením cel, vynásobením těchto hodnot odpovídajícími celními sazbami tak lze získat dovozní ceny daných komodit včetně cla.

Obrázek 19: Proporcionální změny dovozních cen u jednotlivých tarifních vln

Zdroj: Journal of Economic Perspectives

Na obrázku 20 se nula na vodorovné ose vztahuje k měsíci před zahájením každé z šesti tarifních vln, které jsou podrobněji rozepsány na obrázku 23, je tedy možné vidět, jak se ceny zboží dotčeného ve všech šesti vlnách měnily před zavedením cel a po něm. Z obrázku 20 vyplývá, že ceny zboží nepodléhajícího clu zůstaly poměrně stabilní. Na druhou stranu u zboží, na které bylo clo zavedeno, lze spatřit značný cenový nárůst, a to přibližně o 10 až 30 %. Jak Amiti a kol. (2019) uvádí, co do velikosti jsou tyto hodnoty přibližně srovnatelné s velikostí použitých celních sazeb, z čehož vyplývá, že většina cel byla téměř okamžitě přenesena na americké dovozce a spotřebitele.

Co se týče konkrétních cen, Wolpert (2021) uvádí, že například ceny praček se v USA v přímém důsledku zavedení cel zvýšily o 12 %, což v převedení na peněžní hodnotu představuje nárůst téměř o 100 amerických dolarů za kus. Celkově tak američtí spotřebitelé za bytové pračky v období od ledna 2018 do ledna 2021 zaplatili o 1,5 miliardy dolarů ročně

více, než tomu bylo před zavedením cel. Zajímavé je také to, že pračky nebyly jedinými komoditami, které byly tarifními opatřeními zasaženy, jelikož v důsledku přelévacích efektů došlo k cenovým skokům u produktů, které celními sazbami chráněny nebyly. Ze studie Flaaena a kol. (2020) vyplývá, že nejenže došlo k výraznému zdražení praček, ale zvýšily se i ceny sušiček, které clům nepodléhaly. Jak Flaaen poznamenává, důvodem je to, že pračky a sušičky mohou být považovány za tzv. komplementy čili produkty, které se vzájemně doplňují a spotřebitelé je kupují společně, maloobchodníci je proto cení přibližně stejně. Pokud však obchodník čelí zvýšeným nákladům na prodej praček v USA, snaží se kompenzovat nižší zisky zvýšením cen doplňkového zboží, tedy sušiček.

V případě solárních panelů pak byly ceny v USA v roce 2019 jedny z nejvyšších na světě, Asociace solárního energetického průmyslu (2019) udává růst až o 43–57 % nad celosvětový průměr. A stejný problém nastal i v případě zavedení cel na ocel a hliník, jelikož USA zdaleka nejsou v této oblasti soběstačné a dovážejí přes 30 % spotřebovaného množství obou kovů. Brzy po tom, co byla cla zavedena, podle Halseyho a Ramsayho (2021) vzrostla cena oceli zhruba o 50 % oproti evropským cenám a o 80 % oproti čínským cenám. Konkrétní částky nejsou specifikovány, nicméně vzhledem k průmyslovému významu jak solární energie, tak i obou kovů, vedl růst cen i k růstu nákladů amerických výrobců v různých průmyslových odvětvích.

6.4 Odvetná opatření

Jak bylo výše zmíněno, kromě toho, že se zavedení cla obvykle promítá do růstu cen, jejichž nositeli jsou především domácí spotřebitelé, představuje hrozbu i z důvodu odvetných opatření. Jedná se o taková cla, která jsou uvalena na zboží z jiného státu jakožto odplata za jeho obchodní politiku, a v případě cel uvalených Donaldem Trumpem byly reakce ostatních států poměrně rozsáhlé. Přehled konkrétních celních sazeb, které jakožto odvetu za Trumpova cla na dovoz oceli a hliníku uvalily dotčené země, zobrazuje tabulka.

Tabulka 10: Přehled odvetných opatření uvalených na americké vývozy

Právní úprava	Obchodní partner	Dotčené zboží	Celní sazba
Oddíl 232	Čína	Čerstvé ovoce, sušené ovoce a ořechy, víno, denaturovaný alkohol, kořeny ženšenu, výrobky ze železa a oceli, maso a vepřové vnitřnosti	15 % - 25 %
	EU	Rýže, kukuřice, alkohol, tabák, ocel, hliník, obuv, oděvy, nádobí z různých materiálů, lodě, domácí spotřebiče	10 % - 50 %
	Turecko	Ořechy, rýže, dřevo, papír, pleťová kosmetika, automobily a jiná motorová vozidla, tabák, lihoviny	5 % - 40 %
	Rusko	Ocel a hliník	25 % - 40 %
	Kanada	Ocel a hliník, zemědělské produkty	10 % - 25 %
	Indie	Cizrna, čočka, ořechy, kyselina boritá a fosforečná, šrouby a závity, ocel, motocykly	10 % - 50 %
Oddíl 301	Čína	Sója, kukuřice, pšenice, bavlna, hovězí maso, alkohol, sušené ovoce, tabák	25 %
	Čína	Oleje, uhlí, chemikálie, kovy, motorová vozidla, náhradní díly do motorových vozidel, lékařské přístroje	25 %
	Čína	Ovoce, zelenina, arašídy, ženšen, kuřecí maso, cukr, rýže, vaječné výrobky, chemikálie, výrobky z plastu	10 %

Zdroj: vlastní zpracování podle trade.gov

Jak bylo zmíněno i v kapitole o clech na dovoz oceli a hliníku, jako první přišla odvetná opatření 2. dubna 2018 ze strany Číny s odůvodněním, že opatření přijatá Spojenými státy nejsou v souladu s jejich závazky podle příslušných ustanovení GATT. Podle oznámení Číny podaného u WTO, byla odvetná cla uvalena na celou řadu výrobků, spadajících do sedmi kategorií vypsanych v tabulce. Odvetná cla se pohybovala v rozmezí 15 a 25 %.

Po červnovém ukončení celní výjimky reagovala 22. června 2018 EU na americká cla okamžitým uvalením odvetných protiopatření v rozmezí 10 % až 50 %. Odvetná cla byla zavedena na dovoz desítek produktů, v tabulce jsou uvedeny příklady zboží, které podléhá nejvyšším celním sazbám. Pokud by mezi USA a EU nebylo dosaženo urovnání, měla být další protiopatření uložena po třech letech, dohody však bylo mezi EU a administrativou prezidenta Bidena dosaženo v říjnu 2021 a odvetná cla byla pozastavena. Stejná cla, která vůči USA uplatňovala EU, od ledna 2021 uplatňovalo i Spojené království, které se k 1. 1. 2021 od EU odtrhlo. V reakci na zavedení cla na dovoz oceli a hliníku odvetná cla dále uvalily i Turecko, Rusko, Kanada a Indie.

Jak bylo popsáno v kapitole o obchodní válce s Čínou, na cla uvalená podle oddílu 301, jejichž první fáze vstoupila v platnost v červenci 2018 a druhá fáze v srpnu 2018, Čína reagovala uvalením vlastních odvetných cel ve stejné výši, jakou zavedla i Trumпова administrativa, tedy 25 %. V reakci na zářijové uvalení cla ve výši 10 %, které se mělo dotknout dovozu v celkové hodnotě 200 miliard dolarů, pak čínská strana reagovala rovněž zavedením 10% cla. Jelikož bylo clo uvaleno na stovky výrobků, jsou v tabulce opět uvedeny jen ty nejdůležitější.

7 Trumpova obchodní politika a její vliv na světové obchodní vztahy

Pro správné posouzení dopadů Trumpova protekcionismu na americký obchod a světové obchodní vztahy je vhodné podívat se nejprve na obchod USA jako celek. Jak uvádí Berenberg-Gossler a kol. (2020) z Německého institutu pro ekonomický výzkum, teritoriální strukturu obchodu USA tvoří z 90 % tři nejdůležitější regiony světového obchodu, a sice Asie, Evropa a země Severní Ameriky, tedy ostatní členské státy NAFTA, později USMCA. Podrobněji jsou americké obchodní vztahy během Trumpovy vlády zobrazeny na obrázku 21, kde oranžová barva představuje obchodní toky USA. Přibližně 40 % celkového dovozu získávají USA v Asii, 30 % pochází ze severoamerického regionu a přibližně 20 % dovozu pak připadá na Evropu. Co se týče vývozu, největším odběratelským regionem amerického exportu je Severní Amerika, na kterou připadá 37 %, následuje Asie s 30 % a Evropa s 20 %. Co se týče konkrétních zemí, nejvýznamnější partnery v oblasti obchodu představovaly pro USA za vlády prezidenta Trumpa Kanada, Mexiko, Čína, Japonsko a země Evropské unie, především Německo a Spojené království.

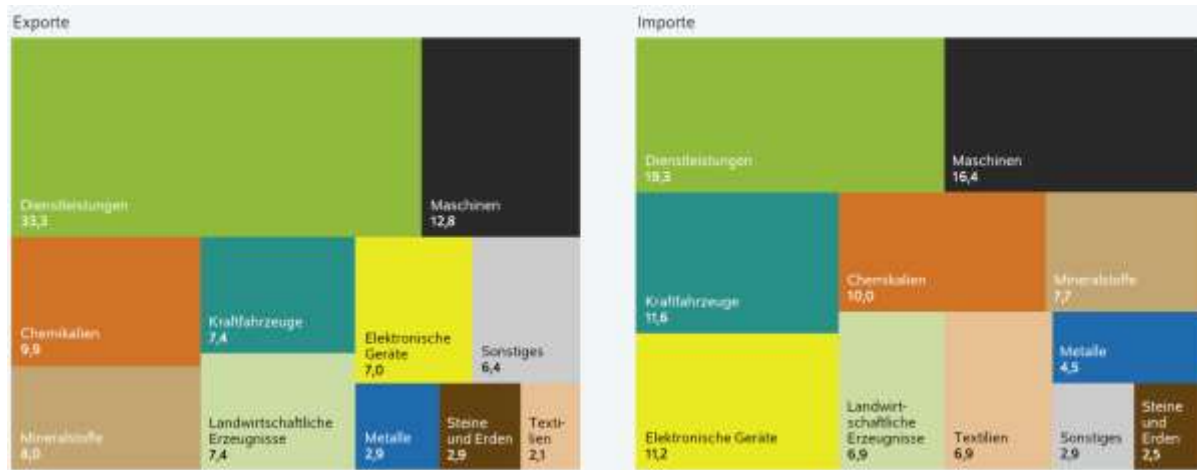

Obrázek 20: Průměrná intenzita bilaterálního obchodu mezi USA a hlavními obchodními partnery během Trumpovy vlády (leden 2017 až leden 2020)

Zdroj: DIW.de

Komoditní struktura obchodu je zobrazena na obrázku 22. Jedná se o údaje z roku 2018, obecně se však složení amerického obchodu v průběhu let nijak výrazně nemění. Většina exportu je zpravidla rozdělena mezi stroje, chemické produkty, suroviny, automobily, zemědělské produkty a elektroniku. Nicméně jsou to služby, které americkému exportu dominují. S podílem 33 % byly USA v roce 2018 jedním z největších exportérů služeb na

světě, přičemž vyváženy bývají především služby finanční a pojišťovací a dále služby týkající se informačních technologií. Největší část amerického importu pak tvoří rovněž služby, zde se však již jedná o menší podíl, v roce 2018 služby tvořily pouhých 19,3 % amerického importu. Dále jsou dováženy stroje, motorová vozidla, elektronika a chemikálie.

Obrázek 21: Americké exporty a importy v roce 2018 (v %)

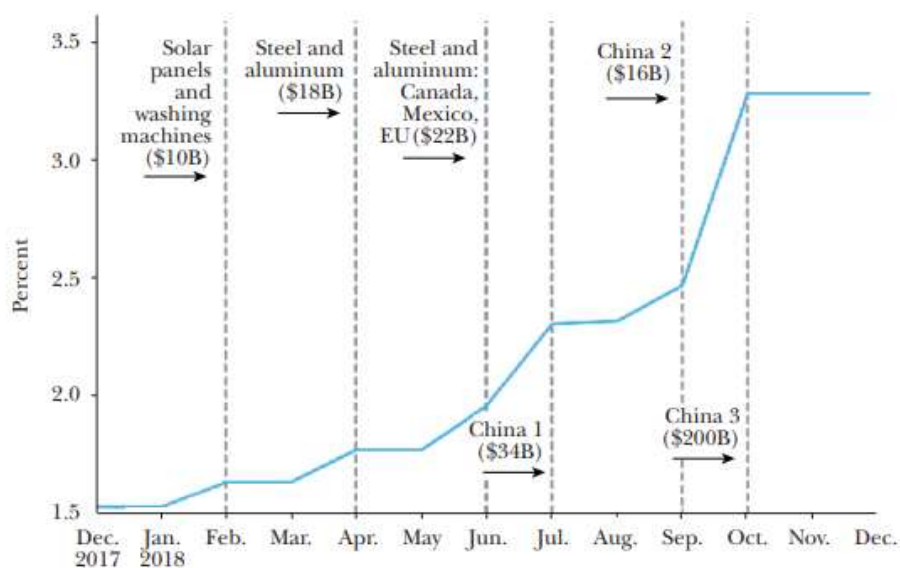
Zdroj: DIW.de

7.1 Celkový americký import

Co se týče objemu obchodu dotčeného zavedením Trumpových cel, obrázek 23 ukazuje, že americká cla byla v průběhu roku 2018 zavedena v šesti hlavních vlnách. V lednu bylo schváleno zavedení čtyřletých ochranných cel na dovoz solárních panelů ve výši 30 % a současně tříletých cel na dovoz bytových praček ve výši 20–50 %. Tyto dvě kategorie produktů představovaly podle výpočtů Amiti a kol. (2019) dovozy v přibližné hodnotě 10 miliard amerických dolarů. Druhá vlna cel byla zavedena v březnu 2018 na dovoz oceli a hliníku, přičemž hodnota dotčených dovozů zpočátku byla poměrně nízká, konkrétně činila 18 miliard dolarů. To podle Amiti vyplývá ze skutečnosti, že přinejmenším v prvních měsících platnosti těchto sazeb byly mnohé země od cla osvobozeny, v červnu však byla výjimka pro EU, Kanadu a Mexiko zrušena a hodnota dotčeného dovozu od této doby činila 22 miliard dolarů.

Jak lze vidět na obrázku, tyto prvotní vlny uvalování cel zároveň postupně zvyšovaly i průměrnou celní sazbu, k výraznému růstu však došlo až s uvalením cla na dovoz z Číny. Jak bylo popsáno v kapitole 4.2.3, první fáze čtvrté vlny uvalování cel, v obrázku označena jako “China 1,” proběhla počátkem července a dotkla se dovozu v hodnotě 34 miliard dolarů,

po ní následovala druhá fáze, v obrázku označená jako “China 2,” která zasáhla zbylých 16 miliard dolarů ze slíbených 50. Šestá a zároveň poslední vlna cel na dalších 200 miliard čínského dovozu pak byla zavedena na konci září.

Obrázek 22: Růst průměrné celní sazby v roce 2018 (v %)

Zdroj: Journal of Economic Perspectives

Jak lze vidět v tabulce 11, podobné údaje jako výše zmíněná studie uvádí i Zpráva o inflaci České národní banky, jediným rozdílem je objem dovozu, který byl dotčen zavedením cla na ocel a hliník. Zatímco studie Amity a kol. (2019) udává celkovou hodnotu 40 miliard dolarů, tedy 18 miliard v první vlně a 22 miliard ve vlně druhé, Benecká (2019) z ČNB uvádí celkem 47 miliard dolarů.

Tabulka 11: Přehled všech cel uvalených Donaldem Trumpem v roce 2018 a hodnota dotčených dovozů dle ČNB

Dotčené zboží	Dotčené země	V platnosti od	Celní sazba	Objem dotčených dovozů
Solární moduly a pračky	Všichni obchodní partneři	Leden 2018	Moduly 30 % Pračky 20 % - 50 %	10,3 mld. USD
Ocel a hliník	Všichni obchodní partneři*	Březen 2018	Ocel 25 % Hliník 10 %	47 mld. USD
Různé	Čína	Červenec 2018	25 %	50 mld. USD
Různé	Čína	Září 2018	10 %	200 mld. USD

* Výjimka pro určité obchodní partnery na určitou dobu

Zdroj: vlastní zpracování podle údajů ČNB

Z těchto údajů byl následně vypočítán procentní objem dovozů, které byly uvaleny cíly zasaženy. Celkové importy do USA během volebního období Donalda Trumpa obsahuje tabulka 12. Stejně jako ve druhé kapitole diplomové práce ani zde není do hodnocení zahrnut rok 2021, a to z důvodu, že Trump vykonával prezidentskou funkci pouze do 20. ledna 2021, hodnocení celého roku by proto nebylo relevantní. Jak z dat vyplývá, americký import po prvním roce Trumpovy vlády narostl o více než 200 miliard dolarů. V tomto období však Trumpova administrativa začala s uvalováním dříve popsanych cel, což mělo za následek zejména pokles obchodu s Čínou. Tento pokles pak vedl i k poklesu celkového importu na 3,1 bilionu amerických dolarů. K největšímu poklesu pak došlo v roce 2020, kdy se import snížil o dalších téměř 300 miliard dolarů. Zde se však pravděpodobně nejedná o přímé dopady Trumpovy obchodní politiky, ale spíše o důsledky celosvětové pandemie. Jak bylo řečeno v kapitole 2, kvůli pandemii koronaviru americká ekonomika utrpěla značnou újmu v mnoha ohledech, mimo jiné se její vliv promítl i do snížení obchodních toků USA.

Tabulka 12: Import USA v letech 2017-2020 (v miliardách USD)

	2017	2018	2019	2020
Import zboží	2356,3	2555,7	2513,6	2350,8
Import služeb	547,2	563,9	591,1	460,3
Celkový import	2903,5	3119,6	3104,7	2811,1

Zdroj: vlastní zpracování podle dat International Trade Administration

Celkový objem dovozů, které byly jednotlivými celními vlnami zasaženy, jsou uvedeny v tabulce 13.

Tabulka 13: Objem dovozů zasažených Trumpovy cly v letech 2018-2020 (v %)

	Objem dovozů dotčených Trumpovými cly		
	2018	2019	2020
Solární panely a pračky	0,33	0,33	0,37
Ocel a hliník	1,51	1,51	1,67
Čínské výrobky (25 %)	1,6	1,61	1,78
Čínské výrobky (10 %)	6,41	6,44	7,12
Celkem	9,85	9,89	10,94

Zdroj: vlastní zpracování

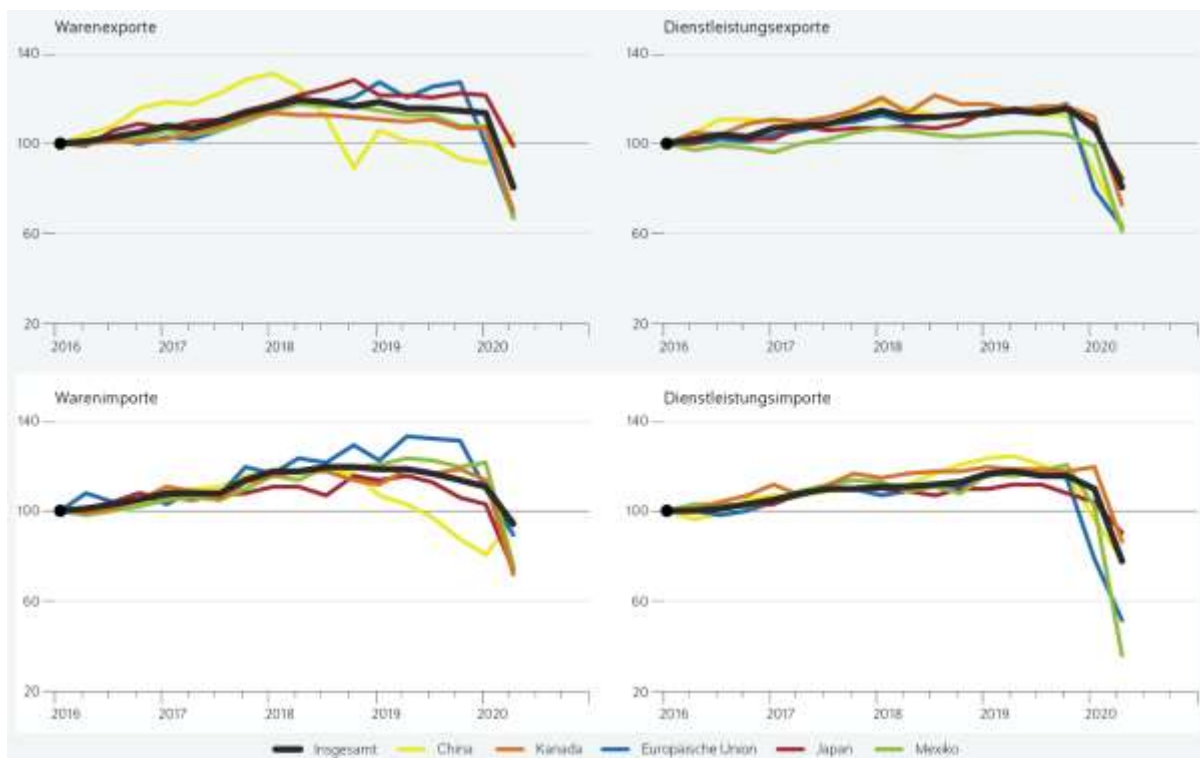
Z výpočtů vyplývá, že největší dopad na import mělo zavedení 10% cla na čínské výrobky, které v roce 2018 a 2019 zasáhlo necelých 6,5 % celkového dovozu a v roce 2020 7,12 % celkového dovozu, v ostatních případech se však jedná o zanedbatelné hodnoty. Například clo uvalené na solární panely a bytové pračky z důvodu obav, že jejich dovoz ohrožuje domácí průmysl, se dotklo pouze necelých 0,4 % z celkového dovozu. Podobně nízký výsledek představují i cla zavedená za účelem ochrany národní bezpečnosti a obrany před

čínskými nekalými praktikami, která z celkového dovozu nezasáhla ani 2 %. Lze tedy konstatovat, že ačkoliv Trumpovy protekcionistické akce byly poměrně rozsáhlé a zejména během druhé poloviny roku 2018 vedly k prudkému nárůstu americké průměrné celní sazby, objem dovozů, které byly uvalením cla dotčeny, byl poměrně malý a dotkl se především dovozu z Číny.

7.2 Obchod s hlavními obchodními partnery

Jak bylo řečeno výše, k hlavním obchodním partnerům USA dlouhodobě patří členská země NAFTA, Čína, Japonsko a země Evropské unie. Pohled na vývoj obchodu s těmito partnerskými zeměmi během Trumpova funkčního období přináší obrázek 24. V horní části je zobrazen americký export, v levé části se nachází export zboží, v pravé části pak export služeb. Spodní grafy představují americký import. Na všech čtyřech grafech si lze povšimnout již vysvětleného poklesu obchodních toků během roku 2020 a dále je zde patrný pokles obchodu s Čínou, zejména prudký pokles exportu ve druhé polovině roku 2018, což odpovídá období, kdy byla ukončena druhá fáze uvalování 25% cla na vzájemné dovozy a zároveň první fáze celého konfliktu. Import čínského zboží rovněž klesal, avšak mnohem pozvolněji než export. Dále jsou z obrázku patrné i četné výkyvy v obchodu s EU, zejména u importu, a to především v roce 2018, kdy byla EU postupně udělována a rušena celní výjimka na dovoz oceli a hliníku, načež EU reagovala vlastními opatřeními. Během začátku roku 2019 se však toto kolísání ustálilo a import z evropského kontinentu zůstal až do prudkého poklesu způsobeného pandemií poměrně stabilní. S ostatními obchodními partnery se obchod v průběhu Trumpovy vlády měnil jen velmi nepatrně. Je však nutné poznamenat, že veškeré zmíněné výkyvy se týkaly převážně obchodu se zbožím, jelikož jak si lze povšimnout, obchodu se službami se v řečeném období až na mírné kolísání v exportu služeb do Kanady Trumpovy četné zásahy do obchodní politiky téměř nedotkly, a to ani v případě obchodu s Čínou.

Obecně lze konstatovat, že i přes množství tarifních i netarifních opatření, která byla během Trumpova funkčního období schválena, měly tyto zásahy na americké obchodní toky pouze omezený dopad. K celkem výraznému poklesu od roku 2018 došlo pouze v případě obchodu s Čínou, nicméně vzhledem k rozsahu cel, která byla uvalena, jsou i tyto změny v obchodních tocích relativně malé.

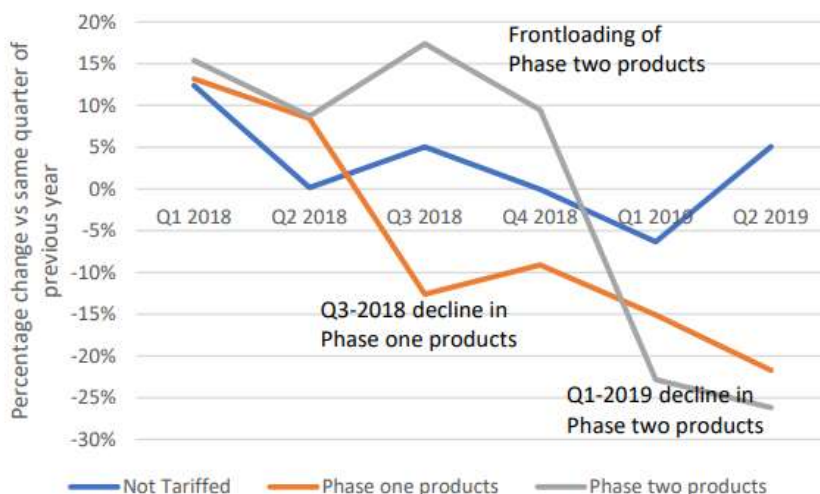

Obrázek 23: Vývoj amerického dovozu a vývozu zboží a služeb s vybranými zeměmi

Zdroj: DIW.de

7.3 Obchodní bilance

Co se týče dopadů Trumpových cel na americký obchodní deficit, nejprve je třeba připomenout, že primárním cílem v této oblasti bylo snížit obrovský deficit obchodu s Čínou, který tvořil téměř polovinu celkového obchodního deficitu USA. To se Trumpově administrativě skutečně podařilo, což dokazuje i obrázek 25, na kterém si lze povšimnout, že nadměrný čínský dovoz do USA začal klesat brzy po zavedení cel, a to zejména u produktů, které podléhaly první fázi uvalování cel, od začátku roku 2018 do začátku roku 2019 došlo k poklesu dovozu přibližně o 30 %. U produktů, na které se vztahovala až druhá fáze, začaly být účinky patrné až od prvního čtvrtletí roku 2019. Naopak těsně před tím, než druhá fáze cel vstoupila v platnost, je patrné zvýšení dovozu tohoto zboží, což Nicita (2019) z oddělení obchodní analýzy Konference OSN o obchodu a rozvoji (dále jen UNCTAD) vysvětluje snahou dovozců včas se tímto zbožím předzásobit. Obchod se zbožím nepodléhajícím clům byl během vybraného období poměrně stabilní.

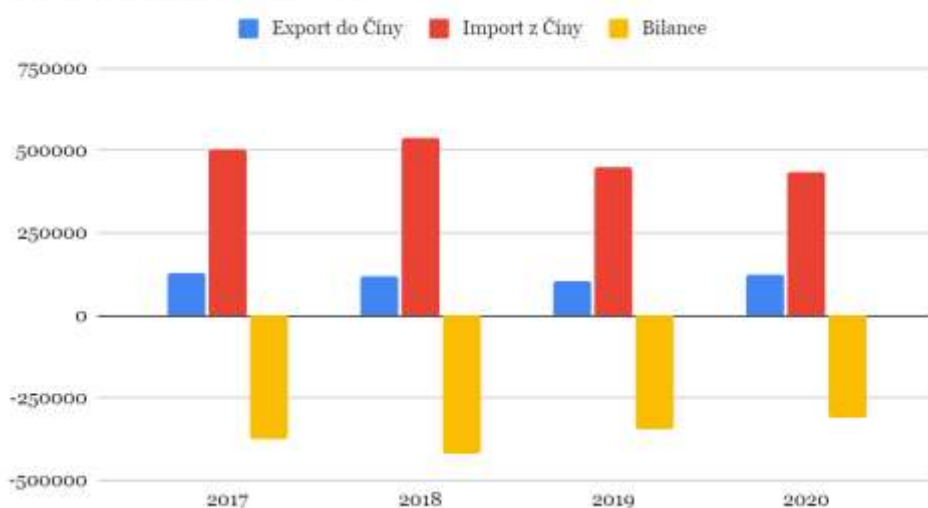

Obrázek 24: Procentní změny v hodnotě amerického dovozu z Číny v letech 2018 a 2019

Zdroj: UNCTAD

Jak zobrazuje obrázek 26, díky postupnému snižování čínského importu při zachování relativně stálého exportu se skutečně podařilo deficit vzájemného obchodu s Čínou snížit, a zatímco v roce 2018 bylo z Číny do USA importováno zboží v celkové hodnotě 538,5 miliardy dolarů a obchodní deficit dosáhl 418,2 miliard dolarů, v roce 2019 díky tarifním opatřením hodnota importovaného zboží klesla na 450,8 miliard a deficit klesl na 344,3 miliard, což je zhruba stejná úroveň jako v roce 2016. V roce 2020 se pak deficit dále snižoval, a to až na 310,2 miliard amerických dolarů.

Bilance obchodu s Čínou

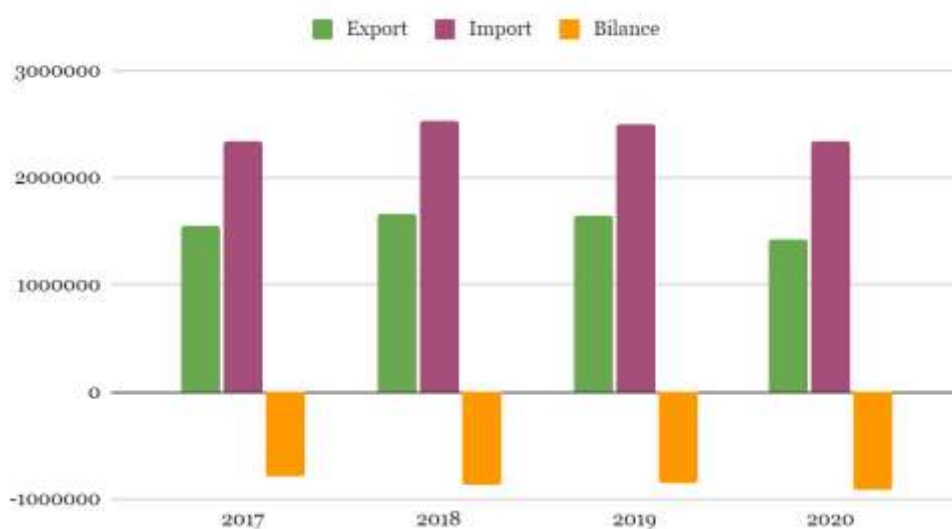

Obrázek 25: Deficit obchodu USA s Čínou v letech 2017-2020 (v milionech USD)

Zdroj: vlastní zpracování podle dat census.gov

Zatímco schodek obchodu USA s Čínou poklesl, o celkovém obchodním deficitu se to tvrdit nedá. Jak lze vidět na obrázku 27, je sice pravda, že během roku 2019 se celkový deficit mírně snížil, konkrétně z 870,4 miliard dolarů na 850,9 miliard dolarů, což může být vysvětleno právě snížením deficitu obchodu s Čínou. V následujícím roce však schodek opět narostl, a to na 911 miliard dolarů. Oproti roku 2018, kdy bývalý prezident Trump právě za účelem snížení obchodního deficitu cla zavedl, se tak deficit naopak ještě prohloubil.

Bilance zahraničního obchodu USA

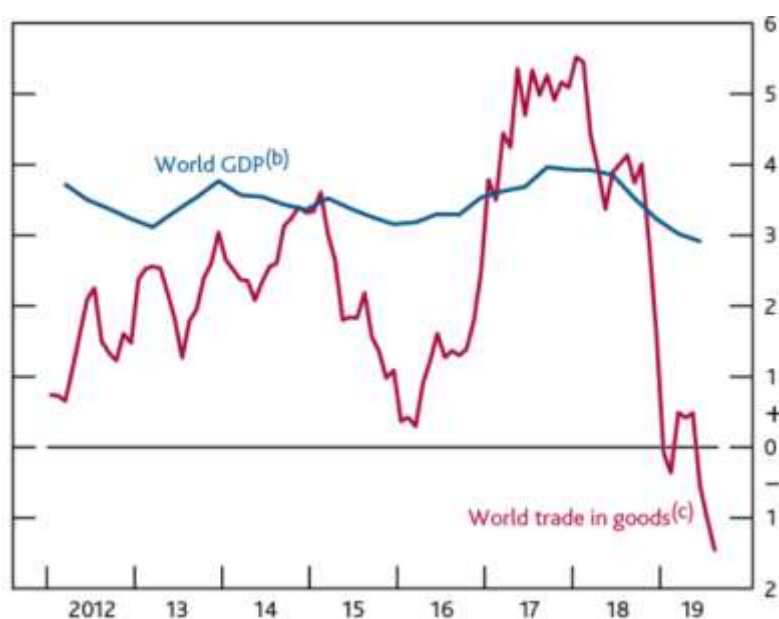
Obrázek 26: Bilance zahraničního obchodu USA v letech 2017-2020 (v milionech USD)

Zdroj: vlastní zpracování podle dat census.gov

Možný důvod tohoto prohloubení přináší Hass a Denmark (2020), kteří se domnívají, že Trumpova cla uvalená na čínský dovoz pouze odklonila americké obchodní toky z Číny, deficit s Čínou se tak podařilo snížit, v důsledku toho se ale zvýšil deficit s jinými zeměmi, zejména s Mexikem, Japonskem, Evropskou unií, Jižní Koreou a Tchaj-wanem. Stejný výsledek přináší i analýza UNCTAD (2019), která uvádí, že v důsledku obchodní války s Čínou došlo k odklonu obchodu, z něhož největší prospěch měla právě čínská provincie Tchaj-wan, která v první polovině roku 2019 zaznamenala dodatečné vývozy do USA v hodnotě téměř 4,2 miliard dolarů. Nárůst vývozu pak zaznamenalo i Mexiko (3,6 miliardy dolarů), Evropská unie (2,7 miliard dolarů) a další.

7.4 Světový HDP

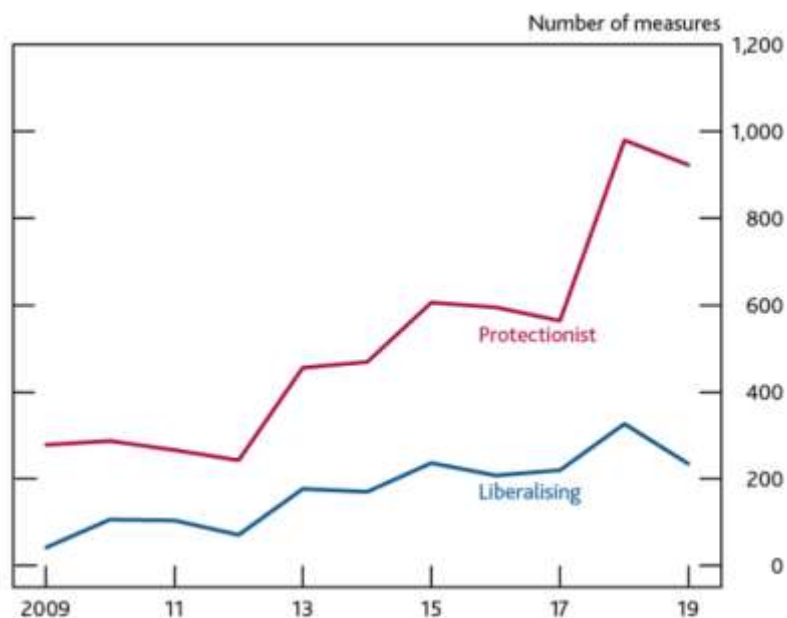
Nakonec se nabízí otázka, zda měl Trumpův postupný odklon od volného obchodu směrem k protekcionismu nějaký vliv na světový HDP. Touto problematikou se zabývá i studie Bank of England (2019), která uvádí, že nárůst celosvětového protekcionismu vedl mezi roky 2018 a 2019 k poměrně výraznému poklesu růstu celosvětového obchodu. Jak zobrazuje obrázek 28, růst obchodu se v řečeném období snížil přibližně o 5,5 procentního bodu, z čehož přibližně 2,5 procentního bodu je přisuzováno poklesu obchodu mezi USA a Čínou. Jak bylo každopádně prokázáno výše, tento pokles netrval dlouho, jelikož USA po roce 2019 zvýšily obchod s jinými zeměmi. Na světový HDP však tento celosvětový pokles obchodu neměl výrazný vliv, podle obrázku došlo k jeho snížení přibližně o jeden procentní bod.

Obrázek 27: Světový obchod se zbožím a světový HDP v letech 2012-2019 (v %)

Zdroj: Bank of England

Závěrem lze dodat, že s nástupem Donalda Trumpa k moci počet protekcionistických opatření zavedených po celém světě v posledních letech prudce vzrostl, a to nejen kvůli opatřením, která byla uvalena samotným Trumpem, ale i kvůli celé řadě odvetných reakcí ze strany dotčených obchodních partnerů, které Trumpova protekcionistická politika vyvolala. Počet těchto opatření zobrazuje obrázek 29.

Obrázek 28: Počet obchodních opatření zavedených celosvětově v letech 2009-2019

Zdroj: Bank of England

Celkově lze říci, že dopady zavedených opatření na světový obchod jsou minimální. Zvláštním aspektem Trumpovy vlády nicméně je, že zatímco plnění cílů hospodářské politiky bylo s každým rokem úspěšnější, což bylo prokázáno pomocí magického čtyřúhelníku v kapitole 2, nedostatky se objevily právě v oblastech, které se bývalý prezident snažil prostřednictvím své protekcionistické politiky stimulovat, a ani přes rozsáhlá opatření, která vedla až k prudkému nárůstu celosvětového protekcionismu, Trumpova administrativa nedokázala dosáhnout dvou základních cílů, které si stanovila.

Závěr

Protekcionalismus má ve Spojených státech amerických skutečně dlouhou historii a debaty o směrech obchodní politiky se zde vedou již od dob vyhlášení nezávislosti amerických kolonií na Velké Británii v roce 1776, pravděpodobně se tak jedná o jeden z nejdéle trvajících politických a ekonomických sporů v amerických dějinách. V průběhu let se přístup amerických vlád k obchodní politice často měnil, a to především pod vlivem toho, která z politických stran byla právě u moci, po katastrofálních dopadech Smoot-Hawleyho tarifního zákona ze 30. let 20. století se však USA od tvrdého protekcionalismu na dlouhá desetiletí odklonily a nehledě na stranickou příslušnost převládla mezi jednotlivými politickými vedeními široká podpora volného obchodu.

Zásadní obrat v americké obchodní politice nastal v roce 2017 s inaugurací v pořadí 45. amerického prezidenta, Donalda Johna Trumpa. Donald Trump nebyl typickým prezidentským kandidátem, naopak. Ať už se jednalo o absenci jakýchkoliv zkušeností s výkonem politické funkce, časté změny stranické příslušnosti či pouhý fakt, že byl známý především díky své dosavadní kariéře podnikatele v hotelnictví, realitách a zábavním průmyslu, od ostatních se odlišoval natolik, že mu američtí a světoví politologové v prezidentských volbách oproti zkušené Hillary Clinton nedávali příliš šanci na úspěch. K překvapení mnohých však Donald Trump ve volbách zvítězil a spolu s ním i Trumpem propagovaná reforma obchodní politiky.

Jak diplomová práce podrobně popisuje, Trump se na rozdíl od svých předchůdců, kteří plně podporovali liberalizaci obchodu prostřednictvím různých bilaterálních a multilaterálních smluv, domníval, že obchod může být pouze jednostranně výhodný a že zatímco ostatní státy z obchodování s USA profitují, pro americkou ekonomiku jsou tyto dohody nevýhodné a neproporční, jelikož způsobují prohlubování obchodního deficitu a ztrátu pracovních míst. Svým voličům proto přislíbil, že po svém nástupu do úřadu zajistí odstoupení USA od těchto dohod a zároveň se zavázal prostřednictvím uvalení jednostranných cel na americké dovozy navrátit práci do amerických továren a americkému lidu. Během prvního týdne Trumpovy vlády odstoupily USA od Transpacifického partnerství, jedné z největších regionálních dohod o volném obchodu, následovalo zrušení Severoamerické dohody o volném obchodu a uzavření dohody USA-Mexiko-Kanada a v neposlední řadě byla zastavena jednání o dohodě s Evropskou unií, která měla nést název Transatlantické obchodní a investiční partnerství. Skutečné obchodní války však Donald Trump rozpoutal v roce 2018, kdy zahájil

sérii protekcionistických tarifních akcí proti hlavním obchodním partnerům USA. V průběhu roku byla zavedena cla na dovoz solárních panelů, bytových praček, oceli a hliníku a několika set produktů vyrobených v Číně.

Diplomová práce se zabývala dvěma výzkumnými otázkami, a sice jaké dopady bude mít Trumpův odklon od politiky volného obchodu zpět k protekcionismu na světový obchod a jak úspěšná zvolená obchodní strategie byla s ohledem na Trumpem deklarované cíle. Pohled na agregované obchodní toky s nejdůležitějšími partnery Spojených států prokázal, že Trumpova obchodní politika neměla na celkový americký dovoz a vývoz téměř žádný vliv. Výjimkou byl pouze obchod s Čínou, který během roku 2019 kvůli uvalení rozsáhlých cel na dovoz čínských výrobků mírně klesl, jinak se však Trumpova tarifní opatření na světovém obchodu podepsala jen nepatrně. Tento závěr potvrdily i výpočty procentních objemů dovozu, které byly Trumpovými cly zasazeny. Bylo prokázáno, že největší dopad na americký import mělo zavedení desetiprocentního cla na čínské výrobky, které v roce 2018 a 2019 zasáhlo necelých 6,5 % celkového dovozu, v roce 2020 se pak jednalo o 7,12 % celkového dovozu, v případě ostatních tarifních opatření však byly hodnoty zanedbatelné. Celkově tedy lze konstatovat, že dopad Trumpova protekcionismu na světový obchod byl minimální.

Kde však dopady Trumpovy strategie až tak zanedbatelné nebyly, byla právě domácí ekonomika, kterou se Trump snažil chránit. Ačkoliv se v diplomové práci podařilo pomocí magického čtyřúhelníku dokázat, že americká hospodářská politika byla s každým rokem Trumpovy vlády úspěšnější a ekonomika výkonnější, zajímavým faktem je, že slabá místa se objevila právě v oblastech, která se bývalý prezident snažil prostřednictvím své protekcionistické politiky stimulovat. Ani přes rozsáhlá opatření, která vedla až k prudkému nárůstu celosvětového protekcionismu a průměrné celní sazby, Trumpova administrativa nedokázala dosáhnout dvou základních cílů, které si stanovila, a sice snížit chronický obchodní deficit, který v USA roste již od 70. let minulého století, a zvýšit počet pracovních míst pro americké pracovníky. Jak bylo prokázáno, prostřednictvím zavedení tarifních opatření se sice podařilo snížit deficit obchodu s Čínou, hlavním obchodním partnerem USA, celkový deficit se však naopak ještě více prohloubil, a to pravděpodobně v důsledku odklonu obchodních toků a s tím souvisejícím zvýšením obchodního deficitu s jinými zeměmi.

Namísto toho Trumpova agresivní politika vedla ke značnému nárůstu cen zahraničního zboží pro domácí spotřebitele, k růstu cen surovin pro domácí výrobce a v neposlední řadě i

k omezení schopnosti amerických firem konkurovat jak v domácí ekonomice, tak i v zahraničí. Co se týče ochrany pracovních míst, tarifní opatření sice přinesla prospěch několika stům pracovníků, kteří pracují v odvětvích konkurujících dovozu, ke ztrátě statisíců míst však došlo v odvětvích, která jsou na dovážených vstupech závislá, a v exportujících odvětvích, která byla nucena čelit odvetným opatřením ze strany obchodních partnerů USA. Jak bylo navíc zjištěno, ani odstoupením od multilaterálních smluv, které Trump často označoval za “job killing,” se nepodařilo nová pracovní místa vytvořit. Na druhou stranu se však bývalé administrativě díky odmítnutí levné zahraniční pracovní síly a schválení různých programů na podporu zaměstnanosti podařilo zajistit pracovní místa například v nově vznikajících oborech, na celkové zaměstnanosti se proto Trumpův protekcionismus výrazně neprojevil. Mimo to Trump svým jednáním způsobil i značnou nejistotu na finančních trzích.

S odchodem Donalda Trumpa z politické scény a převzetím úřadu amerického prezidenta jeho nástupcem se však tato nejistota opět postupně snižuje. Bidenův vládní program a první rok ve funkci již přinášejí určité náznaky toho, jak bude další směřování americké obchodní politiky vypadat, očekává se především návrat k tradičním obchodním partnerům a normalizace vztahů s Kanadou, Mexikem a Evropskou unií. Současný prezident sice není jednoznačným zastáncem volného obchodu, většinu zavedených cel zatím ponechává v platnosti a s Donaldem Trumpem dokonce sdílí jeho postoj vůči Číně. V čem se ale od svého předchůdce odlišuje, je jeho přístup, proto lze předpokládat, že narozdíl od nepřátelství a útoků na adresu Číny bude nová demokratická vláda s Josephem Bidenem v čele Spojených států hledat spíše mezinárodní spojenectví a spolupráci a do obchodních vztahů se tak opět navrátí diplomacie a zdvořilý tón.

Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

SMITH, Adam, 2018. *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. 12th Media Services. ISBN 9781680920963.

FOJTÍKOVÁ, Lenka, 2009. *Zahraničně obchodní politika ČR: historie a současnost (1945-2008)*. Praha: C.H. Beck. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-128-4.

JUREČKA, Václav, 2017. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing. Expert (Grada). ISBN 978-80-271-0251-8.

ŠTĚRBOVÁ, Ludmila. 2013. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-4694-4.

KALÍNSKÁ, Emilie, 2010. *Mezinárodní obchod v 21. století*. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3396-8.

MACHKOVÁ, Hana, 2015. *Mezinárodní marketing: Strategické trendy a příklady z praxe*. 4. vydání. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-5366-9.

MULAČOVÁ, Věra a Petr MULAČ, 2013. *Obchodní podnikání ve 21. století*. Praha: Grada. Finanční řízení. ISBN 978-80-247-4780-4.

ŠTRACH, Pavel, 2009. *Mezinárodní management*. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2987-9.

HOLMAN, Robert, 2017. *Dějiny ekonomického myšlení*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-80-7400-641-8.

LISÝ, Ján, 2018. *Dejiny ekonomických teórií*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-080-9.

NEUMANN, Pavel, Pavel ŽAMBERSKÝ a Martina JIRÁNKOVÁ, 2010. *Mezinárodní ekonomie*. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3276-3.

JANÁČKOVÁ, Stanislava. 2020. *Obchodní války a pozice České republiky*. Praha: Institut Václava Klause. Publikace (Institut Václava Klause). ISBN 978-80-7542-057-2.

ŽÁK, Milan, 2020. *Hospodářská politika*. Praha: Odborné nakladatelství Vysoké školy ekonomie a managementu. ISBN 978-80-88330-26-4.

KLVAČOVÁ, Eva, Jiří MALÝ a Karel MRÁČEK, 2014. *Různé cesty ke konkurenceschopnosti: EU versus USA*. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-86946-84-9.

KREJČÍ, Oskar, 2009. *Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, strategie*. 2., upr. vyd. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-003-4.

BOYER, Paul S., 2012. *American history: a very short introduction*. New York, NY: Oxford University Press. Very short introductions. ISBN 978-0-19-538914-2.

JACOBY, David Steven, 2018. *Trump, Trade, and the End of Globalization*. Santa Barbara: Praeger. ISBN 978-1-4408-6131-4.

HORNÁT, Jan a Lucie KÝROVÁ, 2020. *America First: Příčiny a kontext volebního vítězství Donalda Trumpa*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4606-0.

TRUMP, Donald, 2016. *Vraťme Americe její velikost: jak dát do pořádku ochromenou Ameriku*. Praha: Alpha Book. ISBN 978-80-87529-09-6.

LEVITSKY, Steven a Daniel ZIBLATT, 2018. *Jak umírá demokracie*. Praha: Prostor. Globus (Prostor). ISBN 978-80-7260-394-7.

LEMIEUX, Pierre, 2018. *What's Wrong with Protectionism: Answering Common Objections to Free Trade*. Lanham: Rowman & Littlefield. ISBN 978-1-5381-2212-9.

Odborné články a studie

BEYER, Don. *Did Trump Create or Inherit the Strong Economy?* [online]. 27. 1. 2020 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: https://www.jec.senate.gov/public/_cache/files/2c298bda-8aee-4923-84a3-95a54f7f6e6f/did-trump-create-or-inherit-the-strong-economy.pdf

VILLARREAL, M. Angeles a Ian F. FERGUSON. *NAFTA and the United States-Mexico-Canada Agreement (USMCA)* [online]. March 2, 2020 [cit. 2022-02-10]. Dostupné z: https://www.everycrsreport.com/files/20200302_R44981_cb2c8918ab5d623c4954e666604915302585b487.pdf

BURFISHER, Mary E., Frederic LAMBERT a Troy D. MATHESON. *IMF Working Paper: NAFTA to USMCA: What is Gained?* [online]. March 26, 2019 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2019/03/26/NAFTA-to-USMCA-What-is-Gained-46680>

CHOW, Daniel C.K., Ian SHELDON a William MCGUIRE. *HOW THE UNITED STATES WITHDRAWAL FROM THE TRANS-PACIFIC PARTNERSHIP BENEFITS CHINA* [online]. Nov. 2018 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: https://aede.osu.edu/sites/aede/files/publication_files/How%20the%20United%20States%20Withdrawal%20from%20the%20Trans-Pacific%20Partnersh.pdf

ALLEE, Todd a Andrew LUGG. *Who wrote the rules for the Trans-Pacific Partnership?* [online]. July 22, 2016 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2053168016658919>

IAN F. FERGUSON, Ian F., Mark A. MCMINIMY a Brock R. BROCK R. WILLIAMS. *The Trans-Pacific Partnership (TPP): In Brief* [online]. February 9, 2016 [cit. 2022-02-15]. Dostupné z: <https://sgp.fas.org/crs/row/R44278.pdf>

PETRI, Peter A. a Michael G. PLUMMER. *The Economic Effects of the Trans-Pacific Partnership: New Estimates* [online]. January 2016 [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: https://www.piie.com/system/files/documents/wp16-2_0.pdf

FLAAEN, Aaron, Hortaçsu HORTAÇSU a Felix TINTELNOT. *The Production Relocation and Price Effects of US Trade Policy: The Case of Washing Machines* [online]. 2020 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://pubs.aeaweb.org/doi/pdfplus/10.1257/aer.20190611>

KRAATZ, Susanne. *The Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) and Labour* [online]. 26. 11. 2014 [cit. 2022-03-06]. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/536315/IPOL_BRI\(2014\)536315_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2014/536315/IPOL_BRI(2014)536315_EN.pdf)

PELKMANS, Jacques, Arjan LEJOUR, Lorna SCHREFLER, Federica MUSTILLI a Jacopo TIMINI. *The Impact of TTIP: The underlying economic model and comparisons* [online]. October 2014 [cit. 2022-03-08]. Dostupné z: <https://www.ceps.eu/ceps-publications/impact-ttip-underlying-economic-model-and-comparisons/>

BERENBERG-GOSSLER, Paul, Geraldine DANY-KNEDLIK, David KLÄFFLING a Claus MICHELSEN. *Trumps protektionistische Handelspolitik hat ihre Ziele verfehlt* [online]. 2020 [cit. 2022-03-14]. Dostupné z: https://www.diw.de/de/diw_01.c.806566.de/publikationen/wochenberichte/2020_50_5/trumps_protektionistische_handelspolitik_hat_ihre_ziele_verfehlt.html

CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE. *Safeguards: Section 201 of the Trade Act of 1974* [online]. January 13, 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://sgp.fas.org/crs/misc/IF10786.pdf>

BOWN, Chad P. a Melina KOLB. *Trump's Trade War Timeline: An Up-to-Date Guide* [online]. February 8, 2022 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.piie.com/sites/default/files/documents/trump-trade-war-timeline.pdf>

BOWN, Chad P. *US-China phase one tracker: China's purchases of US goods: With combined goods and services purchases for 2020 through 2021* [online]. March 11, 2022 [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.piie.com/research/piie-charts/us-china-phase-one-tracker-chinas-purchases-us-goods>

NICITA, Alessandro. *Trade and trade diversion effects of United States tariffs on China* [online]. November 2019 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: https://unctad.org/system/files/official-document/ser-rp-2019d9_en.pdf

BANK OF ENGLAND. *In focus - Trade protectionism and the global outlook: Section 3 of the Monetary Policy Report* [online]. November 2019 [cit. 2022-03-24]. Dostupné z: <https://www.bankofengland.co.uk/monetary-policy-report/2019/november-2019/in-focus-trade-protectionism-and-the-global-outlook>

BENECKÁ, Soňa. *Protekcionalistická opatření USA a dopad na světové obchodní vztahy* [online]. 13. 2. 2019 [cit. 2022-03-25]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/zpravy-o-inflaci/tematicke-prilohy-a-boxy/Protekcionalisticka-opatreni-USA-a-dopad-na-svetove-obchodni-vztahy/>

KAPUSTINA, Larisa, Ludmila LIPKOVÁ, Yakov SILIN a Andrei DREVALEV. *US-China Trade War: Causes and Outcomes* [online]. 13 January 2020 [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/pdf/2020/01/shsconf_ies_2019_01012.pdf

U.S. DEPARTMENT OF THE TREASURY. *Report to Congress: Macroeconomic and Foreign Exchange Policies of Major Trading Partners of the United States R* [online]. May 2019 [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: <https://home.treasury.gov/system/files/206/2019-05-28-May-2019-FX-Report.pdf>

SOLAR ENERGY INDUSTRIES ASSOCIATION. *Study: Solar Tariffs Cause Devastating Harm to U.S. Market, Economy and Jobs* [online]. December 3, 2019 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.seia.org/news/solar-tariff-impacts>

U.S.-CHINA BUSINESS COUNCIL. *The US-China Economic Relationship: A Crucial Partnership at a Critical Juncture* [online]. January 2021 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: https://www.uschina.org/sites/default/files/the_us-china_economic_relationship_-_a_crucial_partnership_at_a_critical_juncture.pdf

IKENSON, Daniel J. *Who Is Paying for Trump's Tariffs?* [online]. February 27, 2020 [cit. 2022-04-02]. Dostupné z: <https://www.cato.org/blog/who-paying-trumps-tariffs>

Internetové zdroje

USA.GOV. *Branches of the U.S. Government* [online]. July 2021 [cit. 2021-7-31]. Dostupné z: <https://www.usa.gov/branches-of-government>

TOMEK, Miroslav. *Víte, co je to autarkie?* [online]. 11. listopad 2016 [cit. 2021-8-20]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/vite-co-je-autarkie-6233841>

AMADEO, Kimberly. *What Is Trade Protectionism?: Trade Protectionism Explained* [online]. August 21, 2021 [cit. 2021-8-23]. Dostupné z: <https://www.thebalance.com/what-is-trade-protectionism-3305896>

MEISER, Jeffrey W. *Introducing Liberalism in International Relations Theory* [online]. Feb 18 2018 [cit. 2021-9-7]. Dostupné z: <https://www.e-ir.info/2018/02/18/introducing-liberalism-in-international-relations-theory/>

RADCLIFFE, Brent. *The Basics of Tariffs and Trade Barriers* [online]. April 27, 2021 [cit. 2021-9-16]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/articles/economics/08/tariff-trade-barrier-basics.asp>

THE WORLD BANK GROUP. *Tariff rate, applied, weighted mean, all products (%)* [online]. 2019 [cit. 2021-9-16]. Dostupné z: https://data.worldbank.org/indicator/TM.TAX.MRCH.WM.AR.ZS?most_recent_value_desc=true

TRUMP WHITE HOUSE ARCHIVES. *Economy & Jobs* [online]. 15.1.2021 [cit. 2022-01-28]. Dostupné z: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/issues/economy-jobs/>

THE U.S. BUREAU OF ECONOMIC ANALYSIS. *U.S. Current Account Deficit Widens in 2020* [online]. March 23, 2021 [cit. 2022-01-29]. Dostupné z: <https://www.bea.gov/news/blog/2021-03-23/us-current-account-deficit-widens-2020>

THE WORLD BANK GROUP. *GDP growth (annual %) - United States* [online]. 2022 [cit. 2022-01-30]. Dostupné z: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?end=2020&locations=US&start=1961>

O'NEILL, Aaron. *United States - Statistics & Facts* [online]. Oct 19, 2021 [cit. 2022-01-30]. Dostupné z: <https://www.statista.com/topics/760/united-states/#dossierKeyfigures>

WALLACE, Willard M. *United States: Strengths and weaknesses* [online]. 30 Jan. 2022 [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/United-States/Strengths-and-weaknesses>

AMADEO, Kimberly. *Trump's NAFTA Changes: The USMCA Would Create U.S. Jobs but Raise Prices* [online]. February 04, 2021 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://www.thebalance.com/donald-trump-nafta-4111368>

CNBC. *Trump: NAFTA was worst trade deal ever made* [online]. October 1 2018 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.cnn.com/video/2018/10/01/trump-nafta-was-worst-trade-deal-ever-made.html>

GLOBAL AFFAIRS CANADA. *Textiles & Clothing* [online]. 2022-02-10 [cit. 2022-02-13]. Dostupné z: <https://www.international.gc.ca/controls-controles/textiles/index.aspx?lang=eng>

TAYLOR, Adam. *A timeline of Trump's complicated relationship with the TPP* [online]. April 13, 2018 [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2018/04/13/a-timeline-of-trumps-complicated-relationship-with-the-tpp/>

DELANEY, Laurel. *Benefits to the Trans-Pacific Partnership Agreement* [online]. June 25, 2019 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.thebalancesmb.com/benefits-to-trans-pacific-partnership-agreement-1953625>

TRUMP, Donald J. *Donald Trump: Disappearing middle class needs better deal on trade: Job-killing Trans-Pacific Partnership must be stopped.* [online]. March 14, 2016 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://eu.usatoday.com/story/opinion/2016/03/14/donald-trump-tpp-trade-american-manufacturing-jobs-workers-column/81728584/>

TRUMP, Donald J. *Full transcript: Donald Trump's jobs plan speech* [online]. June 28, 2016 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://www.politico.com/story/2016/06/full-transcript-trump-job-plan-speech-224891>

TRUMP, Donald J. *Transcript: Read the Full Text of the Fourth Republican Debate in Milwaukee* [online]. November 11, 2015 [cit. 2022-02-19]. Dostupné z: <https://time.com/4107636/transcript-read-the-full-text-of-the-fourth-republican-debate-in-milwaukee/>

DEUTSCHE WELLE. *RCEP: Asia readies world's largest trade deal* [online]. 30.12.2021 [cit. 2022-02-21]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/rcep-asia-readies-worlds-largest-trade-deal/a-60267980>

LYNCH, David J. *Trump imposes tariffs on solar panels and washing machines in first major trade action of 2018* [online]. January 22, 2018 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2018/01/22/trump-imposes-tariffs-on-solar-panels-and-washing-machines-in-first-major-trade-action/>

USTR.GOV. *President Trump Approves Relief for U.S. Washing Machine and Solar Cell Manufacturers* [online]. January 22, 2018 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/january/president-trump-approves-relief-us>

WOLPERT, Rachael. *We Shouldn't Rinse and Repeat When It Comes to Costly Washing Machine Tariffs* [online]. Feb 10th, 2021 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z:

<https://www.heritage.org/trade/commentary/we-shouldnt-rinse-and-repeat-when-it-comes-costly-washing-machine-tariffs>

TANKERSLEY, Jim. *Trump's Washing Machine Tariffs Stung Consumers While Lifting Corporate Profits* [online]. April 21, 2019 [cit. 2022-03-01]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/04/21/business/trump-tariffs-washing-machines.html>

WTO. *UNDERSTANDING THE WTO: Who we are* [online]. 2022 [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm

MCBRIDE, James. *The Risks of U.S. Steel and Aluminum Tariffs* [online]. March 8, 2018 [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/risks-us-steel-and-aluminum-tariffs>

BOWN, Chad P. *Trump has announced massive aluminum and steel tariffs. Here are 5 things you need to know.* [online]. March 1, 2018 [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2018/03/01/trump-has-announced-massive-aluminum-and-steel-tariffs-here-are-5-things-you-need-to-know/>

SENATE REPUBLICAN POLICY COMMITTEE. *NATIONAL SECURITY TARIFFS: SECTION 232* [online]. JUNE 26, 2018 [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.rpc.senate.gov/policy-papers/national-security-tariffs-section-232>

PETTINGER, Tejvan. *Effect of US steel tariffs* [online]. 7 March 2018 [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <https://www.economicshelp.org/blog/24571/trade/impact-of-us-tariffs/>

LINCICOME, Scott a Inu MANAK. *Protectionism or National Security? The Use and Abuse of Section 232* [online]. MARCH 9, 2021 [cit. 2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.cato.org/policy-analysis/protectionism-or-national-security-use-abuse-section-232>

SMITH, Jay, Victor BAN, Shara ARANOFF a John K. VERONEAU. *Suniva Requests Global Safeguards For U.S. Solar Industry Under Section 201* [online]. April 27, 2017 [cit.

2022-03-15]. Dostupné z: <https://www.globalpolicywatch.com/2017/04/suniva-requests-global-safeguards-for-u-s-solar-industry-under-section-201/>

USTR.GOV. *Generalized System of Preferences (GSP)* [online]. 2022 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://ustr.gov/issue-areas/trade-development/preference-programs/generalized-system-preference-gsp>

KRUGMAN, Paul. *Why Is Trump a Tariff Man?* [online]. Dec. 5, 2019 [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2019/12/05/opinion/trump-trade-tariffs.html>

NEW ENGLAND HISTORICAL SOCIETY. *Justin Morrill, Vermonter, Raises U.S. Tariffs in 1861* [online]. 2019 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <https://www.newenglandhistoricalsociety.com/justin-morrill-vermonter-raised-u-s-tariffs/>

OFFICE OF THE HISTORIAN. *Protectionism in the Interwar Period* [online]. 2022 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <https://history.state.gov/milestones/1921-1936/protectionism>

KENTON, Will. *Smoot-Hawley Tariff Act* [online]. July 09, 2021 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/s/smoot-hawley-tariff-act.asp>

MCNAMARA, Robert. *The Tariff of Abominations of 1828* [online]. July 19, 2019 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.thoughtco.com/tariff-of-abominations-1773349>

FULFER, Johnny. *Free Trade vs. Protectionism: The Tariff Debate in the United States* [online]. November 22, 2020 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://economic-historian.com/2020/11/a-brief-history-of-free-trade-and-protectionism/>

CROCKETT, Zachary. *Donald Trump is the only US president ever with no political or military experience* [online]. Jan 23, 2017 [cit. 2022-03-21]. Dostupné z: <https://www.vox.com/policy-and-politics/2016/11/11/13587532/donald-trump-no-experience>

ILLING, Sean. *How “America First” ruined the “American dream”* [online]. Oct 22, 2018 [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.vox.com/2018/10/22/17940964/america-first-trump-sarah-churchwell-american-dream>

USTR.GOV. *Section 301 Fact Sheet* [online]. 2018 [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/fact-sheets/2018/march/section-301-fact-sheet>

AMADEO, Kimberly. *U.S. Trade Deficit With China and Why It's So High* [online]. October 25, 2021 [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://www.thebalance.com/u-s-china-trade-deficit-causes-effects-and-solutions-3306277>

CENSUS.GOV. *Trade in Goods with China: 2022* [online]. [cit. 2022-03-26]. Dostupné z: <https://www.census.gov/foreign-trade/balance/c5700.html>

INTERNATIONAL TRADE ADMINISTRATION. *ITA Annual Trade Infographic* [online]. 2021 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.trade.gov/data-visualization/ita-annual-trade-infographic>

INTERNATIONAL TRADE ADMINISTRATION. *Foreign Retaliations Timeline* [online]. 2022 [cit. 2022-03-30]. Dostupné z: <https://www.trade.gov/feature-article/foreign-retaliations-timeline>

HALSEY, Brett a Mills RAMSAY. *The Economic Impact of Steel & Aluminum Tariffs* [online]. 2021 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://www.qbe.com/us/conversations/economic-impact-of-steel-aluminum>

RUSS, Kadee a Lydia COX. *Steel Tariffs and U.S. Jobs Revisited* [online]. February 6, 2020 [cit. 2022-04-01]. Dostupné z: <https://econofact.org/steel-tariffs-and-u-s-jobs-revisited>

HASS, Ryan a Abraham DENMARK. *More pain than gain: How the US-China trade war hurt America* [online]. August 7, 2020 [cit. 2022-04-03]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/08/07/more-pain-than-gain-how-the-us-china-trade-war-hurt-america/>

PROQUEST, 2021. Databáze článků ProQuest [online]. Ann Arbor, MI, USA: ProQuest. [cit. 2021-10-02]. Dostupné z: <http://knihovna.tul.cz/>